

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
TEOLOĢIJAS FAKULTĀTE

“VALSTĪBA” TOMA EVAŅĒLIJĀ

MAĢISTRA DARBS

Autors: **Marks Plāte**
Stud. apl. Teol 010043
Darba vadītājs: Dr. theol. Ralfs Kokins

RĪGA 2007

Anotācija

Šis maģistra darbs izpēta “valstības” valodas, jēdziena un tā iespējamās izpratnes Toma evaņģēlijā. Toma ev. pētnieku vidū nav īstas skaidrības par to, ko tieši Toma ev. autors domā ar valstības valodu un tās jēdzienu. Daži pētnieki ir norādījuši uz valstības saistību ar pašizziņu. Tomēr šī sasaiste starp valstības jēdzienu un pašizziņu ir ļoti neskaidra. Šajā darbā izvirzu tēzi, ka valstību Toma evaņģēlijā var izprast un skaidrot kā pašizziņas procesa galarezultātu. Izzinot sevi, cilvēks atklāj valstību tagadnē, sevī un ārpus sevis.

Summary

This paper explores the concept, possible understanding and definition of the term “kingdom” in the Gospel according to Thomas. There is little clarity amongst scholars as to what the author of this Gospel is suggesting with his concept and language of Kingdom. Still some scholars have associated kingdom with self-knowledge. However this connection between the concept of kingdom and self-knowledge remains unclear. This paper deals with the thesis, that the idea of kingdom in the Gospel of Thomas can be understood as a result of the self-knowledge process. Through knowing oneself, one discovers kingdom in the very present moment, within and without oneself.

Atslēgvārdi – Toma evaņģēlijs; valstība

SATURS

Ievads.....	4
1. Valstība Cilvēkā	11
1.1. Pašizziņa un tās iztrūkums	11
1.2. Valstības kā cilvēka dievišķās būtības un izcelsmes zināšana	17
1.3. Ieiešana valstībā kā “kļūšana par vienu” vai “divu padarīšana par vienu”.....	28
1.4. Kopsavilkums par valstības atklāšanu cilvēkā.....	35
2. Valstība ārpus cilvēka (pasaulē)	37
2.1. Valstības atklāšana caur pašizziņu cilvēkā un ārpus cilvēka.....	37
2.2. Pasaule kā drauds valstībai.....	43
2.3. Kopsavilkums par valstības atklāšanu ārpus cilvēka (pasaulē)	46
3. Valstības atklāšana tagadnē	49
3.1. Valstības atklāšana caur pašizziņu tagadnē	49
3.2. Kopsavilkums par valstības atklāšanu tagadnē	53
Secinājumi.....	55
Izmantotā literatūra un avoti.....	61
Pielikumi.....	67
1. pielikums. Toma evaņģēlija tulkojums	67
2. pielikums. Valstība Vecajā Derībā	80
3. pielikums. Valstība Jaunajā Derībā.....	82
4. pielikums. Gnosticisms un Toma evaņģēlijs.....	84

Ievads

Toma evaņģēlijs¹ piedāvā šodien saviem lasītājiem graužošu hermeneitisku izaicinājumu (1.log. - **“Tas, kurš atradīs šo vārdu nozīmi (gr. val. “hermeneia”), neizgaršos nāvi.”**). Vārdi Toma evaņģēlija ievadā norāda uz ko mums joprojām svešu, nezināmu, varbūt pat nepieņemamu, bet katrā ziņā pilnīgi neaptveramu un neticamu. Kā tad mēs varam “izbēgt no nāves”, iegūt nemirstību? Vai tas vispār ir iespējams? Šis izteikums mūs šokē ar savu tiešumu. Varbūt, mēs pasmaidām par šādiem vārdiem, nevis stingrā nopietnībā mēģinām izprast šo vārdu nozīmi? Vairums Toma ev. pētnieku tā arī nav spējuši atrast, atklāt šī evaņģēlija iracionālā uzstādījuma atslēgu. Šobrīd akadēmiskās studijas atbild šim teksta izaicinājumam ar, kaut pieticīgām un vienkāršām, tomēr modernām, vēsturiskām un socioloģiskām analīzes tehnikām, konceptuālām paralēlismu analīzēm un pieņēmumiem par neskaidriem, nenoteiktiem noslēpojumiem šo logionu² kompilācijā. Neatrodot kādu vienojošu hermeneitisku metodi, pētnieki vienkārši noliedz šī sākumlogiona (1.log.) fundamentālo funkciju, nozīmi Toma ev. interpretācijā. Kādas visaptverošas hermeneitiskas metodes izmantošana Toma evaņģēlija analīzē, iespējams, līdz šim nav izdevusies, jo, gluži vienkārši, šādas metodes nemaz neeksistē, vismaz loģiskās, racionālās valodas, domāšanas un izziņas ietvaros. Loģiskā domāšana, racionālā uztvere un izziņa rimstas, saskaroties ar nelogisko, iracionālo, mistisko. Transcendentu nevar adekvāti aprakstīt prāta jēdzienos vai mapēs, taču to var mēģināt izteikt “slidenos”, nenoteiktos, paradoksālos un poētiskos terminos, jebšu līdzbās, 1 “Toma ev. mūsdienās ir saglabājies koptu valodā (ēģiptiešu valodas vēlinā forma, kas tika lietota, sākot ar Romas periodu (ap. 2.gs.p.m.ē.)). Evaņģēlijs, iespējams, sākotnēji ticis sarakstīts grieķu valodā, lai arī pētnieku minoritāte piedāvā sīriešu vai aramiešu valodas kā sākotnējās kompozīcijas valodu. Atšķirības starp trijiem grieķu fragmentiem no Oxyrhynchus un koptu tekstiem norāda, ka cirkulēja vairākas Toma ev. versijas un ka modifikācijas varēja diezgan viegli tikt iestrādātas tekstos.”, Marvin Meyer, *The Gospel of Thomas: The Hidden Sayings of Jesus, translation with introduction and notes by Marvin Meyer, interpretation by Harold Bloom* (New York: Harper Collins, 1992), 9.; Toma evaņģēlijs pamattekstā nelieto jēdzienu “evaņģēlijs”, tomēr apakšvirsraksts, kas parādās koptu tekstā, apzīmē šo dokumentu kā “evaņģēlijs saskaņā ar Tomu”. Toma ev. pazina baznīctēvi Origens, Klements, Romas Hipolīts un Jeruzalemes Kirils; Eusēbijs darbā “Baznīcas Vēsture” 3.25.1 piemin Toma ev. kā herētisku. Toma ev. grieķu fragmenti tiek datēti aptuveni ar 200. un koptiskais manuskripts ap 340.gadu m.ē. Tomēr pētnieku vidū nav īstas skaidrības par evaņģēlija sarakstīšanas vietu un laiku. Kā iespējamās sarakstīšanas vietas tiek minētas Sīrija, Ēģipte. Agrākais datējums ir 1.gs vidus (40-50.g), kad, iespējams, parādījās tādas izteicienu kolekcijas kā Toma ev. (“Q” avots un tā redakcijas). Vēlākais iespējamais datējums ir 2.gs. beigas. Jaunās Derības pētnieku grupa, kas pazīstama kā “Jesus Seminar”, savos pētījumos par vēsturiskā Jēzus autentiskajiem izteikumiem Toma evaņģēliju izmanto kā vienlīdz nozīmīgu avotu līdz ar Jaunās Derības kanoniskajiem evaņģēlijiem. Vairākums no Jesus Seminar pētniekiem iestājas par labu Toma ev. agrākajam datējumam. Skat. *The Gospel of Jesus: According to the Jesus Seminar*, ed.by Robert Funk and the Jesus Seminar (Santa Rosa, California: Polebridge Press, 1999)

2 “logia” no grieķu valodas – izteiciens, izteikums. Toma ev. “logioni” apzīmē Jēzus izteicienus.

metaforās un abstrakcijās. Toma ev. autors bieži runā ļoti neskaidri, nesistemātiski un pat neprecīzi par valstības atrašanu, pieejamību un tagadnīgumu. Tas analītiskam prātam izklausās ļoti paradoksāli, pat pretrunīgi. Toma evaņģēlijs, tāpat kā citi līdzīgi mistiķu sacerējumi (piem., citi apokrifie evaņģēliji un teksti no Nag Hammadi bibliotēkas) nesatur patiesību (valstību, nemirstību, dzīvību - 1.log.), tas tikai norāda uz to. Šie teksti ir kā norādes, zīmes, "pointeri", kas rāda, uz kuru pusi jāiet. Tie rāda, kā un kur atrast valstību, dzīvību, pestīšanu, nemirstību. Tie paši to sevī nesatur. Tie ir tikai kā nederīgas dārguma, apslēptās mantas (109.log.) kartes, ja tā vietā, lai aizietu uz norādīto vietu kartē, atrastu un izraktu dārgumu, cilvēks mēģina šo dārgumu atrast pašā kartē, nevis tajā vietā, uz kurieni tā norāda. Ja ceļa kartes nelieto kā ceļa kartes, tām nav nekādas vērtības. Cilvēks nekļūst par ceļotāju, tikai skatoties un pētot ceļa karti. Toma evaņģēlijs rāda, ka un kā jāodas uz norādīto vietu, bet ceļa zīme nav jāpasludina par galamērķi. Cilvēku, kurš sajaucis norādi ar galamērķi, t.i., līdzekli ar mērķi, Toma ev. apzīmē par farizeju (39.log.), nelaimīgu cilvēku, kam ir pieeja valstībai ("barībai" -102.log.), taču viņš tajā neieiet un neļauj ieiet arī citiem. Toma evaņģēlija autors aicina lasītāju uz pašizziņu - un caur to atklāt valstību. Tieši šī, iespējams, arī ir tā "hermeneitiskā atslēga", ar kuru atslēgt visu Toma ev. logionu durvis. Vairākkārt tur sastopamies ar aicinājumu izzināt sevi, izzināt to, no kurienes nākam, un tieši caur to "neizgaršot nāvi", bet iegūt valstību, dzīvību. Svarīgi atzīmēt, ka Toma ev. "hermeneitiskā atslēga" ir pieejama ikvienam. Pašizziņa Toma ev. ir reizē mērķis un līdzeklis. Tā ir līdzeklis, lai ieietu un atgrieztos valstībā. Un tā ir mērķis, jo caur to var ieiet un atgriezties valstībā.

Pašizziņa ir cieši saistīta ar valstības izpratni,-uz to norāda, galvenokārt, Toma ev. valstības valoda; tā apraksta tos, kuri zina, pazīst sevi un tādējādi pieder pie valstības un tajā ieiet (izzinot sevi). Tādas teoloģiskas tēmas kā "meklēšana un atrašana", "gudrība un zināšana", askētiska ētika, utt., ir saistītas ar valstības valodu.³ Stevan Davies atzīmē, ka Toma ev. valoda ir bagāta un labi sajaukta valoda. Tā neesot sistemātiska, un mēģinājumi to padarīt sistemātisku nekad nebūs sekmīgi.⁴ Viņš arī norāda, ka "ir diezgan grūti pateikt, kad Toma ev. runā antropoloģiski un kad tas runā soteroloģiski..., jo Toma ev. ir spējīgs lietot vienu un to pašu jēdzienu divās dažādās nozīmēs."⁵ Tomēr tas it nemaz nenozīmē, ka Toma evaņģēlija teksts ir pretrunīgs, tieši otrādi, šāds valodas lietojums ir raksturīgs gandrīz visiem mistiskiem, ezotēriskiem tekstiem.⁶ Kur cilvēks sastopas ar zināšanu (gnosis), dievišķo izziņu, tur valodas pamatlikumi spēlē sekundāru lomu. Toma evaņģēlijs kā atklāsmi saturošs teksts mums kalpo kā piemērs šādai zināšanu sfērai, kur valodas šķietamās pretrunas ļauj pamanīt neizsakāmo, neredzamo saturu viņpus tām.

3 Karen King, "Kingdom in the Gospel of Thomas", in *Foundations & Facets Forum* 3.1(March 1987): 79.

4 Stevan L.Davies, *The Gospel of Thomas and Christian Wisdom* (New York: The Seabury Press, 1983),78.

5 Ibid.,95.

6 " Tikai valodas, domāšanas pretrunas, paradoksi ļauj nonākt viņpus prāta (domāšanas), deskriptīvās, empīriski analogiskās izziņas sfēras un caur to pieredzēt transcendentu, kas ir neapraķstāms, neizsakāms.", Brad Reynolds, *Embracing Reality: The Integral Vison of Ken Wilber, A Historical Survey and Chapter-by-Chapter Guide to Wilber's Major Works* (New York: Jeremy P. Tarcher (Penguin), 2004), 181-182.

Runāt par pašizziņu⁷, šķiet, ir tikpat neskaidri vai nenoteikti, kā runāt par valstību Toma ev. Tādi jēdzieni kā “izziņa”, “pašizziņa”, “valstība” te nav viennozīmīgi saprotami. Tos var skaidrot un izprast daudz, dažādos un, vienlaikus, atšķirīgos veidos. Lai ierobežotu iespējamo spekulāciju variantus, minētos terminus šajā darbā galvenokārt lietošu sekojošās izpratnēs.

Lietojot vārdus “izziņa” un “pašizziņa”, šajā darbā atsaucos uz apziņas pētnieka Ken Wilber aprakstītā izziņas modeļa trešo posmu, kas ir transcendentālā izziņa.⁸ Pašizziņa Toma evaņģēlija kontekstā, tāpat, vairāk ir jāsaprot kā paštranscendence. Balstoties uz vairākiem Toma ev. komentāriem⁹, pieņemu, ka Toma evaņģēlijā minētā “savas izcelsmes zināšana”, “tā zināšana, kas atrodas tava vaiga priekšā” (5.log.), “sevis atrašana” (111.log), utt., ir aicinājums uz pašizziņu, un tas ir saistīts ar transcendentālā izziņu. Pašizziņa šajā nozīmē¹⁰ vistiešākajā veidā nodarbojas ar transcendentālā, Toma ev. gadījumā, ar valstības izziņu, un tā ir balstīta uz “gnosis” (zināšanu). Šī darba tēze paredz, ka caur šāda veida izziņu ir iespējama valstības atklāšana.

-
- 7 Šķiet, ka viens no pirmajiem, kas “pašizziņas” jēdzienu attīstīja un ieviesa, bija Abraham Maslow. Viņš savos darbos lietoja šo jēdzienu (angl.val. – self-actualization), lai aprakstītu vēlmi, kas var novest līdz savu spēju apzināšanai. Tas ir kā nemitīgi notiekošs process, kura mērķis ir visu savu spēju izmantošana. Maslow aprakstītās virsotnes pieredzes (Peak experiences) ir tikai īslaicīgi pašizziņas brīži. Vairāk par to skat. A. Maslow, *The Farther Reaches of Human Nature* (New York: Penguin, 1971); Šo jēdzienu šajā darbā nelietoju Maslow aprakstītajā nozīmē. Toma evaņģēlijā “pašizziņa” ir jāsaprot vairāk kā paštranscendence – process, kas nozīmē nonākšanu viņpus pašreizējā stāvokļa ierobežojumiem. Tā ir apgaismības iegūšana, cilvēka dziļākās būtības atklāšana. Par to skat. Ken Wilber darbus, piem., *The Eye of Spirit: An Integral Vision for a World Gone Slightly Mad* (Boston: Shambhala Publications, 1997); *No Boundary: Eastern and Western approaches to personal growth* (Boston: Shambhala Publications, 1979, 2001); *The Marriage of Sense and Soul: Integrating Science and Religion* (New York: Random House, 1998); *Integral Psychology: Consciousness, Spirit, Psychology, Therapy* (Boston: Shambhala Publications, 2000); *A Theory of Everything: An Integral Vision for Business, Politics, Science, and Spirituality* (Boston: Shambhala Publications, 2000); *The Spectrum of Consciousness*, (Wheaton, Ill.: Quest Books, 1977); *Quantum Questions: Mystical Writings of the World's Great Physicists* (Boston: Shambhala Publications, New Science Library, 1984); *Transformations of Consciousness: Conventional and Contemplative Perspectives on Development* (Boston: Shambhala Publications, New Science Library, 1986).
- 8 Ken Wilber izšķir trīs izziņas pakāpes: 1) empīriski-analītiskā izziņa (ķermeņa maņu orgānu izziņa) (sensorais līmenis); 2) mentāli-fenomenoloģiskā izziņa (racionālā, hermeneitiskā un semiotiskā izziņa nodarbojas ar lingvistisko, noētisko un mentāli-fenomenoloģiskiem datiem, kā piem. psihoanalīze. Šis ir simboliskais līmenis (prāta, mentālā izziņa)); 3) transcendentālā izziņa (runā par transcendentālo pasauli; intuitīvā būtnes nojausma, gara nojautas. Tas ir kontemplācijas līmenis; Gara izziņa, kas baslīta uz gnosis.), skat. Raynolds, *Vison of Ken Wilber*, 179.; skat. arī Ken Wilber, *Eye to Eye: The Quest for the New Paradigm* (Garden City, NY: Anchor Press, 1983), 179-185.
- 9 Jean-Yves Leloup, *The Gospel of Thomas: The Gnostic Wisdom of Jesus*, English translation Joseph Rowe (Rochester, Vermont: Inner Traditions, 2005); Robert Powell, *Christian Zen: The Essential Teachings of Jesus Christ, the Secret Sayings of Jesus as Related in the Gospel of Thomas* (Berkeley, California: North Atlantic Books, 2003); Reinhard Nordsieck, *Das Thomas Evangelium: Einleitung zur Frage des historischen Jesus, Kommentierung aller 114 Logien* (Bruehl: Neukirchener Verlag, 2004); Marvin Meyer, *The Gospel of Thomas: The Hidden Sayings of Jesus, translation with introduction and notes by Marvin Meyer, interpretation by Harold Bloom* (New York: Harper Collins, 1992) u.c.
- 10 Skat. 8.atsauci; Ļoti svarīgi uzsvērt, ka pašizziņa Toma ev. nav jāsaprot arī psihoterapeitiskā (kur uzstādījums ir “veselīga”, harmoniska ego izveide) vai psihoanalītiskā nozīmē (Ken Wilber izziņas modeļa 2.posms), kur norisinās “es” izziņa. “Pašizziņa nav tā mentālā konstrukta izziņa, uz kuru cilvēks atsaucas, kas saka “es” un kas identificējas ar dzimumu, īpašumiem, ķermeni, nacionalitāti, tautību, reliģiju, profesiju vai arī ar sabiedrības lomām – mātes, tēva, vīra, sievas, skolnieka, skolotāja, ārsta, pacienta utt.utj., uzkrātajiem, akumulētajiem uzskatiem vai zināšanām, patikām un nepatikām, un arī lietām, kas notika ar “mani” pagātnē, “manu” patības izjūtu (my sense of self) kā “es un mans stāsts” (me and my story).” Skat. Eckhart Tolle, *A New Earth: Awakening to Your Life's Purpose* (New York: Penguin Group, 2005), 29. ; Viss, ko cilvēks izziņ caur psihoanalīzi vai sevis vērošanu, ir par viņu. Bet tas nav viņš. Nekas, ko cilvēks var zināt par sevi, nav viņš pats. Pašizziņa šeit ir jāsaprot nevis kā satura (cilvēka stāsta, “es”) izziņa, bet gan kā cilvēka essences, būtības izziņa.

Kas attiecas uz jēdzienu “valstība”, tas ir ļoti cieši saistīts ar valstības funkciju, resp., tās izzināšanu, atklāšanu, tātad arī – pašizziņu. Toma ev. vārds “valstība” parādās 9.reizes (3.,22.,27.,46.,49.,82.,107.,109.,113.log.), vārdi “tēva valstība” - 7.reizes (57.,76.,96.,97.,98.,99.,113.log.) un vārdi “debesu valstība” - 3.reizes (20.,54.,114.log.). Nevienā citā agrīnās kristietības tekstā (izņemot sinoptiskos ev.) “valstība” netiek tik bieži pieminēta. Jēdziens “valstība” ir jāsaprot vienādi ar “Tēva valstību”, “debesu valstību” vai “Dieva valstību”. Uz šādu izpratnes praksi norāda vispirms jau visai brīvais “valstības” vārda lietojums agrīnajā kristietībā, piemēram, līdzībā par sievieti ar ieraugu Mateja ev.13:33 to salīdzina ar “debesu valstību”, Lūkas ev.13:20 – ar “Dieva valstību”, kamēr Toma evaņģēlijs - ar “Tēva valstību” (96.log.). Tas diezgan labi ilustrē, cik elastīga, pielāgojama valstības valoda bija agrīnajā tradīcijā.¹¹ Vārdam “valstība”¹² Toma evaņģēlijā tiek lietoti vairāki saturiski līdzīgi apzīmējumi kā “dzīvība”, “viens”, “viss”, “(at)tēls” vai “gaisma”, kas norāda vai izsaka to pašu ideju. Arī šāds jēdzienu sinonīmisms ir novērojams jau sinoptiskajos evaņģēlijos, kur, piemēram, apzīmējumi “dzīvība” un “gaisma” ir paralēli “Dieva valstībai”.¹³ Tomēr svarīgs nav pats vārds “valstība”, “Dieva valstība” vai “debesu valstība”¹⁴, bet gan koncepts, uz ko tas attiecas. Lai gan burtiski jēdziens “valstība” norāda uz noteiktu politisku, sociālu un ģeogrāfisku struktūru, formāciju, tomēr Hugh McGregor Ross atzīmē, ka mūsdienu terminoloģijā atbilstošāk “valstības” vietā būtu lietot tādus jēdzienus kā “sākotnējā realitāte vai realitāte.”¹⁵ Līdzīgi uzskata arī Robert Powel: ““Tēva valstība” vai “Tēvs” tās saīsinātā formā nozīmē vienkārši patiesību, sākotnējo realitāti vai transcendentālo patību, būtību (self).”¹⁶ Jēdziens “valstība” Toma evaņģēlijā tiek lietots kā metafora vienam pamatā esošam ideju komplektam – par pestīšanas atrašanu caur pašizziņu. Var pat teikt, ka Toma evaņģēlijs ir vienota metaforu (“dzīvība,dzīve”, “viens”, “viss”, “(at)tēls” vai “gaisma” “valstība”) kolekcija vienai pamatā esošai idejai. Būtībā šīs metaforas ir vienojošas un saliedējošas, norādot uz “gaismas” (24.log), “valstības”(3.,113.log.) vai “tēla” (83.,84.log.) atrašanu gan pasaulē, gan pašā individuā. Var sacīt arī tā, ka gaisma, tēls cilvēkā un valstība cilvēkā nav atšķirīgas idejas, -tās ir dažādas metaforas vienai un tai pašai idejai, apslēptajai Dieva valstībai. Turklāt, sacīt, ka gaisma “apgaismo

11 King, *Gospel of Thomas*, 82.

12 Karen King uzskata, ka jēdziens “valstība” Toma ev. ir šifra vārds Toma ev. kopienai. Resp., valstība apzīmē kopienu, pie kuras vai nu pieder vai ne. Šai King tēzei nevar piekrist, jo valstība Toma ev. nav kaut kas ekskluzīvs un izolējošs, bet, gluži otrādi, valstība ir pieejama visiem, tā ir inkluzīvisma un atbrīvošanās simbols, nevis noslēgta askētisku noteikumu un pienākumu regula. Par Karen King tēzi tuvāk skatīt: Karen King, “Kingdom in the Gospel of Thomas”, in *Foundations & Facets Forum* 3.1(March) 1987.

13 Piem. Mt.19:29; gaisma - Mk.4:21; Lk.8:16, Mt5:15, Lk.11:33; Toma ev. skatīt 4,58,101 un 11.logionu; “Tāpat kā Q avotā un sinoptiskajos evaņģēlijos, Jēzus Toma evaņģēlijā ir ļoti neskaidrs savās atsaucēs uz valstību un runā par to aforismos un metaforās.”, Marvin Meyer, “Albert Schweitzer and the Image of Jesus in the Gospel of Thomas”, in *Secret Gospels: Essays on Thomas and the Secret Gospel of Mark* (Harrisburg, London, New York: Trinity Press International, 2003), 24.

14 ““Debesis” ir “Dieva” parafrāze.”, David Flusser, *Jesus* (Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag, 1968), 81.

15 Hugh McGregor Ross, *Thirty Essays on the Gospel of Thomas* (Longmead, Shaftsbury, Dorset: Element Books, 1990), 111.

16 Powel, *Christian Zen*, ievads xiii.

visu pasauli”, vai, ka gaismai tas neizdodas, ir paralēle izteikumam, ka “Tēva valstība ir izplētusies pār zemi” un tikai nedaudzi to redz, kamēr citiem tā paliek neredzama (113.log.).¹⁷ Tas, kas vieno tādas metaforas kā gaisma, valstība, tēls, ir - atgriešanās pie cilvēka sākotnējā stāvokļa. Nepieciešams veikt pašizziņu, lai atgrieztos pie cilvēka sākotnējā stāvokļa – valstības. Citiem vārdiem, kā uzskata Stevan Davies, “Ādama sākotnējais statuss paradīzē ir identisks ar valstību, patieso cilvēka tēlu.”¹⁸ Atgriešanās paradīzē, ir atgriešanās pie savas patiesās būtības, kas Toma ev. , kā darba gaitā noskaidrosim, ir ekvivalenta ieiešanai valstībā. Tas ir pašizziņas ceļš.¹⁹

Marvin Meyer norāda, ka viens no visvairāk lietotajiem darbības vārdiem Toma ev. ir “šopē”²⁰ (kļūt – no koptu val.). Šis darbības vārds (un citas tā gramatiskās konstrukcijas) tiek lietots, lai aprakstītu cilvēka transformāciju.²¹ Toma ev. piedāvā dažādas transformācijas metaforas: pasaules apgaismošana, valstības atrašana, apslēptā atklāšana, tēla aizstāšana ar tēlu utt., kas visas ir saistītas ar pašizziņas procesu cilvēkā. Šīm metaforām un to iespējamam atšifrējumam detalizētāk pievērsīsimies darba gaitā, kad aplūkosim un analizēsīm atsevišķus logionus. Pirms tam ir izšķiroši svarīgi saprast, ka Toma ev. šīs dažādās transformācijas izteiksmes nedarbojas tikai vienā virzienā, no cilvēka uz pasauli, bet arī otrādi. Gaisma, valstība ir arī pasaulē, tāpat kā cilvēkā. Tā ir gan iekšienē, gan ārpusē.

Darba tēze, mērķi, metode, struktūra un avoti

Šī darba tēze mēģina sasaistīt pašizziņas procesu cilvēkā ar valstības atklāšanu. Izvirzu tēzi, ka valstību Toma evaņģēlijā var izprast un interpretēt kā pašizziņas procesa galarezultātu. Kādēļ kā galarezultātu? Tādēļ, ka pašizziņa ir tikai valstības atklāšanas iesākums, kas rezultējas sevis zināšanā. Tas raksturojams kā valstībai ekvivalents stāvoklis un dzīvošana tajā jau tagadnē. Valstības atklāšana Toma ev. norit divos pakāpienos, un tie abi ir vistiešākajā veidā saistīti ar pašizziņu:

- 1) cilvēks izzinot sevi, atklāj valstību sevī (8,13,20,61,76,107,108,109 u.c.)
- 2) cilvēks izzinot sevi, atklāj valstību ārpus sevis, t.i., pasaulē (3,5,24,83,84,77.log.u.c.).

17 Davies, *Thomas*, 52.

18 Ibid.,68-69.

19 Kas attiecas uz pašizziņu, sevis zināšanu, šeit varam atrast paralēles ar Budisma mācību un filosofiju. Skat. David Burton, *Buddhism, Knowledge and Liberation: A Philosophical Study* (Burlington, VT: Ashgate Publishing Company, 2004); John Broomfield, *Other Ways of Knowing: Recharting Our Future with Ageless Wisdom* (Rochester, Vermont: Inner Traditions International, 1997).

20 Piemēram, Jēzus mācekļi “kļūst” par vieniem - “monachos”. Tie ieiet valstībā, kad tie ir pilnīgi transformējušies (22.log). 108.log (skat. arī 13.log) norāda uz mistisko transformāciju - sekotājs kļūst kā Jēzus, un Jēzus kļūst par viņu. Skat. Meyer, *Image of Jesus*, 29.

21 Ibid.,29.

Šie divi valstības atklāšanas veidi izpaužas Toma ev. kā pašizziņas process cilvēkā. Darba gaitā aplūkosim katru no šiem valstības atklāšanas veidiem atsevišķi. Katrā no šajām sadaļām pievērsīsimies arī noteiktiem logioniem, kuri apraksta un ilustrē attiecīgo valstības atklāšana veidu. Tieši veiktā logionu teoloģiskā analīze un apskate, iespējams, ir vissvarīgākā darba daļa. Darba pirmajā nodaļā pievērsīsimies tiem Toma ev. logioniem, kuri, norāda uz pašizziņas ļoti būtisko lomu valstības atklāšanā cilvēkā. Turpat aplūkosim arī logionus, kuri valstības atklāšanu vienādo ar dievišķā un dievišķās izcelsmes atklāšanu cilvēkā, kā arī logionus, kuri īpašā Toma ev. raksturīgā manierē apraksta ieiešanu valstībā. Otrajā nodaļā apskatīsim tos logionus, kuri liecina par valstības atrašanos pasaulē, ārpus cilvēka un ieskicē cilvēka vēlamās attiecības ar pasauli, tās spēkiem un sociālajām struktūrām. Vēl viens būtisks aspekts, ar ko vairāk saskārsimies trešajā nodaļā, ir Toma ev. valstības valodas atšķirīgā izpratne un lietojums no Jaunās Derības evaņģēlijiem²². Toma evaņģēlijā valstības valoda tiek lietota neapokaliptiski, neeshatoloģiski. Proti, vairākos Toma ev. logionos²³ Jēzus nelieto apokaliptiskus tēlus, lai pavēstītu Dieva valstības nākšanu, bet gan paziņo, ka tā ir jau aktuāla, klātesoša (tagadnīga), prezenta realitāte.²⁴ Trešajā nodaļā apskatīsim šos logionus, kuri valstības atklāšanas laiku ievieto tagadnē. Katras nodaļas nobeigumā sniegsu īsu kopsavilkumu par iztīrātajām valstības un tās atklāšanas iezīmēm.

Galvenais darbā izmantotais avots ir mans Toma evaņģēlija tulkojums, kuru pilnībā varēs aplūkot pielikumu sadaļā.²⁵ Pie nozīmīgiem sekundāravotiem ir jāmin vairāki Toma ev. komentāri, ar kuru palīdzību tiek veikta logionu interpretācija un analīze.

Darbā lietota teoloģiskā metode. Saskaņoties ar vairākiem Toma ev. logionu komentāriem un interpretācijām par valstības jēdzienu un izpratni, izvirzu tēzi, kura daļēji, bet ne pilnīgi, jau ir pieejama un aplūkojama pie citiem Toma ev. pētniekiem. Daļēji, jo daži pētnieki jau ir norādījuši uz pašizziņas saistību ar valstības atklāšanu Toma ev. Pats Toma evaņģēlijs šādu skaidrojumu un izpratni zināmā mērā implicē (2,3.log. u.c.). Šī darba tēze uzsver tieši pašizziņas procesa lielo nozīmi valstības atklāšanā, kā arī atšķir divus valstības atklāšanas, jeb pašizziņas posmus, kas iepriekš, cik man zināms, šādi nav nekur aplūkoti. Šajā darbā es ļoti maz pievērsīšos dažādu Toma ev. specifisko vārdu skaidrojumiem, to etimoloģijai, vēsturiskajam kontekstam un vispārīgajai, klasiskajai eksegēzei. Tas tiek darīts galvenokārt darba zinātniskā uzstādījuma dēļ, proti, lietot teoloģisku interpretāciju, argumentāciju un reflektēt par valstības iespējamo izpratni Toma evaņģēlijā. Šāda pieeja ir atbilstoša darba zinātniskajam pieteikumam, t.i., izvirzītajai tēzei, ka

22 Skat. pielikumu.

23 Iespējams, arī "Q" avota pirmā redakcijā Jēzus nelieto apokaliptiskus tēlus. Skat. Meyer, *The Gospel of Thomas: The Hidden Sayings of Jesus*, 16.

24 "Valstības laiks Toma ev. ir ievietots tagadnē.", Davies, *Thomas*, 61.

25 Latviešu valodā, cik man zināms, ir pieejami divi Toma ev. tulkojumi. Andra Kūļa tulkojums no krievu valodas ir ļoti neprecīzs un tikai vietumis atspoguļo Toma ev. saturu. Skat. Andris Kūļa, "Toma evaņģēlijs", // *Viedas Vēstis*, 1995 n.12, 21-29; Jāņa Nameiša Vēja tulkojums no angļu valodas, lai arī vietām atbilstošs, tomēr arī tur sastopamas būtiskas novirzes no vairākuma Toma ev. pētnieku piedāvātajiem tulkojumiem. Skat. Jānis Nameisis Vējš "Toma ev.-apokrifis" // *Literatūra un Māksla*, 25.Dec. 1992:15.

valstība Toma ev. ir pašizziņas procesa galarezultāts.

1. Valstība cilvēkā

Aplūkosim tuvāk un mēģināsim skaidrot vispirms atsevišķus Toma ev. logionus, kuri norāda uz pašizziņas procesa saistību ar valstības atklāšanu cilvēkā. Vairāki Toma evaņģēlija komentāri, kurus esmu norādījis atsaucēs un bibliogrāfijas sarakstā, atzīmē valstības atklāšanas saistību ar pašizziņu. Šeit veiktais ieskats logionu skaidrojumos un interpretācijās atspoguļo daļu no šo Toma ev. komentāru uzskatiem. Lai gan tie bieži vien skaidro Toma ev. tekstu nedaudz juceklīgi, nesistemātiski un ar savu īpašo pieeju un interesi pie teksta, daļu no tiem esmu izmantojis šajā darbā. Neviens no tiem gan tieši nemin, ka valstība Toma ev. ir pašizziņas procesa galarezultāts, taču norādes, ka valstībai ir kāds sakars ar pašizziņu, mēs sastopam itin bieži. Jāatgādina arī, ka šeit (arī 2.un 3.nodaļā) neveicu eksegētisku logionu analīzi, bet piedāvāju teoloģisku interpretāciju, kas balstās uz jau minētajiem Toma ev. komentāriem, un tādā veidā mēģināšu pamatot šajā darbā izvirzīto tēzi.²⁶

1.1. Pašizziņa un tās iztrūkums (2,7,28,41,60,67,70.logioni)

2.logions - Jēzus teica: “Lai tas, kurš meklē, nepagurst meklēt, kamēr viņš atrod; un kad viņš atradīs, viņš būs satraukts, un kad viņš būs satraukts, viņš brīnīsies un valdīs (būs ķēniņš) pār Visu. Un kad viņš būs valdījis, viņš iegūs mieru.”

Šis logions attiecas uz Dieva valstības meklēšanu²⁷. Valstības meklēšana norisinās vispirms caur sevis izzināšanu, pašizziņu. Vairāki pētnieki uzsver, ka šis logions ļoti labi iezīmē un apraksta pašizziņas dažādos posmus.²⁸ Tā, piemēram, Reinhard Nordsieck definē šos pašizziņas galvenos posmus sekojoši: 1) meklēšana, 2) atrašana, 3) izbrīns, 4) valdīšana, 5) miers.²⁹ Jean Yves Leloup līdzīgi Nordsieck izšķir šos piecus pašizziņas, valstības atklāšanas posmus, tiem pievienojot klāt vēl vienu, kas parādās Toma ev. grieķu versijā. Pievērsīsimies sīkāk šiem sešiem pašizziņas, jeb valstības atklāšanas posmiem. Leloup šis pašizziņas pakāpes raksturo šādi³⁰:

26 Skat. ievadu.

27 Meyer, *The Gospel of Thomas: The Hidden Sayings of Jesus*, 69. ; tāpat arī Nordsieck, *Das Thomas Evangelium*, 36.

28 Powel, *Christian Zen*, 4.

29 Nordsieck, *Das Thomas Evangelium*, 37.

30 Leloup, *Thomas*, 63-66.

1) meklēšana – Kad cilvēks pārstāj meklēt apslēpto valstību, viņš izstājas no “dievišķās spēles”. Tomēr tieši šī “spēle”, šie meklējumi ir tie, kas piešķir viņa dzīvei jēgu. Karen King atzīmē, ka šeit meklēšanai ir sakars ar zināšanu (gnosis), lai arī meklējuma objekts ir gan apslēpts, gan atklāts, gan arī misteriozs un pieejams vienlaikus.³¹ Tikai meklējot un caur meklēšanu cilvēki var atrast valstību un tajā sevi. Meklējot, tie atklās, ka Dieva valstība nav tikai ārpus viņiem, bet arī viņos pašos, ka tie ir “dzīvā Tēva bērni” (log.3), un ka tie savā būtībā, kā to norāda 108.log, lietojot mistisko valodu, ir viens³² ar pestītāju.³³

2) atrašana – savā ziņā “meklēt” jau nozīmē “atrast”. Jo kā gan cilvēkam varētu būt ideja meklēt, ja vien nebūtu kaut kas, ko viņš jau zinātu un būtu atradis? Cilvēks nemeklē to, ko jau nav atradis. Tādējādi meklēšanas pamatkustība ir- lielāka atvērtība tam, kas jau ir šeit, kas jau ir klātesošs, tomēr vēl netiek atklāts un pieredzēts. Cilvēka būtības centrā ir kāda klātbūtne, kuru vajag atpazīt un apliecināt. Meklēšana/atrašana šeit nozīmē: būt vairāk atvērtam tam, kas vienmēr ir jau bijis cilvēkam pieejams – valstībai.

3) atrašanas trieciens - satraukums, apjukums - Valstības atklāšana, savas esamības, būtības atpazīšana cilvēku satrauc un nomāc, jo atmošanās šai dimensijai piespiež viņu izjautāt ierasto pasaules uzskatu. Valstības pieredzēšana šeit ir radikāla cilvēka realitātes uzskata izvaicāšana.

Gešaltterapeits un reliģiju pētnieks George B. Graves atšķir galvenokārt trīs veida satraukuma, apjukuma stāvokļus: 1) Psihopāta vai tāda cilvēka apjukums, kurš cīnās ar akūtu vai hronisku smadzeņu sindromu un ir dezorientēts, 2) otrā veida apjukums rodas no neirotiskiem vai citiem iekšējiem konfliktiem un tiek izmantots kā aizsardzības mehānisms pret apdraudošā materiāla uzņemšanu vai saprašanu. 3) trešā veida apjukums iestājas tad, kad cilvēks “noņem” ar kādu paradoksālu vai neloģisku izteikumu, kas viņam nolikts priekšā, un sajūt tā nozīmi, tomēr nav spējīgs, vismaz ātri, atklāt tā patieso nozīmi.³⁴ Ar lielu varbūtību- Toma evaņģēlijā minētais apjukums attiecas uz trešā veida apjukumu. Šajā

31 King, *Thomas*, 60.

32 “Toma ev. Jēzus nav vienīgais, kam ir dievišķa izcelsme. Saskaņā ar 49 un 50. logionu cilvēki nāk no valstības un no gaismas, un tur tie arī atgriezīsies...Būtiskā atšķirība starp Jēzu un izredzētajiem ir : Jēzus virs zemes apzinās savu dievišķo izcelsmi. Visi citi, ieskaitot izredzētos, ir garīgi apreibuši un akli - vajadzībā pēc patiesās izcelsmes un dabas apzināšanās (3 un 28.log).”, Antti Marjanen, “The Portret of Jesus in the Gospel of Thomas” in *Thomasine Traditions in Antiquity: The Social and Cultural World of the Gospel of Thomas*, ed.by Jon Ma Asgeirsson, April D. Deconick, Risto Uro (Leiden: Brill, 2006), 213-214.; Šis temats parādās arī Pāvila, Jāņa un Toma apokrifajos aktos, kur “apustuļi ir savā veidā tādi paši kā Kristus, ar saviem brīnumiem, ar saviem martīrijiem un pat ar savām augšāmcelšanām un tukšajiem kapiem. Un, padomājiet par 1.Kor.1:2, kur Kēfa, Pāvils un Apollos tiek no citu puses uzskatīti par pašu Kristu.”, Robert M. Price, *Deconstructing Jesus* (New York: Prometheus Books, 2000), 49.

33 Meyer, *The Gospel of Thomas: The Hidden Sayings of Jesus*, 11.

34 Georges B. Greaves, „Gestalttherapie, Tantrischer Buddhismus und der Weg den Zen“, in *Psychotherapie, Meditation, Gestalt* (Padeborn: Hilarion Petzold (Hrsg.), 1983) 183-206, 195.

apjukumā vecie pieredzes un izskaidrojuma modeļi tiek sagrauti, kļūst pārāk šauri. Tad seko “izbrīns”.

4) brīnīšanās, izbrīns – jo vairāk cilvēks atklāj, jo vairāk viņš brīnās. Bet tā nav kaut kāda veida romantiska iedoma vai fantāzijas. Cilvēks ir pārsteigts, izbrīnīts, kad viņš atklāj valstību sevī un vēl izbrīnītāks, kad atklāj to ārpus sevis.

5) klātbūtne un valdīšana pār visu – šajā posmā cilvēks vairs neuztver sevi kā atšķirtu no pasaules, bet gan kā telpu, kurā visumam, pasaulei ir iespējams apzināties pašai sevi. Cilvēks ir Viens ar to, kas valda pār Visu. Tas pats gars, tā pati elpa, tā pati enerģija, kas iekustina kalnus un zvaigznes, iekustina arī viņu. Šeit viņš redz sevi vien kā īpašu izpausmi starp citām tā paša Visa, kas ir viens, izpausmēm. Šeit, dzīvajā visu lietu savstarpējā sasaistē, viņš zina un iepazīst mūžīgā miera (kas ir tagad!) neaptveramību.

6) lielais miers³⁵ – kas iepriekš parādījās kā pretstatā, tagad parādās kā papildinošs, jo ir atvērta pāreja viņpus dualitātes. Šī miera zona ir “sfēra, kurā nekad nekas nenotiek attiecībā pret telpu un laiku... vai arī attiecībā pret apziņu. Tā apzīmē cilvēka sākotnējo dabu – mūžīgo, nevainojamo un nemainīgo.”³⁶

Šis logions norāda, ka jāveic šie pašizziņas pakāpieni, lai atklātu valstību vispirms sevī. Taču ne tikai, jo, vadoties pēc šī iedalījuma, valstība tiek atklāta ne tikai sevī, bet arī ārpus sevis, t.i., pasaulē un tā izpaužas caur visu redzamo pasauli – kā valdīšana pār visu. Ja pašizziņas mērķis ir valstības atklāšana, kā, piem., 3.log., tad arī šajā logionā “meklēšana” attiecas uz valstības meklēšanu. Tās atrašana rezultējas minētajos posmos.

35 ““Miers” un nemirstība ir ekvivalenti jēdzieni.”, Davies, *Thomas*, 39.

36 Powel, *Christian Zen*, ievads xiv.

7.logions – Jēzus teica: “Svētīts ir lauva, ko cilvēks ēdīs, un lauva kļūs par cilvēku; un nolādēts ir cilvēks, ko lauva ēdīs, un lauva kļūs par cilvēku.”

Šis logions ļoti simboliskā veidā runā par cilvēka transformāciju caur pašizziņu. Šis process tiek aprakstīts kā “lauvas kļūšana par cilvēku”. Pie tam vienā gadījumā, proti, kad cilvēks “apēd lauvu”, tas tiek raksturots pozitīvi, bet otrā, kad “lauva apēd cilvēku” - negatīvi. Šī logiona atšifrēšanai izšķiroši svarīga ir “lauvas” interpretācija. Stevan Davies uzskata, ka mums nav nekādu liecību Toma ev. par simbolisko vārda “lauva” nozīmi³⁷, tomēr citi pētnieki ir mēģinājuši šo logiona simbolismu atšifrēt. Lauva reprezentē matērijas pasauli ar savu agresivitāti un vardarbīgajām tieksmēm. Tā var attēlot arī seksuālo tieksmju simbolu.³⁸ Marvin Meyer norāda, ka “antīkajā literatūrā lauva varēja simbolizēt to, kas ir kaislīgs un zvērīgs. Tas būtu jāapvalda.”³⁹ Lauvu var mēģināt arī izprast kā noteiktu spēku cilvēkā. Jean-Yves Leloup uzskata, ka gnostiskajā domāšanā “lauva ir ego vai mentālā aktivitāte, kas mums pielavās, aprijot mūsu uzmanību un patieso identitāti.”⁴⁰

“Lauvas pārtapšanu cilvēkā” valstības interpretācijas ietvaros mēs varam saprast arī kā cilvēka transformāciju caur pašizziņu, kas var rezultēties pilnīgi pretējos stāvokļos⁴¹ (līdzīgi kā 70.logionā). Pašizziņa ir risks – vai nu tu atrodi sevi un kļūsti vienots ar pasauli, vai arī pazaudē savu īsto būtību un to, kas esi pasaulē.

37 Davies, *Thomas*, 74.

38 Nordsieck, *Das Thomas Evangelium*, 51.

39 Meyer, *The Gospel of Thomas: The Hidden Sayings of Jesus*, 71.

40 Leloup, *Thomas*, 77; “Lauva šajā logionā simbolizē “mazo es” (little self), kas satur sevī visu lepību par prāta sasniegumiem.”, Ross, *Gospel of Thomas*, 61.

41 Robert Grant lauvu pielīdzina pasaulei: “Nogalinot un “apēdot” pasauli cilvēks uzvar to, asimilējot to sevī; ja pasaule apēd gnostiķi, viņš tiek pārspēts un pazaudē savu būtību.”, Robert M. Grant, *A Historical Introduction to the New Testament* (New York: Harper&Row, 1963), 169.

28.log. Jēzus teica: “Es stāvēju pasaules vidū, un es parādījos viņiem miesā; es atradu viņus visus dzērušus, es neatradu nevienu izslāpušu, un mana dvēsele sāpēja cilvēka bērnu dēļ, jo viņi ir akli savās sirdīs, un viņi neredz, ka ir nākuši tukši šajā pasaulē un cenšas arī tukši no šīs pasaules iziet. Bet tagad viņi ir dzēruši. Kad viņi atteiksies no sava vīna, viņi nožēlos grēkus.”

Šis logions apraksta Jēzus skatījumu par cilvēka likteni pasaulē. Šeit cilvēks atainots kā akls un apreibis no pasaules, kurš nezina, nepazīst savu īsto būtību un kurš nav atklājis valstību. “Apreibums” un “aklums” norāda uz trūkstošo nomodu, uzmanību un apziņu cilvēkā.⁴² Gnostiskajos tekstos persona, bez zināšanām bieži tiek apzīmēta kā “dzērusi, apreibusi”. Piemēram, hermētiskajā Poimandres tekstā 27: “Ak, jūs tautas, jūs zemēs dzimušie vīri, kuri ir nodevušies dzeršanai un gulēšanai, un Dieva neziņai (nezināšanai), esiet atturīgi un pārstājiet dzīrot kā apburti ar nesaprātīgu miegu.”⁴³ Lai atgrieztos pie cilvēka īstās būtības, lai atklātu valstību, cilvēkam vispirms ir jāatsakās no “pasaules vīna”, pasaules izpriecām un rūpēm, kas pārņem viņa prātu un domāšanu. Tikai tad viņš spēj atrast sevi, valstību. Tas, kuram ir spējas “atrast” un kurš tomēr to nedara, neko neiegūst no fakta, ka viņš (tāpat kā visas citas lietas) ir cēlies no valstības/gaismas/gudrības. Visi cilvēki ir potenciāli izredzētie, visi ir piedzimuši no gaismas, tomēr tie var paši izvēlēties tumsību, tukšumu un nabadzību.⁴⁴ Valstība ir cilvēkā, bet viņš var izvēlēties to ignorēt.

41.log. Jēzus teica: “Tam, kuram ir kaut kas rokā, tam tiks dots; un tam, kam nav nekā, no tā pat tas mazums, kas viņam ir, tiks atņemts.”

Šis logions, iespējams, runā par cilvēka “dievišķās būtības”, valstības apzināšanos. Kas nav izzinājis sevi, tam tiks arī atņemta viņa zemišķā eksistence. Kas sevi ir izzinājis, tam tiks dota Dieva valstības eksistence.⁴⁵ Izteiksme “kaut kas rokā” nozīmē ”pašizziņu” vai gnosis.⁴⁶ Pašizziņa ir ceļš uz valstību un dzīvību, turpretī neziņa ir ekvivalenta nāvei. Valstība ir visiem pieejama, jautājums ir vien par tās atklāšanu caur pašizziņu.

42 Nordsieck, *Das Thomas Evangelium*, 128.

43 Meyer, *The Gospel of Thomas: The Hidden Sayings of Jesus*, 82.

44 Davies, *Thomas*, 57.

45 Nordsieck, *Das Thomas Evangelium*, 169.

46 Leloup, *Thomas*, 128.

60.log. - Viņi redzēja samarieti, kas nesa jēru, ieejam Jūdejā. Viņš teica mācekļiem: “Kāpēc viņš nes jēru?” Viņi tam teica: “Lai nokautu to un apēstu.” Viņš tiem teica: “Kamēr tas dzīvos, viņš to neēdīs, bet vienīgi tad, kad viņš to nokaus un tas kļūs par līķi.” Viņi teica: “Nekādā citā veidā viņš to nedarīs.” Viņš tiem teica: “Meklējiet jūs arī sev miera(atpūtas) vietu, lai jūs neklūstat par līķi un netiekat apēsti”.

Šis logions aicina tikties pēc valstības miera.⁴⁷ Šis miers⁴⁸ ir jau šeit un tagad klātesošs. Šī līdzības valoda norāda uz pašizziņu, miera/valstības meklēšanu. Ja šī meklēšana, pašizziņa nav sekmīga un miera vieta netiek atrasta, cilvēks ir identisks ar līķi. “Līķis” šeit ir kaut kas tāds, par ko var vai nevar kļūt, bet kas nav tāds no dzimšanas.

67.log. – Jēzus teica: “Tas, kurš zina Visu (visas lietas), bet kam trūkst sevi (nezina sevi), tam trūkst Visa (visas lietas).”

Šis logions spilgti ilustrē pašizziņas lielo vērtību un nozīmi⁴⁹. Daudzas lietas ir svarīgas, bet tikai viena pati svarīgākā. Svarīgāk par jebkuru no lietām – atklāt savu dziļāko būtību, kas cilvēks ir aiz viņa īslaicīgās esības, aiz viņa īslaicīgās pašapziņas. Pašizziņa ļauj iemantot visu. Jebkura cita veida zināšana, kas neizriet no pašizziņas, ir nevērtīga. Pie tam, pašizziņai nav sakara ar pašanalīzi vai narcistisku introspekciju. Tā ir process.⁵⁰ Neizzinot sevi, cilvēks ir nabags (3.log.), tumsība (24.,61.log.). Šāda eksistence pašizziņas trūkumā Toma evaņģēlijā tiek raksturota arī kā apreibums (28.log.).

47 Nordsieck, *Das Thomas Evangelium*, 235.

48 Miers šeit var nozīmēt apgaismības stāvokli., skat., Powel, *Christian Zen*, 58; Miera atrašana var būt arī ekvivalenta “mūžīgās dzīves” sasniegšanai. Skat., Peter Novak, *Original Christianity: A New Key to Understanding the Gospel of Thomas and Other Lost Scriptures* (Charlottesville, VA: Hampton Roads Publishing Company, 2005), 114.

49 “Garīgas dzīves atslēga ir pašizziņa”, Powel, *Christian Zen*, 64.

50 Leloup, *Thomas*, 165.

70.log. - Jēzus teica: “Kad jūs apliecināt (atrodat) to, kas ir jūsos, tad tas, kas jums ir, jūs izglābs. Ja tā nav jūsos, tad tas, kas jums nav, jūs pazudinās (nogalinās).”

Šajā logionā sastopama atsauce uz pašizziņu.⁵¹ April DeConick norāda, ka šis logions ir jāsaprot 3.logiona gaismā.⁵² Elaine Pagels te saskata norādi uz cilvēka atbrīvošanas vai destrūkcijas potenciālu.⁵³ Cilvēks pats var sevi izglābt, izzinot sevi un tādejādi ieiet valstībā, iegūt mūžīgo dzīvību,- vai arī pats sevi pazudināt, neizzinot sevi un tādejādi “nogaršot nāvi” (85.log). Ja pašizziņa netiek veikta, tad bezdarbība, neziņa iedarbojas iznīcinoši (skat. arī 41.log.).

51 Ibid., 168.

52 April D. De Conick, *Seek to See Him: Ascent and Vision mysticism in the Gospel of Thomas* (Leiden; New York; Koeln: Brill, 1996), 177.

53 Elaine Pagels, *The Gnostic Gospels* (New York: Random House, 1979), 152.

1.2. Valstības atklāšana caur pašizziņu kā cilvēka dievišķās būtības (8.,13.,20.,61.,76.,107.,108.,109.log.) un izcelsmes zināšana (15.,18.,19.,21.,22.,37.,49.,50.log.)

8.log. – Un viņš teica: “Cilvēks ir kā gudrs zvejnieks, kurš izmet tīklu jūrā. Viņš izvilka to ārā no jūras; tas bija pilns ar mazām zivīm. Starp tām gudrais zvejnieks atrada vienu lielu, labu zivi. Viņš aizmeta visas mazās zivis atpakaļ jūrā; viņš izvēlējās lielo zivi bez nožēlas. Kam ausis dzirdēt, tas lai dzird!”

8.logionā (parr.Mt.13:47-50) tieši cilvēks (nevis Debesu valstība kā Mt. ev) līdzinās gudram zvejniekam (nevis zvejas tīklam kā Mt.), kas izvēlas lielo zivi (nevis labāko kā Mt.). Šajā logionā “valstība” tiek aizstāta ar cilvēku. Pastāv vairākas šīs līdzības interpretācijas. Reinhard Nordsieck uzskata, ka, iespējams, šeit tiek runāts par “iekšējo “cilvēku”, kas ir Dieva valstība, tās atklāšanu un visa pārējā nevērtīgumu tās priekšā.”⁵⁴

Līdzīgi arī Hans Weder: “Gnostikis izšķiras par vienīgo pareizo izvēli, kad viņš visas mazās zivis aizmet projām un patur vienīgo lielo (no Dieva nākošo daļu viņā). Tādā veidā debesu valstība tiek padarīta iekšēja (verinnerlicht), līdzība tiek interpretēta individuāli, un ir kļuvusi par iedrošinājumu cilvēkam atzīt, ieraudzīt patieso sevi un savu eksistenci noteikt tikai no šīs pašizziņas.”⁵⁵ Pašizziņa šajā logionā tiek izpausta kā “meklēšana un atrašana”. Zvejnieks šeit simbolizē valstības meklētāju, kas caur pašizziņu (izmetot tīklus) atklāj valstību. Atklājums nenotiek uzreiz, bet gan procesā. Atrašana zvejniekam nav izņēmums vai kas neierasts, bet gan drīzāk ikdiena. Līdzīgi kā 2.logionā, arī šeit – ar atrašanu viss patiesībā tikai iesākas. Īstā, nepiekāpīgā meklēšana un atrašana iesākas pēc zivju noķeršanas, tās šķirojot un izvēloties.⁵⁶ Par pašizziņas procesu šajā līdzībā runā arī Jean-Yves Leloup: “Mūsu saprāts ir kā tīkls, kas “satver” neskaitāmu daudzumu lietu. Mazā zivs simbolizē specifisko mākslu un zinātņu zināšanu. Lielā zivs ir esamības zināšana. Agrāk vai vēlāk uz gnostiskā ceļa pienāk brīdis, kad mums ir jāaizmet prom visas mazās zivis. Mums jāizmet no galvas viss plašais informācijas daudzums, lai gan tas pats par sevi nav slikts, bet tas bieži vien mūs novērš no mērķa un jebkurā gadījumā, tas nevar mums iemācīt neko par to, kas ir būtiski.... Paturēt lielo zivi nozīmē padziļināt pašizziņu, mūsu būtības zināšanu.”⁵⁷

Cilvēks šajā līdzībā jāsaprot kā gnostiskais substitūts sākotnējai debesu valstībai.⁵⁸ Cilvēka apslēptās būtības, t.i., valstības atklāšana notiek caur pašizziņas procesu, kas šeit tiek raksturots kā “meklēšana un atrašana” (tīklu izlikšana un zivju noķeršana). Lai atrastu valstību sevī (lielo zivi) ir

54 Nordsieck, *Das Thomas Evangelium*, 55.

55 Hans Weder, *Die Gleichnisse Jesu als Metaphern: Traditions- und Religionsgeschichtliche Analysen und Interpretationen* (Goettingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1990), 147.

56 Gerhard Marcel Martin, *Werdet Vorübergende: Das Thomas-Evangelium zwischen Alter Kirche und New Age* (Stuttgart: Radius Verlag, 1988), 50.

57 Leloup, *Thomas*, 78.

58 Norman Perrin, *Rediscovering the Teaching of Jesus*, (New York: Harper & Row, 1976), 90.

jāatsakās no visa pārējā, nesvarīgā, bet tomēr vēl klātesošā (pārējām noķertajām zivīm), kas novērš cilvēka uzmanību šī no vissvarīgākā – dziļākās cilvēka būtības, valstības.⁵⁹ Līdzīgi motīvi un idejas parādās arī līdzībās 76. un 109. logionā. Valstības atrašana šeit tiek atspoguļota kā pašizziņas process.

13.log. - Jēzus teica saviem mācekļiem: “Salīdziniet un sakiet, kam es esmu līdzīgs.” Sīmanis Pēteris viņam teica: “Tu esi kā taisnīgs eņģelis.” Matejs viņam teica: “Tu esi kā gudrs filozofs (vīrs).” Toms viņam teica: “Skolotāj, mana mute nespēj to pateikt, kam tu esi līdzīgs.” Jēzus teica: “Es neesmu tavs skolotājs. Jo tu esi dzēris; tu esi dzēris no mutuļojošā avota, kuru es esmu novērtējis.” Un viņš ņēma viņu, paveda sāņus un sacīja viņam trīs vārdus. Kad Toms atgriezās pie saviem ceļabiedriem viņi jautāja tam: “Ko Jēzus tev teica?” Toms sacīja viņiem: “Ja es jums pateikšu vienu no vārdiem, ko viņš man teica, jūs ņemsiet (akmeņus) un uz mani metīsiet. Un uguns celsies no tiem akmeņiem un iznīcinās jūs.”

108.log. - Jēzus teica: “Tas, kurš dzers no manas mutes, kļūs tāds kāds es esmu, un es būšu viņš, un apslēptās lietas tiks viņam atklātas.”

13 un 108.logionu aplūkosim vienuviet. Šajos abos logionos mēs atrodam vienu ideju – cilvēka dievišķības atklāšana. Mēs varam to interpretēt arī kā valstības atklāšanu cilvēkā. Toma ev. autors 13.logionā uzsver, ka nevajadzētu būt nekādiem šķēršļiem starp Jēzu un viņa mācekļiem. Šeit parādās tāds kā jauns mācekļības ideāls. To var raksturot kā “bez kunga, bez skolotāja” vai “Jēzus līdzīgais”.⁶⁰ Iespējams, ka mēs pat varam runāt par sava veida dvīnības ideju⁶¹, kas Toma ev. parādās ne tikai 13.logionā, bet arī 22. logionā – ideja, ka reālais un nereālais ir kā dvīņi; tiem abiem ir viens autors. Jon Asgeirsson atzīmē, ka “šī ideja ir izšķiroši svarīga cilvēka likteņa un izcelsmes izpratnē (Toma ev.).”⁶²

13.logionā mācekļi tiek aicināti definēt, pielīdzināt Jēzu kaut kam, bet izrādās, neviena no viņu atbildēm nav pilnīgi precīza. Pētera un Mateja Jēzus koncepcijas acīmredzami šeit tiek noraidītas. Toms, atšķirībā no minētajiem mācekļiem, atsakās definēt Jēzu, norādot, ka Jēzus nav aptverams. Tad Jēzus, ekskluzīvi, tikai Tomam atklāj trīs vārdus, kuri šajā logionā paliek apslēpti un nepateikti. Par šiem slepenajiem trim vārdiem ir izteikti vairāki minējumi.⁶³ Reinhard Nordsieck piedāvā

59 Powel, *Christian Zen*, 9.

60 Marjanen, *The Portret of Jesus*, 216.

61 “Thomas” sengrieķu valodā nozīmē – dvīnis.

62 Jon Ma. Asgeirsson, “Conflicting Epic Worlds”, in *Thomasine Traditions in Antiquity: The Social and Cultural World of the Gospel of Thomas*, ed. by Jon Ma Asgeirsson, April D. Deconick, Risto Uro (Leiden: Brill, 2006), 170.

63 Ismo Dunderberg ir apkopojis vairākus šo trīs vārdu vairantus, skat. Ismo Dunderberg, “Thomas and the Beloved Disciple”, in *Thomas at the Crossroads: Essays on the Gospel of Thomas*, ed. by Risto Uro (Edinburgh: T&T Clark, 1998), 72-73.

interpretēt šo logionu visa Toma ev. un it īpaši 108.logiona kontekstā, - tādā veidā viņš nonāk pie šo trīs vārdu iespējamā satura. Viņš piedāvā sekojošus variantus: “Es esmu tu!”, “Tu esi es!” vai “Mēs esam viens!”. Nordsieck uzsver, ka tas noteikti bijis kāds izteikums par Toma dvēselisko identitāti ar Jēzus identitāti.⁶⁴ Tas, ko mācekļi vēl šeit nav sapratuši, ir - šī atšķirība starp viņiem un Jēzu, starp sevi un citiem, starp kādu īpašo statusu un zemāku lomu sabiedrībā. Valstībā šīs atšķirības, pretmeti un duālismi⁶⁵ izzūd. Stevan Davies norāda, ka Toms te nekļūst par Jēzu, viņš kļūst par tādu, kāds ir Jēzus, kā Jēzus ir gaisma, dzīvība, valstība un vienība utt., - tas nozīmē, ka Toms “izstaro” gaismu, atrod dzīvi un iegūst valstību un vienotību. Toms šeit tiek rādīts kā prototips tam, kurš izmanto Toma ev.⁶⁶

13.logionā minētais “avots” attiecas uz valstību, kas 74.logionā apzīmēta kā aka, kurai daudzi stāv apkārt, bet neviens nestāv tanī iekšā. To var arī attiecināt uz Jēzus dievišķo kvalitāti (kā 108.log).⁶⁷ 108.logionā Toma ev. autors Jēzu attēlu kā identisku ar ikvienu cilvēku.⁶⁸ Valstības atrašana šeit tiek saprasta kā kļūšana par “Jēzum līdzīgu” vai kā kļūšana par viņu vienības procesā (skat. arī 49,50.logionus).⁶⁹ Ne tikai Jēzus ir vienots⁷⁰ ar savu Tēvu, bet arī tie cilvēki, kuri sevī atklāj šo dievišķo līdzību, valstības identitāti. Cilvēka mērķis te nav tikai sekot Kristum, bet būt kā viņam un būt par viņu.⁷¹

20.log. – Cilvēka Pašizziņa – Mācekļi sacīja Jēzum: “Saki mums, kam līdzinās debesu valstība?” Viņš tiem teica: “Tā ir kā sinepju graudiņš, mazāks par visām sēklām. Bet, kad tas iekrīt koptā zemē, tas izplaukst par lielu zaru un kļūst par patvērumu debesu putniem.”

Hans Weder uzskata, ka šeit minētā “zeme” (līdzīgi kā ieraugs 96.log.) ir īstā, patiesā “gnostiķa” metafora, un sinepju graudiņš ir dievišķā gaismas dzirkstele vai gnosis, bet “lielais zars” ir kā godība, kas tiek iedota dievišķajai dzirkstelei, atgriežoties sākotnējā valstībā. Pie tam, kontrasts “mazākā sēkla/liels zars” kalpo, lai stiprinātu cilvēku ticībā viņa dievišķajai būtībai.⁷² Gerhard Martin atzīmē, ka šis graudiņš, “debesu valstība” norisinās cilvēkā, ap cilvēku un katrā ziņā ne bez

64 Nordsieck, *Das Thomas Evangelium*, 70.

65 “Attiecības starp Skolotāju un skolnieku ir pēdējā dualitāte, kura jāpārvar.”, E. van Ruyesbeek, Marcel Messing, *Das Thomasevangelium: Seine östliche Spiritualität* (Düsseldorf, Zürich: Patmos Verlag, 1993), 29-30.

66 Davies, *Thomas*, 93.

67 Nordsieck, *Das Thomas Evangelium*, 70.

68 Marvin W. Meyer, *The Secret Teachings of Jesus: Four Gnostic Gospels* (New York: Random House, 1984), 108.

69 Risto Uro, “Is Thomas an Encratite Gospel?”, in *Thomas at the Crossroads: Essays on the Gospel of Thomas*, ed. by Risto Uro (Edinburgh: T&T Clark, 1998), 147.

70 Šīs Jēzus vienība ar saviem mācekļiem parādās arī Jāņa ev. 10:30;14:20 arī Gal. 2:20.

71 Leloup, *Thomas*, 213.

72 Weder, *Gleichnisse*, 137.

cilvēka.⁷³

Šis logions metaforiskā veidā uzsver pašizziņas izšķirošo nozīmi valstības atklāšanā. Viss ir atkarīgs no tā, vai cilvēks zina, pazīst, apzinās savu patieso būtību – valstību. Sēkla, kas simbolizē valstību, ir klātesoša ikvienā cilvēkā; bet tajā, kurš nav izzinājis sevi, nav atradis savu aplēpto būtību (t.i., nav atpazinis valstību sevī), tā šķiet nenozīmīga un viegli ignorējama, tāpat kā sinepju graudiņš.⁷⁴

61.log. – Jēzus teica: “Divi atpūtīsies vienā gultā, viens mirs un otrs dzīvos.” Salome teica: “Kas gan tu esi, cilvēk? Tu biji manā gultā un ēdi no mana galda, tā it kā tu būtu no viena.” Jēzus viņai teica: “Es esmu tas, kas ir, no tā, kas ir vienāds (līdzīgs).⁷⁵ Man ir dotas mana Tēva lietas.” Salome teica: “Es esmu tava mācekle.” Jēzus teica: “Tāpēc es saku, ja kāds būs vienāds (līdzīgs){Dievam}, viņš būs pilns ar gaismu, bet, ja viņš ir sašķelts (sadalīts) {atdalīts no Dieva}, viņš būs pilns ar tumsu.”

Šis logions runā par vienādību (vienotību) ar dievišķo⁷⁶, kas ir cilvēka dziļākā būtība. Jēzus šeit parādās kā īstenā mācekļa prototips, kā tāds, kurš zina savu dievišķo izcelsmi un būtību. Salomes jautājums, vai Jēzus nāk no “viena”, saista šo ar tiem logioniem, kuri attaino “kļūšanu par vienu” ideālu kā sākotnējo mērķi (skat. 4.,11.,22.,23.,106.log.). Vienotība ar dievišķo ir transcendentāls, nevis laicīgs (pasaulīgs) ideāls. „Būt nesadalītam, vienotam“, te ir “būt papildītam ar gaismu” ekvivalents. Turpretī sašķeltība nozīmē „būt papildītam ar tumsu”.⁷⁷ Šis logions piedāvā divas iespējas klausītājiem: vai nu cilvēks ir līdzīgs (vienots) dievišķajam un līdz ar to papildīts ar gaismu,- vai arī sašķelts (nezinošs) un papildīts ar tumsu. Salome šeit tiek aicināta sasniegt augstāko mācekļības līmeni - kļūt vienādai, “piepildītai ar gaismu”. Būt “piepildītam ar gaismu” var nozīmēt arī valstības atrašanu. Te gaisma apzīmē sfēru, no kuras cilvēki ir nākuši un kur tie atgriezīsies (skat. arī 11,50.log.). Pie tam gaismu var atrast cilvēka iekšienē, tomēr pastāv iespēja būt tumsībā (vai būt papildītam ar tumsu) (24.,61.log).⁷⁸

Šī gaismas un tumsas dualitāte ir norāde uz pašizziņu. Cilvēks, kurš apzinās sevī gaismu, ir atradis

⁷³ Martin, *Werdet Vorübergehende*, 106.

⁷⁴ Novak, *Original Christianity*, 80.

⁷⁵ Var tulkot arī šādi: “Es esmu tapis no tā, kas ir vienlīdzīgs.”

⁷⁶ “Valentīniešu “Excerpta ex Theodoto” arī lieto “vienības” ideālu, taču tam ir raksturīgi valentīniskas piedevas kā trīskāršs nošķīrums starp “zemišķo, psihisko un pneumatisko dabu (Exc. Theod.54-56), kā arī atsaucis uz Pleromu (kas iztrūkst Toma ev.)”, Ismo Dunderberg, “Thomas I-Sayings and the Gospel of John” in *Thomas at the Crossroads: Essays on the Gospel of Thomas*, ed.by Risto Uro (Edinburgh: T&T Clark, 1998), 52; arī vēstule Filipiešiem 2:6 un Jāņa ev.5:18 runā par vienādību (līdzību) ar Dievu.

⁷⁷ Davies, *Thomas*, 86.

⁷⁸ Dunderberg, *Thomas I-Sayings and the Gospel of John*, 59.

valstību sevī (24.logiona nozīmē) un ir vienots ar to. Cilvēks, kurš sevī gaismu nav atpazinis (cilvēks, kurā gaisma/valstība nav aktualizēta, t.i., nespīd - 24.log.), dzīvo tumsā, sašķeltībā.

76.log. - Jēzus teica: “Tēva valstība ir kā tirgotājs, kam bija preces un kas atrada pērli. Viņš bija gudrs tirgotājs. Viņš pārdeva preces un nopirka vienu pašu pērli. Jūs arī meklējiet to dārgumu(bagātību), kas neiziet bojā, kas atrodas tur, kur kodes neieklūst un tārpi neko neiznīcina.”

109.log. - Jēzus teica: “Valstība ir kā cilvēks, kuram ir lauks ar apslēptu dārgumu (bagātību), par kuru viņš neko nezina. Kad viņš nomira, viņš atstāja to savam dēlam. Viņa dēls neko nezināja, kad saņēma lauku. Viņš pārdeva to; un tas, kas to nopirka, lauku uzardams, atrada dārgumu(bagātību). Viņš sāka aizdot naudu uz augļiem visiem, kam gribēja.”

Aplūkosim šīs abas līdzības vienuviet, jo tās izsaka vienu ideju par valstības, dievišķā atklāšanu cilvēkā. 76.logionā (parr. Mt.13:45f) līdzībā par pērli cilvēka dievišķā būtība apzīmēta kā pērle, kuras dēļ gudrais atdod visu. Gudrais, tāpat, izšķiras bez vilcināšanās par savu patieso “Es”, valstību. Gudrais te jāsaprot kā cilvēks, kurš ir izzinājis sevi. “Tēva valstība” šeit tiek saprasta kā ikvienā cilvēkā klātesoša.⁷⁹ Pērle te simbolizē valstību.⁸⁰ Valstība šeit ir ne tikai dvēseles iekšiene vai debesu pasaule, bet - kā 3 un 113.log., - tā ir gan cilvēkā, gan ārpus viņa.⁸¹

109.logionā arī parādās apslēptās dievišķās būtības, apslēptās valstības motīvs. Šajā līdzībā tiek īpaši uzsvērtā dārguma apslēptība. Runa ir par pašu meklēšanu un par to, ko atradējs zina darīt ar atradumu. No tā izriet, ka dārgums tīrumā te attēlo cilvēkā paslēpto valstību, par kuru vairums cilvēku pat neko nenojauš⁸². Dārguma meklēšana tīrumā norāda uz pašizziņas procesu cilvēkā, kurš var rezultēties dārguma, t.i., valstības atrašanās. Izzinot sevi, cilvēks atklāj sevī šo dārgumu; un šī valstības atklāšana ietekmē ne tikai valstības atklājēju, bet arī pasauli ap viņu. Viņš savā ziņā tad apgaismo pasauli ar gaismu, ar dārgumu, ko atklājis sevī (24.logiona nozīmē). Svarīgi atzīmēt, ka šajā līdzībā minētais dārgums, valstība ir paslēpts katrā cilvēkā.⁸³ Dārguma, valstības atklāšana iezīmē kontrastu starp nezināšanu un zināšanu.⁸⁴

79 Weder, *Gleichnisse*, 142.

80 Davies, *Thomas*, 11.

81 Nordsieck, *Das Thomas Evangelium*, 289.

82 “Vairākums cilvēku nenojauš, kas par dārgumu viņos atrodas un tādēļ tie to neatrod, tie neiegūst savas patiesās dievišķās dabas atziņu.”, Robert McLachlan Wilson, *Gnosis und Neues Testament* (Stuttgart: Kohlhammer, 1971), 77.

83 Weder, *Gleichnisse*, 142.

84 Helmut Koester, *Ancient Christian Gospels: Their History and Development* (Philadelphia: Trinity Press International, 1990), 105.

107.log. - Jēzus teica: “Valstība ir kā cilvēks, gans, kam bija simts avis. Viena no tām, pati lielākā, nomaldījās (pazuda). Viņš atstāja deviņdesmit deviņas un meklēja šo vienu, līdz viņš to atrada. Kad viņš tā bija nopūlējies, tas sacīja avij: “Es tevi mīlu vairāk nekā deviņdesmit deviņas.”

Šī līdzība runā par valstības, dievišķā atklāšanu. Avs “meklēšana un atrašana” te attiecas uz valstību, un gans (cilvēks) dēļ valstības atstāj visu pārējo novārtā. Līdzīgi arī līdzībās par pērli un dārgumu tīrumā: cilvēks atrod kaut ko nesalīdzināmi skaistu un vērtīgu, un tā dēļ atstāj visu citu. Klaus Berger norāda, ka šajā līdzībā “gana mīlestība neattiecas uz nomaldījušajiem kristiešiem vai grēciniekiem (kā iesp. interpretācijā pie sinoptiskajiem ev. - Mt.18:12-14, Lk.15:4-7.), bet gan uz Dieva valstību kā augstāko vērtību. Pēc visām normālajām mērauklām, gans rīkojas nesaprātīgi. Toma ev. šeit dod pareizo pamatvārdu: šāds visu mērauklu nesaprātīgums, šāda sāpe un nevērtība var būt vienīgi saistīta ar mīlestību. Šis gans mīl neredzamo valstību.”⁸⁵ “Gans” šeit var tikt divejādi saprasts: kā pestītājs⁸⁶ vai arī kā pats cilvēks (skatoties uz savu dievišķo būtību). Gana meklējumi ir pamatoti aitas kvalitātē – tā ir vērtīgā meklēšana. Tātad, šeit nav runa par atrašanas brīdi valdošo prieku (kā Jaunajā Derībā), bet gan par avs kvalitātē pamatoto mīlestību, kura atrašanas brīdī tiek vienīgi izteikta.⁸⁷ Valstības priekšā viss cits zaudē savu vērtību. Ir vajadzīga tikai valstība, tas ir būtiskākais, tādēļ gans izvēlas meklēt pazudušo, zaudēto un apslēpto, taču vissvarīgāko savas dzīves daļu un būtību – valstību. Valstība šeit tiek pasludināta kā īpaši svarīgā daļa cilvēkā, turpretī citas daļas nav īpašu pūļu vērtas. Atrodot “lielāko avi”, pasaulē apmaldījušos, apslēpto dievišķo būtību, nozīmē atklāt valstību. Tas nozīmē arī: vispirms izzināt to, kam ir visslielākā, vissvarīgākā vērtība un pēc tam doties to meklēt. Meklēšanu arī šeit var izprast kā pašizziņas procesa iesākumu (skat.2.log.).

85 Klaus Berger, *Wer war Jesus wirklich?* (Stuttgart: Quell Verlag, 1995), 62-63.

86 “Gans kā Pestītāja simbols.”, William R. Schoedel, „Gleichnisse im Thomasevangelium: Mündliche Tradition oder gnostische Exegese?“ in *Gleichnisse Jesu: Positionen der Auslegung von Adolf Jülicher bis zur Formgeschichte*, hrsg. von Wolfgang Harnisch (Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1982), 382.

87 Weder, *Gleichnisse*, 177.

15.log. – Jēzus teica: “Kad jūs redzat to, kas nav dzimis no sievietes, kritiet uz vaiga un pielūdziet viņu; Viņš ir jūsu tēvs.”

Šis logions aicina atklāt nedzimušo cilvēkā: to, kas nav dzimis no sievietes, miesas, saprāta vai emocijām. Te ir aicinājums atklāt cilvēka patieso identitāti.⁸⁸ Frāze “dzimis no sievietes” apzīmē cilvēcisko piedzimšanu.⁸⁹ Klasiskais dzimumu simbolisms norāda, ka vīrieša ķermenis reprezentē vienotību, pilnību, kamēr sievietes ķermenis reprezentē dualitāti, sašķeltību vai iztrūkumu.⁹⁰ Tādēļ šo frāzi (dzimis no sievietes) var iztulkot arī kā norādi uz tiem, kuri savā būtībā ir sašķelti un nav atraduši, izzinājuši sevi, valstību. Robert Powell atzīmē, ka ar jēdzienu “tēvs” Jēzus šeit atsauca uz cilvēka patieso izcelsmi, patību vai sākotnējo realitāti.⁹¹

18.log. - Mācekļi sacīja Jēzum: “Pasaki mums kādā veidā pienāks mūsu gals.” Jēzus teica: “Vai tad jūs esat atklājuši sākumu, ka jūs jau tagad meklējat galu? Jo vietā, kur ir sākums, tur būs arī gals. Svētīts ir tas, kurš stāvēs sākumā, un viņš zinās galu, un viņš neizgaršos nāvi.”

19.log. - Jēzus teica: “Svētīts ir tas, kurš bija pirms viņš kļuva (bija). Ja jūs kļūstat par maniem mācekļiem (un) dzirdiet manus vārdus, šie akmeņi jums kalpos. Jo jums ir pieci koki paradīzē, kuri ne vasarā ne ziemā nemainās, un viņu lapas nenokrīt. Tas, kurš viņus zinās (izzinās, pazīs), neizgaršos nāvi.”

Šie logioni iedrošina cilvēku apzināties savu dievišķību un nemirstību. Mūžīgā dzīvība, kas identiska valstībai, šeit netiek aprakstīta kā dāvana, kuru var iegūt vai zaudēt, bet gan kā īpašums, kas jau cilvēkam pieder un vajaga tikai to apzināties.⁹² Tā ir pašizziņa, caur kuru cilvēks var atklāt savu apslēpto būtību - valstību. Savas būtības atklāšana šeit nozīmē atgriešanos iesākumā (valstībā). Atgriešanās sākumā nozīmē arī atklāt beigas, par kurām te jautā mācekļi.⁹³ Pašizziņa, valstības atklāšana var notikt vienīgi tagadnē. Katrs pašreizējais brīdis savā dziļākajā būtībā atklāj sākumu un galu. Jēzus atbildes šajā logionā novērš lasītāju/klausītāju no apokaliptiskās izpratnes.⁹⁴ Uzsvars ir uz tagadni, uz šo brīdi kā pašizziņas sākumu.

19.logions turpina 18.logiona domu par pašizziņas nepieciešamību, kas garantē nemirstību un

88 Leloup, *Thomas*, 89

89 Meyer, *The Secret Teachings of Jesus*, 100.

90 Novak, *Original Christianity*, 77.

91 Powel, *Christian Zen*, 15.

92 Novak, *Original Christianity*, 79.

93 Meyer, *The Secret Teachings of Jesus*, 100.

94 King, *Thomas*, 92.

valstības atklāšanu. 19.logionā minētie akmeņi un koki, kā uzskata Robert Powell, “simbolizē neizsakamā iezīmes (markers for the Unmanifest) – attiecībā pret laiku un telpu – sfēru, kurā nekad nekas nenotiek un kur nav nāves.”⁹⁵ Šo sfēru mēs varam identificēt kā valstību, kas cilvēkam ir jāatklāj, lai tajā varētu atgriezties.

Visi, kuri iegūst sevis zināšanu, var pretendēt uz dievišķo izcelsmi un tajā atgriezties.⁹⁶ Šis atgriešanās motīvs, iespējams, norāda ne tikai uz atgriešanos valstībā bet arī uz preeksistences ideju.⁹⁷ Pie tam, Marvin Meyer atzīmē, ka 19.logions nerunā par Kristu, bet par ikvienu, kurš eksistējis pirms viņš piedzima.⁹⁸ Tam nepiekrīt Stevan Davies, kurš uzskata, ka nedz 18., nedz arī 19.logions nerunā par preeksistentām dvēselēm, bet gan par nepieciešamību atrast sevi valstībā, atsaucoties uz sākotnējo radīšanu.⁹⁹ Saskaņā ar šiem logioniem, valstība ir cilvēka būtības izcelsme. Cilvēka dievišķās izcelsmes un būtības atklāšana ir pašizziņas galarezultāts, ko var skaidrot arī kā nemirstības un dzīvības avota – valstības atklāšanu.

21.log. - Marija teica Jēzum: “Kam līdzinās tavi mācekļi?” Viņš teica: “Viņi ir kā mazi bērni; tie ir apmetušies laukā, kas tiem nepieder. Kad lauka saimnieki nāk, viņi tiem saka: “Atstājiet lauku mums.” Tie izģērbjas (tie ir kaili) viņu priekšā un atstāj to viņiem, un tā atdod tiem viņu lauku. Tāpēc es jums saku: “Ja mājas saimnieks zina, ka zaglis nāks, viņš būs nomodā ,pirms tas nāk un neļaus tam ielauzties savas valstības mājā un aiznest līdzī īpašumus. Bet jūs sargieties (esiet nomodā) īpaši pasaulē; apjoziet savus gurnus ar lielu spēku, lai zaglis nevarētu atrast pieeju jums. Jo vajadzīgais, ko jūs gaidāt, tiks atrasts. Kaut jūsu vidū būtu cilvēks, kas zina. Kad augļi bija gatavi, viņš steidzīgi nāca ar sirpi rokās un novāca tos. Kam ausis dzirdēt, tas lai dzird.”

21.logionā Marijai trūkst saprašanas, pašizziņas. Viņai jāklūst “par cilvēku, kas zina”. Viņa tiek vedināta sasniegt mācekļības¹⁰⁰ augstāko līmeni, kuru var raksturot kā “bez kunga (13.log.)” vai “Jēzum līdzīgais” (108.log.).

Jēzus šajā logionā runā par bērniem (arī 4.log.) kā īstenajiem viņa mācekļiem. Šī atsauce, iespējams, apzīmē cilvēka sākotnējo, pirms grēkā krišanas, nevainīguma stāvokli. Šajā stāvoklī

95 Powel, *Christian Zen*, 19.

96 Koester, *Ancient Christian Gospels*, 119.

97 Nordsieck, *Das Thomas Evangelium*, 96.

98 Meyer, *The Gospel of Thomas: The Hidden Sayings of Jesus*, 77; “Patiesā dzīve nenāk no fiziskās piedzimšanas, bet gan no agrākās, iepriekšējās garīgās dzīves (skat.arī 99.logionu).”, Meyer, *The Secret Teachings of Jesus*, 100.

99 Davies, *Thomas*, 65.

100 Toma ev. “būt par mācekli” šī vārda parastajā nozīmē ir gandrīz tas pats kā cilvēkam piemītošs izpratnes, zināšanas trūkums. No 12 jautājumiem (visā Toma ev.), kurus mācekļi uzdod Jēzum vismaz 7 atklāj skaidru izpratnes trūkumu vai pilnīgu neizpratni, pārprašanu. (6.,18.,43.,51.,52.,99., 113.log.).

jāatgriežas, lai ieietu valstībā. Atsauce uz apģērba novilkšanu¹⁰¹ attiecas uz ārējām lomām un maskām, pie kurām mācekļi piesaistīti. Mācekļiem jāiet atpakaļ pie viņu apslēptās būtības - valstības.¹⁰² Logiona otrajā daļā valstība tiek skaidrota kā pašizziņas procesa galarezultāts. Tā ir cilvēks, kas zina.¹⁰³ Ikviens cilvēks dzīvo valstībā jeb “savas valstības mājā”, tā ir jau pieejama tagad. Valstību mācekļi nes sevī, iekšienē; un tieši tā ir pasaulīgo traucējumu, šajā logionā, – zagļu mērķis.¹⁰⁴ Tā kā cilvēks nezina, kad varētu nākt zaglis (pasaulīgās rūpes) viņa mājā (valstībā), viņam tā jāšargā, lai viņš vienmēr būtu gatavs zagli sagaidīt. Te minētie zagļi ir pasaulīgie spēki, kas nemēģina radīt pārejošas grūtības mājas/valstības īpašniekam, bet mēģina nozagt visvērtīgāko, kas viņam ir – zināšanu, pašizziņu. Šie spēki var aizkavēt zināšanu, ka cilvēks nāk no valstības, var pat iznīcināt pašizziņas procesa galarezultātu – valstības atklāšanu.

37.log. Viņa mācekļi teica: “Kurā dienā tu mums parādīsies un kurā dienā mēs tevi redzēsim? Jēzus teica: “Kad jūs noģērsities un nejutīsiet kaunu, un ņemsiet savas drēbes un liksiet tās sev zem kājām kā mazi bērni un mīdīsiet tās, -tad jūs redzēsiet dzīvā dēlu un jums nebūs bail.”

Šis logions runā par nepieciešamību iegūt dabisko un nevainīgo kailumu, kā tas ir “maziem bērniem” (līdzīgi kā 21.log.). Drēbju¹⁰⁵ novilkšana “šeit simbolizē atsacīšanos no “vecā cilvēka” un tā ego, no šīs šķietamās un neīstās būtnes, tās ārējām lomām, maskām un apģērbjiem.”¹⁰⁶ Tikai tad, kad cilvēks atbrīvojas no saviem priekšstatiem un pieķeršanās objektiem, kad viņš “novelk savas drēbes”,- tikai tad var atklāties valstība. Atgriešanās bērna stāvoklī, sava kailuma apzināšanās, izģērbšanās un drēbju mīdīšana ir Toma ev. raksturīgas metaforas, kas runā par atgriešanos pie savas īstenās būtības, var pat teikt, pie valstības, kurā notiek šī bezbailīgā sastapšanās ar “dzīvo dēlu”. Iespējams, ka šī ezoteriskā, misteriozā Toma ev. valoda runā par pašizziņas procesiem cilvēkā, pirms viņš sastopas ar savu patieso būtību. Marvin Meyer uzskata, ka vislabāk šo logionu

101 “Šeit drēbju novilkšana šķiet ir saistīta, simboliskā veidā, ar attiešanos no īpašuma daļu pretenzijām.”, Marvin Meyer, “Making Mary Male: The Categories “Male” and “Female” in the Gospel of Thomas” in *Secret Gospels: Essays on Thomas and the Secret Gospel of Mark*, ed. Marvin Meyer (Harrisburg, London, New York: Trinity Press International, 2003), 82.

102 Nordsieck, *Das Thomas Evangelium*, 101-102.

103 Joachim Jeremias, *Die Gleichnisse Jesu* (Berlin: Evangelische Verlagsanstalt, 1966), 87.

104 Antti Marjanen, “Is Thomas a Gnostic Gospel?” in *Thomas at the Crossroads: Essays on the Gospel of Thomas*, ed. by Risto Uro (Edinburgh: T&T Clark, 1998), 127.

105 “Drēbes šeit simbolizē visus pieņēmumus un aplikumus, ar kuriem mēs esam apslēpuši mūsu pamata būtību. Tās reprezentē visas mūsu identifikācijas ar lomām un situācijām, visas idejas, kas liek aizmirst mūsu kailumu.”, Leloup, *Thomas*, 120.

106 Nordsieck, *Das Thomas Evangelium*, 158.

saprast kā Jēzus apgaismības un skaidrības vīzijas rekomendāciju.¹⁰⁷ Šo logionu - tāpat kā vairumu logionu Toma ev.- nav iespējams saprast burtiski. Tā ir cilvēka iekšējā pasaule, par kuru šeit runā Toma ev. autors.

49.log. - Jēzus teica: “Svētīti ir tie, kas ir vieni un tie, kas ir izredzēti, jo jūs atradīsiet valstību. Jo jūs esat nākuši no tās, un jūs tanī atkal ieiesiet.”

Šajā logionā tiek uzsvērts, ka tikai tie, kas ir vieni, “monachos” (gr.val.), un izredzētie atradīs valstību. Vārds “monachos” parādās vairākkārt (16.,49.,75.log.), un tam ir ļoti svarīga nozīme Toma ev. uzskatu sistēmā. April DeConick šajā vārdā saskata atsauces uz klejotāju dzīvi, kas ietver arī seksuālo askētismu.¹⁰⁸ Tomēr, šķiet, ka “monachos” ir īpašs cilvēka stāvoklis, kas attiecas uz vienības, nevis sašķeltības idejām.¹⁰⁹ Šie “monachoi” ir tie, kuri aiziet no ģimenes, “pasaules sociālajiem sazarojumiem” (sociālajām lomām un statusiem) un seko valstībai, jo tie zina, ka ir no tās nākuši, un tajā tie arī atgriežas. “Monachoi” ir tie, kuri izzinājuši savu izcelsmi un būtību, līdz ar to ir vienoti ar to.¹¹⁰

Pats logiona saturs atkārtoti jau pieminēto vienu no Toma ev. centrālajām tēmām, proti, ideju par “atgriešanos” valstībā. Stevan Davies saskata šīs idejas saistību ar 18.logiona ideju par “gala zināšanu” (skat.18.log. komentāru). “Šie abi koncepti”, raksta Davies, “noliedz valstības aktualitāti, realitāti nākotnē. ... Atgriezies valstībā nozīmē, ka valstība jau ir klātesoša. Patiešām, nākt no valstības nozīmē nākt no sākuma, un zināt beigās- nozīmē atgriezies valstībā.”¹¹¹

107 Marvin Meyer, “Seeing or Coming to the Child of the Living One?: More on Gospel of Thomas Saying 37” in Marvin Meyer, *Secret Gospels: Essays on Thomas and the Secret Gospel of Mark*, ed. By Marvin Meyer (Harrisburg, London, New York: Trinity Press International, 2003), 57.

108 De Conick, *Seek to See Him*, 136.

109 Risto Uro, *Is Thomas an Encratite Gospel*, 159.; ““Monachos” ir vienlaicīgi “atšķirts” no visa un “viens ar visu””, Leloup, *Thomas*, 142.

110 Elaine Pagels “monachoi” skaidro antīko gnostisko tradīciju kontekstā: “Monachoi - šī vienatne nāk no gnostiķu uzstājības uz tūlītējās pieredzes prioritāti. Neviens nevar pateikt citam, kuru ceļu iet, ko darīt, kā rīkoties. Gnostiķi nevarēja pieņemt ticību, ko izteica citi, izņemot- kā pagaidu mērauklu, līdz kamēr atrod savu ceļu, “jo” kā saka gnostiskais skolotājs Herakleons: “cilvēki vispirms tic pestītājam caur citiem, bet kad tie kļūst pieauguši, tie vairs nepaļaujas uz cilvēka liecību, bet gan atklāj paši savas bezstarpnieka attiecības ar “pašu patiesību””, Pagels, *The Gnostic Gospels*, 173-174.

111 Davies, *Thomas*, 60.

50.log. Jēzus teica: Ja viņi jums saka: “No kurienes jūs nākat¹¹²?, tad atbildiet viņiem: “Mēs nākam no gaismas¹¹³, no vietas, kur gaisma radās pati no sevis¹¹⁴, tā atklāj pati sevi savā attēlā.” Ja viņi prasa jums: “Kas jūs esat?”, tad atbildiet: “Mēs esam viņa dēli un mēs esam dzīvā Tēva izredzētie.” Ja viņi jums prasa: “Kāda ir jūsu Tēva zīme, kas ir jūsos?”, sakiet viņiem: “Tā ir kustība un miers.”

Šis logions norāda uz pašizziņu, cilvēka iekšējām spējām atrast savu virzienu un “gaismu iekšpusē”.¹¹⁵ Cilvēka izcelsme šeit tiek pierakstīta gaismas sfērai. Gaismu var apzīmēt kā valstību.¹¹⁶ Šeit parādās arī akcents uz cilvēka tuvību dievišķajam, ja pat ne identiskumu. Gaisma ir vienāda ar “dzīvo Tēvu”, un pašizziņa ir tās (gaismas/valstības) pieredze.¹¹⁷ Tikai tas, kurš ir atklājis sevī gaismu, kurš zina sevi kā “gaismas cilvēku” un “Tēva dēlu”, ir atklājis valstību.

Uz jautājumu: “Kāda ir jūsu Tēva zīme, kas ir jūsos?”, tiek sniegta atbilde: “kustība un miers”. Iespējams, ka tā ir atsauce uz valstību kā pretmetu vienotību starp darbību un kontemplāciju.¹¹⁸ Proti, tie, kuri sevī satur šo “Tēva zīmi”, ir izzinājuši sevi kā Tēva bērnus un ir atklājuši valstību kā pretmetu vienotību starp mieru un kustību. Tēva zīme cilvēkā, kas ir apzinājies, izzinājis sevi kā no gaismas/valstības nākušu, ir ekvivalenta esamības stāvoklim, kas ir šeit un tagad - dzīvošanai valstībā. Un šo stāvokli raksturo miers un kustība. Iespējams, ka šeit minētais miers ir identisks ar 2.logionā minēto mieru.

112 ““No kurienes jūs nākat? - šis jautājums un atbildes, kas tiek dotas, sasaistās ar liecībām par debesu spēkiem, kas iztaujā dvēseli, kad tā klejo pa debesu sfērām. Ireneja “Pret Herēzēm” 1.21.5 sniegtajās liecībās dvēselei ir jāatbild: “Es esmu Tēva bērns, kas ir preeksistents; bērns tajā, kas ir preeksistents.””, Meyer, *The Gospel of Thomas: The Hidden Sayings of Jesus*, 89.

113 “Izteikums “mēs nākam no gaismas” ir līdzīgs izteikumam, ka “visas lietas nāk no manis (gaismas) (77.log.)”, Davies, *Thomas*, 66.

114 Atsauces uz gaismu un tās attēlu, ne tikai šajā, bet arī citos logionos, iespējams, ir paralēla dažādajiem senēģiptiešu reliģijas un filosofijas uzskatiem, kuri uzsvēra gaismas (saules) nozīmi visā redzamajā pasaulē. “Viņš ir viens, kas radies no sevis paša. No viena viss ir izcēlies.”- šādas atsauces uz gaismu ēģiptiešu tekstos nav retums. Skat. vairāk Jan Assmann, *Moses der Ägypter: Entzifferung einer Gedächtnisspur* (Frankfurt am Main: S. Fischer Verlag, 2000), 261-266.

115 Pagels, *The Gnostic Gospels*, 144.

116 Nordsieck, *Das Thomas Evangelium*, 205

117 Leloup, *Thomas*, 144

118 Ibid., 144.

1.3. Ieiešana valstībā kā “kļūšana par vienu” vai “divu padarīšana par vienu” (4.,11.,22.,43.,48., 75.,89.,106.,114.log.)

4.log. Jēzus teica: “Vecs vīrs savu dienu galā nevilcināsies jautāt septiņas dienas vecam bērnam par dzīvības vietu, un viņš dzīvos. Jo daudzi, kuri ir pirmie, būs pēdējie. Un viņi kļūs Viens un tas pats.”

4.logionā parādās “kļūšanas par vienu” temats, kas ir sastopams arī 22.,23.,48.,106. logionā, kā arī citā antīkajā literatūrā. Marvin Meyer uzskata, ka šis motīvs “bieži tiek saprasts kā sākotnējā vienība, kas tiek sasniegta seksuālajā aktā, kad divi savienojas un kļūst par vienu (pēc Gen. 2:21-24 modeļa). Šī vienība var apzīmēt arī integrētu eksistenci viņpus visām sašķeltajām, sadalītajām cilvēka dzīves daļām.”¹¹⁹ Vienotības tematam plašāk pieskārsimies 22.logiona analīzē.

Šajā logionā ir atsauce uz septiņas dienas vecu bērnu kā vēlamo esamības stāvokli. Bērns iemieso nevainību¹²⁰ un šķīstumu. Tas ir arī kā sākotnējās vienības un pilnīguma¹²¹ prototips.¹²² Sākotnējā vienība šeit tiek attēlota kā septiņas dienas vecs bērns, ar kuru kontaktējoties cilvēks iegūst dzīvību, t.i., valstību. Šis bērns simbolizē cilvēku, kas ir atklājis sevī pretstatu vienotību: sākumu un galu. Septiņas dienas arī simbolizē laiku, kas bija dots, lai atgrieztos neaprobežotajā, absolūtajā stāvoklī. Tieši tādēļ astoto dienu izvēlējās par apgraizīšanas ceremoniju, kad cilvēka bērns iegūst savu pirmo piederības zīmi – dzimuma, reliģijas un sabiedrības. Toma evaņģēlijs šajā logionā aicina atcerēties dievišķo bērnu cilvēkā, viņa dievišķo izcelsmi un viņa eksistences (“dzīvības vietas”) pamatu.¹²³ Logionā pieminētā “dzīvības vieta” (arī “bērns” var tikt lietots kā sinonīms “dzīvībai”) ir norāde uz valstību. Izzināt valstību šeit nozīmē - dzīvot.¹²⁴

119 Meyer, *The Gospel of Thomas: The Hidden Sayings of Jesus*, 70.

120 “Nevainība ir kaut kas pilnīgi atšķirīgs iepretim neziņai. Tā ir ļoti svarīga garīgās dzīves sastāvdaļa, spējas redzēt lietas tādas kādas tās patiesībā ir, nevis saskaņā ar kādu filosofiju, pieņemtu standartu vai reliģisko doktrīnu salikumu. Tie ir nevainīgie, šķīstie, kuri patiesi dzīvo.”, Powel, *Christian Zen*, 6.; “Patiesa zināšana sastāv nevis no vairāk informācijas uzkrāšanas, bet gan jaunā un svaigā skatīšanās veidā – sirds nevainībā. Bērns ir tuvu dzīvības vietai, jo nav vēl sasaistīts ar dualitāti, nav vēl atšķirts no savas mātes un no pasaules.”, Leloup, *Thomas*, 71.

121 “Bērns ir bez ego. Skatīšanās uz bērnu var būt kā pirmā reize, kad tiek redzēts neegoisms. Tā ir pilnība. Mēs visi esam tā sākuši un vēlāk mēs pievienojam spēcīgu ego. Ja mēs savā briedumā varam atgriezties mūsu sākumā, neegoismā (egolessness), tad mēs kļūsim par vienu.”, Ross, *Gospel of Thomas*, 103.; skat. arī Mk.10:13-16 - “Bērniem pieder Debesu valstība!”

122 Nordsieck, *Das Thomas Evangelium*, 42.

123 Leloup, *Thomas*, 71.

124 King, *Thomas*, 59.

11.log. Jēzus teica: “Šīs debesis pazudīs, un debesis virs tām arī pazudīs. Un mirušie nedzīvo, un dzīvie nemirs. Dienās, kad jūs ēdāt mirušo, jūs padarījāt to dzīvu. Kad jūs esat gaismā, ko jūs darīsiet? Dienā, kad jūs bijāt viens, jūs kļūvat divi. Bet, kad jūs būsiet divi, ko jūs darīsiet?”

Jēzus logiona pirmajā daļā aicina cilvēkus meklēt to, kas nepāriet, kas ir patiesi dzīvs un nevar nomirt: neradītais, dievišķā būtība, valstība. Otra logiona daļa atgādina, ka cilvēks ir nācis no vienotības, bet tas ir arī cilvēks, kas izraisījis dualitāti, sašķeltību pasaulē un sevī. Pāreja šai iekšējai un ārējai dualitātei vai atšķirtībai šeit tiek parādīta kā dzīvības, izziņas un gaismas avots. Gaisma un dzīvība ir jāsaprot identiski valstībai.¹²⁵

Šeit vārds “mirušie” tiek lietots, lai aprakstītu tos, kuri neatrod “dzīvību” (valstību), kas tiek aprakstīta kā Toma ev. mērķis.¹²⁶ “Mirušie” šeit ir visi, kuri ir vismaz daļēji sašķelti un attālināti no savas dziļākās būtības, un tādēļ nav pilnīgi dzīvi vai funkcionējoši. Tie nav sevi izzinājuši un nezina, kas tie ir savā būtībā, tādēļ - nemaz nedzīvo. Philip Sellew par šo logionu raksta: “Cilvēki staigā pa šo pasauli un domā, ka ir dzīvi. Realitātē tie ir staigājoši līķi, tie ir zombiji, dzīvie miroņi.”¹²⁷ Tie, kuri nedzīvo Dieva valstības nozīmē, jau ir “miruši”.¹²⁸

125 Novak, *Original Christianity*, 72.

126 Davies, *Thomas*, 75.

127 Philip H. Sellew, “Jesus and the Voice From Beyond the Grave: Gospel of Thomas 42 in the Context of Funerary Epigraphy” in *Thomasine Traditions in Antiquity: The Social and Cultural World of the Gospel of Thomas*, ed. by Jon Ma Asgeirsson, April D. Deconick, Risto Uro (Leiden: Brill, 2006), 61.

128 Nordsieck, *Das Thomas Evangelium*, 65.

22.log. – Jēzus redzēja mazus bērnus zīžam pienu. Viņš teica saviem mācekļiem: “Šie bērni, kas zīž pienu, ir kā tie, kas ieiet valstībā.” Tie sacīja viņam: “Vai mēs ieiesim valstībā kā mazi bērni?” Jēzus viņiem teica: “Kad jūs padarīsiet divus par vienu un iekšpusi par ārpusi, un ārpusi par iekšpusi, un augšu par apakšu, un tādā veidā jūs padarīsiet vīrieti un sievieti par vienu, tā vīrietis nebūs vīrietis un sieviete nebūs sieviete. Kad jūs acs vietā liksiet acis un rokas vietā roku, un pēdas vietā pēdu, un attēla vietā attēlu, tad jūs ieiesiet valstībā.”

43.log. – Viņa mācekļi sacīja tam: “Kas tu tāds esi, ka saki mums tādas lietas? Jēzus teica: “No tā, ko es jums saku, jūs nesaprotiet, kas es esmu. Bet jūs esat kļuvuši kā jūdi; jo tie mīl koku, un nīst viņa augļus, un viņi mīl augļus un nīst koku.”

48.log. – Jēzus teica: “Ja divi salīgs mieru vienā mājā, viņi sacīs kalniem: Pārvietojies. Un tie pārvietosies.”

89.log. - Jēzus teica: “Kāpēc jūs mazgājat trauka ārpusi? Vai jūs neziniat, ka tas, kas taisīja iekšpusi, ir tas pats, kas taisīja ārpusi?”

106.log. Jēzus teica: “Kad jūs divus padarīsiet par vienu, jūs kļūsiat Cilvēka Dēli un kad jūs sacīsiet: “Kalns, pārvietojies!”, tas pārvietosies.”

Šie logioni runā par nepieciešamo “ārpuses” un “iekšpuses” apvienošanu (dualitātes atcelšanu par labu vienotībai), tā ir “divu padarīšanu par vienu”.

22.logions mums sniedz atbildes uz jautājumu: “Kā ieiet valstībā?” Mācekļi jautā, vai tie ieies valstībā kā bērni¹²⁹, tas ir, kā mācekļi (iespējams, atsauce uz 21.logionu). Jēzus norāda, ka piederība mācekļu lokam automātiski negarantē ieiešanu valstībā. Māceklim ir jāklūst par augstākā līmeņa mācekli īpašajā Toma ev. nozīmē, lai iegūtu valstību un nemirstību. Tādēļ mācekļiem tāpat kā vēlākajiem teksta lasītājiem - vajaga īpašu spēju dzirdēt, saprast un interpretēt Jēzus vārdus (1.log.). Tāpat kā Tomam, viņiem vajag dzert no “dzirkstošā Jēzus mutes avota” (13.,108.log).¹³⁰

22.logionā Jēzus skaidro: lai ieietu valstībā, jāklūst par vienu, t.i, jāizzina sava būtība, kas ir vienāda ar dievišķo. “Kļūšana par vienu”, atkalapvienošanās ar dievišķo būtību¹³¹, kurā nav konfliktu un atšķirības, ir tēma, kuras parādās ne tikai šajā, bet arī citos Toma ev. logionos (skat.piem. 4.,11.,16.,23.,49.,75.,106.logionus).¹³² Risto Uro saskaņā ar šo logionu norāda trīs skaidrojumus, ko nozīmē ieiešana valstībā:

129 “Helenistiskajos, jūdu un kristiešu avotos bērni ir nevainības, bezgrēcības un šķīstuma simbols”, Meyer, *Making Mary Male*, 81.; “Zīdains ir neduālisma simbols”, Leloup, *Thomas*, 100.

130 Antti Marjanen, “Woman Disciples in the Gospel of Thomas” in *Thomas at the Crossroads: Essays on the Gospel of Thomas*, ed.by Risto Uro (Edinburgh: T&T Clark, 1998), 93-94.

131 Līdzīgas idejas parādās Jaunajā Derībā, piem., Gal.3:28 – visi ir viens Kristū. Arī Efez.2:13ff – Kristus no diviem cilvēkiem dara jaunu cilvēku un mieru.

132 Bart D. Ehrman, *Lost Christianities: The Battle for Scripture and the Faiths We Never Knew* (London: Oxford University Press, 2003), 63.

- 1) kļūšana par bērnu vai “bērnām līdzīgu”
- 2) pretmetu sabrukums (gals), ieskaitot vīrišķo un sievišķo dzimumu
- 3) jauna ķermeņa, jeb “tēla (“eikon” - gr.val.)” iegūšana.¹³³

Aplūkosim šos trīs punktus nedaudz tuvāk līdzīgu Toma ev. logionu (43.,48.,89.,106.log.) kontekstā un no citu pētnieku puses. Jāatzīmē, ka šeit minētie logioni, kā vairums Toma ev.logioni, nav saprotami burtiski. Lai mēģinātu tos atšifret, ir nepieciešams veikt šo logionu interpretāciju.

- 1) kļūšana par bērnu vai “bērnām līdzīgu”

“Bērna” stāvokļa¹³⁴ īpašo nozīmi un lomu Toma ev. jau pieminējām iepriekš (skat.4 un 21.logiona komentārā). Valstībā ieies tādi kā tie mazie bērni, kuri zīž no krūts pienu, šeit saka Jēzus. Iespējams, bērna īpašā saite ar māti, kas izpaužas krūts zīšanā, atspoguļo to pirmatnējo vienību, pie kuras cilvēkam ir jāatgriežas. Tādā gadījumā, tā ir norāde uz valstību kā viņa īsteno dzimteni.¹³⁵ Tomēr īsti nav skaidrs, kādēļ tieši bērniem tiek apsoltā Dieva valstība. Iespējams, ka bērna jūtīgums un vienatne šeit tiek parādīta kā priekšzīme.¹³⁶

- 2) pretmetu, dualitāšu sabrukums

Tā ir vienotība, kas ir viņpus cilvēka eksistences sašķeltības un fragmentācijas. Valstības atrašana (ieiešana valstībā) ir cilvēka fragmentārās dzīves transformācija vienotā veselumā.¹³⁷ Marvin Meyer 22.logionā atrod paralēles ar Filona filosofiju: “Filons uzstāj, ka Dievs, logoss, dievišķais cilvēks un racionālā dvēsele nav saistīti ar vīrišķo un sievišķo sfēru, bet gan vīriešķā-sievišķā polaritātē ir zemākās, mirstīgās, radītās pasaules iezīme... Šis kontrasts atspoguļo kosmisko atšķirību starp “vienotību” (oneness) un “divejādību” (twoness). ... Pasaulē, kas ir apmaldījusies dualitātē, pestīšana ir saistīta ar kustību, pāreju no daudzveidības uz bezdzimuma vienotību (skat. arī 114.log.).”¹³⁸ Tāpat kā Filons arī Toma ev. 22.logions pasludina pestījošo vienību un vienotību. Jāpiebilst, ka pestīšana, ieiešana valstībā šeit nav jāsaprot, kā kāda ārēja darbība noteiktā laikā vai vietā, kā darbība no malas, ārienes, bet gan kā pašizziņas process cilvēkā.

89.logions ir saistīts ar 22.logionu. Tajā parādās to criticisms, kuri nodarbojas tikai ar ārējiem

133 Risto Uro, *Is Thomas an Encratite Gospel*, 153.

134 Karen King šeit atsaucēs uz bērna stāvokli saredz kristību motīvus. “22.logionā ieiešana valstībā ir saistīta ar kristību ritu.”, King, *Thomas*, 68.

135 “Ieiešana valstībā ir ekvivalenta “kļūšanai par bērnu” (37,46.log.)”, Robert M. Grant, *New Testament*, 168.

136 Nordsieck, *Das Thomas Evangelium*, 108.

137 Meyer, *The Secret Teachings of Jesus*, 101.

138 Meyer, *Making Mary Male*, 84.

esamības elementiem un ignorē iekšējos elementus.¹³⁹ Ārienes šķīstīšana nepalīdz izlabot iekšienes trūkumus. Tādēļ vispirms ir jārūpējas par iekšpusi un ārpusi tad pati par sevi nokārtosies.¹⁴⁰ Iespējams, 89.logionā atrodama arī norāde uz sākotnējās vienības atjaunošanu, t.i., ārpusi apvienošanu ar iekšpusi un atgriešanos valstībā.¹⁴¹ Ja cilvēka iekšpuse ir Tēva radīta un tā nāk no Tēva gaismas/valstības (50.log.), tā tas ir arī ar ārpusi. Tādā gadījumā “viss cilvēks ir šķīsts Tēva kreatīvā akta produkts.”¹⁴²

43.logionā Jēzus izmanto savus tautiešus, lai ilustrētu cilvēka garīgo divkosību, nezināšanu. Peter Novak šeit pat uzsver, ka šajā logionā: “Jūdi simbolizē cilvēces garīgo slimību.”¹⁴³ Šī “slimība” ir iekšējā un ārējā sašķeltība, kas neizprot, ka “koks un tā augļi ir vienoti”. Šis logions norāda, ka Jēzus mācekļiem pietrūkst pilnīguma un nedalāmības, jo tie ir sevī pretrunīgi.¹⁴⁴ Un kā tādi tie nesaprot to, kas ir Jēzus un kas ir viņi paši. 43.logionā, iespējams, ir sastopama arī netieša norāde uz pašizziņu. Izzinot un atklājot šo pretmetu nejdzīgumu, tie sabrūk. Atklājot ilūziju, tā izzūd.

Līdzīgi arī 48.logionā, iespējams, ir atrodama atsauce uz visu dualitāšu transcendēšanu.¹⁴⁵ Reinhard Nordsieck tajā saskata aicinājumu uz sākotnējo vienību cilvēkā un iekšējā miera sasniegšanu.¹⁴⁶

3) jauna tēla iegūšana

Šķiet, ka Toma ev. autors runā par jaunu esamības stāvokli, kurā vecās antropoloģiskās atšķirības, kā dzimumu tā arī dvēseles/ķermeņa (iekšpuse/ārpusi) dihotomija, ir zudušas, un kas iesaista kādu jaunu (pneumatisku?) ķermeni vai tēlu.¹⁴⁷ Jaunā tēla ieguve saistās ar “divu padarīšanu par vienu”.¹⁴⁸ Šī jaunā tēla iegūšana ir atgriešanās pie cilvēka izcelsmes vietas, kas ir valstība; tā ir savienošanās ar savu dievišķo attēlu, ko nevar sasniegt caur kādu abstraktu pasaules vai miesīguma noliegumu,

139 Novak, *Original Christianity*, 140.; “Jēzus aicina šeit apzināties esamības un ārienes nedualismu.”, Leloup, *Thomas*, 190.

140 Powel, *Christian Zen*, 83.

141 Nordsieck, *Das Thomas Evangelium*, 322.

142 Marjanen, *Gnostic Gospel*, 120.

143 Novak, *Original Christianity*, 97.

144 Nordsieck, *Das Thomas Evangelium*, 177.; “Jēdzieniski cilvēks runā par lielumu un dziļumu, iekšējo un ārējo, augšu un apakšu, kas garīgajā nemaz nav.”, Hugo M. Enamiya-Lassalle, “Das Neue Bewusstsein, die Neue Physik und Zen”, in *Oestliches-westliches: Studien zur vergleichenden Geistes- und Religionsgeschichte*, ed. Mirko Sladek, (Heidelberg: Marutius Verlag, 1995), 59.

145 Powel, *Christian Zen*, 47.

146 Nordsieck, *Das Thomas Evangelium*, 195.; “No iekšējā miera rodas vienotības manifestācija starp būtņēm, kamēr sociālā sašķeltība, bailes un skaudība rada kalnus strap tiem.”, Leloup, *Thomas*, 140.

147 Risto Uro, *Is Thomas an Encratite Gospel*, 153.

148 Peter Novak šeit saskata līdzības ar moderno psiholoģiju : “Jēzus apraksta šeit “divus, kuriem ir jātop vienotiem” jēdzienos, kas ir pilnīgi atbilstoši, piemēroti modernajai psiholoģijai. Viņš apraksta šos “abus” vienmēr kā vienādu pretstatu pārus; kaut kā tie ir vienlaikus “iekšiene un āriene”, “augša un apakša” un “vīrietis un sievietē”. Šīs polaritātes atspoguļo cilvēka dvēseles divas daļas. Apzinātā ir noteicošā daļa, un visattālākā prāta daļa, un tā kā tā ir objektīva, loģiska, tā bieži tiek raksturota kā “vīrišķā” daļa. Neapzinātā ir viszemākā un visapslēptākā prāta daļa, kas ir subjektīva, emocionāla - “sievīšķā” puse. ... Kad šīs divas tiek atbilstoši apvienotas, dziļa transformācija radīs pilnīgi jaunu paštēlu, jaunu sevis, ķermeņa un visuma, kurā patība atrod sevi, izpratni.”, Novak, *Original Christianity*, 83.

bet gan caur pašizziņu un tai sekojošo transformāciju.¹⁴⁹ Šī pašizziņas izraisītā transformācija ir “radikāla mūsu dzīves tapešu bilžu nomaiņu (bilderwechsel), t.i., pasaules uzskata, Dieva priekšstata kā arī paštēla nomaiņa.”¹⁵⁰

Par jauna tēla iegūšanu iespējams runāt arī 106.logions¹⁵¹.

75.log. Jēzus teica: “Daudzi stāv pie durvīm, bet tikai tie, kas ir vieni, ieies līgavas (kāzu) istabā.”

75.logionā atkal sastopam atsauci uz “monachoi”, t.i., tiem, kas ir vieni. Jau 49.logionā noskaidrojām, ka “monachoi” ir tie, kuri ir atklājuši savu izcelsmi no valstības, tie ir izzinājuši sevi, un tikai tie arī ieies valstībā (kāzu istabā). Gnostiskos avotos¹⁵² kāzu istabas tēls tiek lietots, lai attēlotu sākotnēju vienību, kas ir iespējama, ja dvēsele savienojas ar tās dievišķo būtību. Dievišķais un cilvēka būtība tad kļūst viens un tas pats. Viņš kļūst par “monachos”, kas ieiet kāzu istabā, Tēva valstībā.¹⁵³

114.log.¹⁵⁴ – Sīmanis Pēteris teica tiem: “Lai Marija atstāj mūs, jo sieviete nav dzīvības vērtā (cienīga).” Jēzus teica: “Raugi, es viņu vadīšu, tā ka es viņu padarišu par vīrieti, lai arī viņa var kļūt par dzīvu garu, būdama tāda kā jūs - vīrieši. Jo katra sieviete, kas padara sevi par vīrieti, ieies debesu valstībā.”

Vairums pētnieku šajā logionā saskata cilvēka transformācijas ideju 22.logiona nozīmē (skat arī 7.log.), kas ir nosacījums ieiešanai valstībā. Lai arī Jēzus atbilde Pēterim šajā logionā ir šokējoša mūsdienu cilvēkam, tā ir domāta kā atbrīvošanās (valstības atrašanās) pasludinājums. Sieviete antīkajā pasaulē iemiesoja visu zemišķo, jūtīgo, nepilnīgo un pasīvo. Turpretī vīrietis simbolizē transcendentu, šķīsto, pilnīgo un aktīvo. Tā ir garīga pārveide, transformācija kas jāveic ikvienam no viena stāvokļa uz otru. Sievišķais princips tiek izglābts, kad viss tas, kas ir zemišķs tiek transformēts par debešķīgo. Tādejādi visiem cilvēkiem uz zemes, gan vīriešiem, gan sievietēm ir

149 De Conick, *Seek to See Him*, 161.

150 Martin, *Werdet Vorübergehende*, 117.

151 “106.logionā parādās mācība par visu dualitāšu, pretmetu vienotību: gara un matērijas, vīrišķā un sievišķā, radītā un neradītā. Aptverot šo vienotību cilvēkā un ārpus viņa, cilvēks atklāj savu patieso būtību, kas šeit tiek apzīmēta kā cilvēka dēls.” Leloup, *Thomas*, 210. ; skat. arī Nordsieck, *Das Thomas Evangelium*, 365.

152 “Filipa ev. (60,61,66,73,76,79,80,82,96,102,11,125) bieži parādās motīvs par gnostiķa savienošanos ar debesu pasauli, īpaši ar Kristu kā līgavaini, arī šeit un tagad.” Nordsieck, *Das Thomas Evangelium*, 284.; arī Mt.23(5):1ff - līdzība par 10 jaunavām metaforistiski attēlo Dieva valstību.

153 Marvin Meyer, *Making Mary Male*, 81.

154 “114.log., iespējams, ir vēlāks Toma ev. papildinājums.”, Marjanen, *Woman Disciples*, 103.; līdzīgi uzskata arī Davies, *Thomas*, 22.

nepieciešama šāda iekšēja transformācija.¹⁵⁵ Piederēt valstībai nozīmē tajā ieiet (transformēties par vīrieti). Piederības akts šeit tiek aprakstīts kā transformācija – no ārējā uz iekšējo, no nezināšanas uz zināšanu, no trūkumiem uz pilnību utt.¹⁵⁶

Vārds “vīrietis” šeit nav jāsaprot kā dzimumu noteicošs vārds, tam drīzāk ir sekojoša konotācija: “taisnīgs vīrišķā manierē” vai “spējīgs kontrolēt savu dzīvi”.¹⁵⁷ Sievietes padarīšanu par vīrieti var izprast arī burtiski kā kāda konkrēta vīrieša personifikāciju. Šajā nozīmē sieviete pieņem askētisku dzīves veidu un tā sevi pēc izskata padara līdzīgu vīrietiem, nošķiras no pierastā sievišķā dzīves veida, tāda kā laulības un bērnu dzemdēšana.¹⁵⁸ Pieļauju, ka šāda veida “padarīšana par vīrieti”¹⁵⁹ šajā logionā nav domāta.

“Sievietes padarīšana par vīrieti” iespējams ir arī norāde uz vienības, vienotības ideju starp diviem dažādiem dzimumiem: vīrišķo un sievišķo (skat.22.log.).

155 Meyer, *The Secret Teachings of Jesus*, 108.

156 King, *Thomas*, 65.

157 Marjanen, *Woman Disciples*, 96-97.

158 *Ibid.*, 99.

159 “Interesanti, ka “sievietes padarīšana par vīrieti” ideja parādās arī citās rel. tradīcijās. Mahajānas Budismā ir izstrādāta “sievietes transformēšana par vīrieti” teorija, kur arī sieviete var kļūt par Budu.”, *Ibid.*, 102

1.4. Kopsavilkums par valstības atklāšanu cilvēkā

Toma ev. Jēzus ir jāaplūko kā skolotājs, kurš aicina cilvēkus meklēt izziņu, jeb zināšanu (3.,18.,19.,56.,67.,69.,80.,91.,111.log.). Ir svarīgi apjaust, ka tas patiesībā nav Jēzus, kuru cilvēkiem būtu jāizzina. Faktiski, pareizu Jēzus izpratni vai definīciju Toma evaņģēlijā nav vajadzības meklēt (13.,91.log.). Tā vietā, ir izšķiroši atrast zināšanu par sevi, par cilvēka būtību, vai, vēl precīzāk, zināšanu par gaismas valstību, kura ir atrodama viņos pašos (iekšienē) (3.,24.,70.,111.log.).¹⁶⁰ Toma ev. cilvēks iegūst pestīšanu kā atziņu, apgaismību par Dieva valstību sevī, izzinot sevi.¹⁶¹ Kad mācekļi jautāja Jēzum parādīt viņiem, kur viņš bijis, tā lai arī viņi varētu sasniegt to vietu, viņš atteicās, virzot viņus pie viņiem pašiem, lai atklātu viņos apslēptos iekšējos resursus (24.log.). Cilvēkam jāizzina sevi, lai atklātu valstību, kas nav nekas cits kā viņa dievišķā būtība (8.,13.,20.,61.,108.,76.,107.,109.log.) un vieta, no kuras viņš nāk (18.,19.,21.,37.,24.,49.,50.log.). Šajos logionos tiek akcentēta Jēzus stāvokļa aktualizācija, proti, cilvēks kļūst identisks Jēzum, kādu to apraksta Toma evaņģēlijs. Piemēram, 61.logions piedēvē “vienādības” (vienotības ar visu) kvalitāti arī citiem indivīdiem (ne tikai Jēzum). Šķiet, ka šis logions pauž līdzīgu uzskatu kā 13. un 108. logions, t.i., Jēzus nākšana “no tā, kas ir vienāds,” ir attiecināma arī uz indivīdu, kuram ir iespēja būt “vienādam” (vai vienotam), tas ir, piedalīties dievišķajā sfērā.¹⁶² Toma evaņģēlijs cilvēkus, kuri jau ir atklājuši valstību, sauc par izredzētajiem un “monachoi” - vienotajiem (tie, kuri ir vieni). Tie ir tie, kuri zina savu izcelsmi un apzinās savu likteni, mērķi: tie nāk no valstības, tie tur arī atgriezīsies un atradīs mieru (49.,50.log.). Kļūt par “monachos” nozīme ņemt daļību visu to vienotībā, kuri zina, pazīst un ir vieni (vienādi) ar savu dievišķo izcelsmi (16.,23.log.); tikai šie “monachoi” ieies kāzu istabā - valstībā (75.log.).¹⁶³

Jēzus šeit apskatītajos logionos, tāpat māca, ka savas dievišķības atziņa¹⁶⁴ ir Dieva valstības atslēga.¹⁶⁵ Tomēr cilvēka dievišķības atziņa ir kaut kādā mērā apslēpta, vismaz ierastajam izziņas mehānismam (maņu orgāniem un kognitīvajai, deskriptīvajai domāšanai). Jēzus aicina uz savādāka veida zināšanu (izziņu), - ne- ticību, jo ticība nenoved pie gudrības.¹⁶⁶ Pašizziņas iesākums, kas vienlaikus ir arī pakāpeniska valstības un dievišķā atklāšana, ir process, ko mēs varētu saukt par

160 Marjanen, *The Portret of Jesus*, 214.

161 “Toma ev. cilvēka mēģinājumus izglābties nav atkarīgs ne no vienas Jēzus darbības, bet gan no kaut kā tāda, ko cilvēks satur sevī. (70.logions).” Ibid., 217.

162 Ismo Dunderberg, *Thomas I-Sayings*, 55.

163 Helmut Koester, *Introduction to the New Testament: History and Literature of Early Christianity*, 2.ed., (New York, Berlin: Walter de Gruyter, 2000), 158.

164 “Tēva valstība ir savas dievišķās būtības atklāšana, kurā vairs nav nekādas domas, kas varētu iztraucēt mieru.” Powel, *Christian Zen*, 108.; “Toma ev. autoram “atrast sevi” nozīmēja – dzīvot no dzīvā Viena avota.” De Conick, *Seek to See Him*, 118.

165 Elaine Pagel, *Das Geheimnis des Fuenften Evangeliums: Warum die Bibel nur die Halbe Wahrheit Sagt*, (Muenchen: C.H.Beck Verlag, 2004), 81.

166 Meyer, *The Gospel of Thomas: The Hidden Sayings of Jesus*, 112.

“meklēšanu un atrašanu”.¹⁶⁷ Valstība ir atklājama tikai caur šādu pašizziņas procesu. Pašizziņas procesa noslēgumā cilvēks atgriežas pie savas sākotnējās izcelsmes un atklāj savu dievišķo būtību. Tādejādi veidojas jauna “valstības” pašidentitāte¹⁶⁸. Šeit ir ļoti svarīgi atšķirt cilvēka īsto no cilvēka neīstās identitātes. Toma ev. bieži uzsver, ka cilvēks nepazīst, nezina savu dziļāko būtību. Sevis nepazīšana, pašizziņas trūkums nozīmē, ka cilvēks - tā vietā lai dzīvotu valstībā jau šeit un tagad - dzīvo pilnīgā aizmirstībā, apreibumā un šāda dzīvošana ir arī cilvēka destrūkcijas forma (28.,67.,70.log.).¹⁶⁹ Šāda cilvēka būtības nezināšana Toma ev. tiek pielīdzināta nāvei (85.log.). Svarīga Toma ev. logionu grupa koncentrējas uz tēmām par “kļūšanu par vienu un līdzīgu” vai “divu padarīšana par vienu” (4.,11.,22.,48.,89.,106.,75.,114.log.). Saskaņā ar 22. logionu kļūšana par “bērnām līdzīgu”, pretmetu (ārējā un iekšējā) sabrukums un jauna tēla iegūšana norāda uz ieiešanu valstībā. Ir nepieciešams veikt šāda veida transformāciju caur pašizziņu, lai ieietu valstībā. Šādai “transformējošajai zināšanai nav tikpat kā nekāda sakara ar to, ko mēs saucam par ierasto domāšanu. Tā ir spēks, nevis tikai ideju, simbolu vai konceptu kolekcija.”¹⁷⁰ Tā ir sava veida “metanoia” - prāta pārveide (28.log.), kas iesākas ar pašizziņu.

167 “Meklēšanas un atrašanas motīvs ir ļoti bieži sastopams Toma ev. (2,24,27,38,49,76,80,92,94,107.log). ... Meklēšanas un atrašanas tēma ir arī viens no viss biežāk sastopamajiem motīviem gudrības literatūrā.”, Davies, *Thomas*, 36-37.; “Toma ev. Jēzus iedrošina cilvēkus meklēt un atrast, meklēt un atklāt. Šis iedrošinājums tiek dots dažādās formās cauri visam Toma ev. (2,18,24,38,76,92,94.log.).... Meklēt, mācīties vajag uzcītīgi un kamēr ceļš līdz atklājumam var būt sarūgtinošs, tomēr tas ir arī apbrīnojams, ja cilvēki sasniegs sava ceļa beigas – 2.log.identificētu kā valstību un Dieva mieru – ja tikai tie turpinās (šo meklēšanas ceļu).... Meklējumu gals ir ... Dieva valstība un Dieva miers.”, Meyer, *Image of Jesus*, 22-23. “Toma ev. “pestīšana” tiek saprasta kā “meklēšanas un atrašanas” modelis, kam ir savas saknes gudrības literatūrā. Uzsvars ir individuālistisks un noteikti neapakoliptiskus.”, Risto Uro, *Is Thomas an Encratite Gospel*, 155-156.

168 Elaine Pagels runā par jauna apziņas stāvokļa rašanos; ““Valstība” simbolizē transformētu apziņas stāvokli.”, Pagels, *The Gnostic Gospels*, 155; “Transformēšanās dievišķajā ir minēta šādos logionos – 13,82,108”, De Conick, *Seek to See Him*, 118.; skat 22.logionu par jauna tēla iegūšanu kā “kļūšana par bērniem līdzīgiem”.

169 E. Pagels, *The Gnostic Gospels*, 151.

170 Leloup, *Thomas*, ievads vii-viii.

2. Valstība ārpus cilvēka (pasaulē)

Aplūkosim šajā nodaļā tos Toma ev. logionus, kuri norāda uz valstības atklāšanu cilvēkā un ārpus cilvēka. Izzinot sevi, viņš atklāj valstību ne tikai sevī, bet arī ārpus sevis. Viņš atklāj, ka valstība viņā, ir tā pati valstība, kas ir ārpus viņa. Pievērsīsimies arī logioniem, kuri ieskicē vēlamās cilvēka attiecības ar pasauli.

2.1. Valstības atklāšana caur pašizziņu cilvēkā un ārpus cilvēka, t.i, pasaulē (3.,5.,24.,83.,84.,77.log.)

3.logions - Jēzus teica: “Ja tie, kas jūs vada (jums iet pa priekšu), saka jums: “Lūk, valstība ir debesīs!”, tad debesu putni būs jums priekšā. Ja tie saka jums: “Tā ir jūrā!”, tad zivis būs jums priekšā. Bet valstība ir jūsos (jūsos iekšā) un ārpus jums. Kad jūs zināsit sevi, jūs kļūsit zināmi, un jūs zināsit, ka esat dzīvā Tēva dēli. Bet ja jūs neziniat sevi, tad jūs esat nabadzībā un jūs esat nabadzība.”

Vairāki pētnieki atzīmē, ka tieši šis logions ir viens no centrālajiem¹⁷¹ izteikumiem par valstību Toma evaņģēlijā. Šajā logionā ļoti skaidri tiek noraidīta eshatalogiskās un apokaliptiskās valstības vīzija. Vēl vairāk, šķiet, ka te var pamanīt pat satīrisku kritiku par paziņojumiem, ka Dieva valstība nāks kā ārēja, politiska, pasaulīga parādība. Valstības vietai nav nekāda sakara ar kosmiskām norādēm, bet gan tā attiecas uz cilvēkiem. Šis logions norāda uz cilvēku kā valstības vietu, proti, cilvēka patiesā būtība, ja viņš to atklāj un izzina, ir identiska ar valstību. Valstība nenāks kā apokaliptisks ārējs fenomēns pasaulē, bet gan kā pašizziņa, kas arī ir Dievizziņa.¹⁷² Pašizziņa nav nākotnes stāvoklis, bet tā sākas tagad. Jēzus 3.logionā nesaka, ka debesu valstība būs mūsos, ja vien mēs darīsim to vai šo, bet viņš liecina, ka valstība jau ir mūsos tieši tagad. 3.logions parodē paziņojumus, ka valstība ir debesīs (virs mums) vai arī pazemē¹⁷³ (zem mums). Jūdu gudrības literatūrā tiek lietota līdzīga valoda iztaujājot gudrības atrašanās vietu (sal. Īj. 28:12-14.20-22.; Sīraha 1:1-3; Baruha 3:29-32.35-37, 5.Moz.30:11-14; tāpat arī Lk.17:20-21.).¹⁷⁴ Uz jūdu gudrības literatūras ietekmi Toma ev. “valstības” izpratni norāda Stevan Davies, kurš saskata tādu kā paralēlismu starp “valstības” un “gudrības” jēdzieniem. “Šie abi koncepti”, raksta Davies,

¹⁷¹ “3.log. Ir ļoti svarīgs, lai izprastu visu tekstu.”, Davies, *Thomas*, 41.

¹⁷² Meyer, *The Secret Teachings of Jesus*, 98.

¹⁷³ Tome ev. grieķu teksta versijā “jūra” tiek aizstāta ar “pazemi”.

¹⁷⁴ Meyer, *The Gospel of Thomas: The Hidden Sayings of Jesus*, 69; “3.log ir jāinterpretē Deut.30:10-15, Ījaba, Baruha un Ben Sīraha grāmatu gaismā.”, Davies, *Thomas*, 45.

“atspoguļo vienu ideju un gudrības atklāšana ir tas pats, kas valstības atklāšana.”¹⁷⁵

Šajā logionā mēs sastopam aicinājumu atklāt vai izzināt sevi. Šis motīvs ir labi pazīstams izsaukums Delfu orākula centrā¹⁷⁶, tomēr šeit tam ir nedaudz savādāka nozīme un saturs. Lai gan šajā logionā tiek pausts pašizziņas akts, tomēr dievišķās būtības izziņa, tas ir, cilvēka identitāte kā Dieva bērnam, ir vairāk jāsaprot kā piekļuve valstībai un caur to iegūtā atbrīvošana. Pašizziņa Toma ev. ir sava veida veiksmīga kontaktēšanās ar dievišķo iekšienē, cilvēka dziļāko būtību, tā noved pie sevis zināšanas un valstības atklāšanas.¹⁷⁷ Cilvēkam valstība ir tur, kur viņš tai ir vistuvāk. Un šis “vistuvāk” nozīmē to, ka viņš valstību atrod sevī. Paradoksāli, bet valstībai vispār nav nekāda sakara ar cilvēku un tā nemaz neeksistē, ja tā nav tikusi atklāta un nav “atstājusi savas pēdas” cilvēkā. Šis logions ievieto valstības atrašanās vietu - “cilvēkā”¹⁷⁸. “Cilvēkam” ir jāpazīst, jāizzin sevi; ja nē, tad “viņš” ir nabadzība¹⁷⁹. Dziļas zināšanas (izziņas) iegūšana cilvēku atbrīvo no noteikta “nabadzības” stāvokļa. Šeit un vispār Toma ev. nav norādes par cilvēka grēkā krišanu vai par to, ka cilvēks ir grēcīgs. Tā vietā tā ir nabadzība, no kuras pašizziņa atbrīvos. Logiona tiešās uzrunas lietojums atstāj ļoti lielu iespaidu uz klausītāju/lasītāju. Šī polemiskā struktūra novirza teiciena uzsvaru no jautājuma par to, kur valstība ir novietota, lai izaicinātu klausītāju/lasītāju personīgi.

Šajā logionā pašizziņa parādās arī kā identiska darbība Dievizziņai. Gerhard Martin par to savā Toma ev. komentārā raksta: “Pašizziņa (Selbsterkenntnis) un Dievizziņa (Gotteserkenntnis) ir nesaraujami saistīti viens ar otru.... Iegūt zināšanu nozīmē “būt dzīvā Tēva dēliem.”¹⁸⁰ Ir svarīgi atzīmēt, ka tieši 3.logions ietver abus valstības atklāšanas aspektus, proti, tās atklāšanu cilvēkā un ārpus cilvēka. Zināšana par savu dievišķo izcelsmi, tātad, pašizziņas galarezultāts, ir valstības atklāšana sevī un ārpus sevis. Iemantot valstību sevī un ārpus sevis: tas nozīmē – zināt sevi un būt zinātam (būt atzītam kā “Tēva bērnam”). Atklāt valstību ārpus sevis nozīmē atrast sevi arī ārpus sevis, t.i., pasaulē. Valstība līdz ar to atrodas gan cilvēka iekšienē, gan ārpusē, pasaulē. Tā ir vienlaikus iekšpusē un ārpusē. Pie tam, tā ir atrodama un pieejama šajos abos esamības līmeņos. Valstība, kas ir ārpusē, nav atšķirīga valstība no tās, kas ir iekšpusē, tā ir viena valstība, kas ietver šīs abas perspektīvas – iekšpusi un ārpusi. Tāpat kā traukam ir gan iekšpuse, gan ārpusē (89.log.), tā

175 Davies, *Thomas*, 41.

176 Par gnostiskajām ietekmēm un paralēlēm Toma evaņģēlijā skatīt 4.pielikumu.

177 De Conick, *Seek to See Him*, 123.

178“Šī ir ļoti atšķirīga izpratne par pestīšanu nekā tā, kas atrodama Jaunās Derības rakstos... Toma ev. neaplūko Jēzus nāvi un augšāmcelšanos kā pestīšanas atslēgu, nedz pat pašu Jēzu kā pestītāju... Drīzāk Toma ev. skatās uz Jēzus vārdiem un ieskatu, ko no tiem var patapināt, kā pestīšanas atslēgu. Mērķis nav izglābties pateicoties Jēzum, bet gan kļūt tādām kā Jēzus, zināt to, ko viņš zin.”, Stephan F. Patterson, James M. Robinson, *The Fifth Gospel: The Gospel of Thomas of Age* (Harrisburg, Pennsylvania: Trinity Press International, 1998), 56.

179“Zemnieku sabiedrībās, “nabagie” nav šķiras apzīmējums vai atsauce uz zemāko šķiru kādā šķiru sistēmā... Šķira, kurā piedzima, neskatoties uz tās augstumu vai zemumu parasti ir godājama. Nauda nav šķiras stāvokļa, pakāpes noteicējs kā tas ir mūsu sabiedrībā.” Bruce Malina, *The New Testament World: Insights from Cultural Anthropology* (Atlanta: John Knox Press, 1981), 84.

180 Martin, *Werdet Vorübergehende*, 27.

arī valstībai ir šīs divas puses, kas nav atdalāmas viena no otras un ir pilnībā savienotas. Tādēļ var arī teikt, ka valstība ir “ārpuses” un “iekšpuses” vienotība, šķietamo pretmetu un atšķirību vienība.

5.logions – Jēzus teica: “Zini to, kas ir tava vaiga priekšā, un tas, kas ir apslēpts no tevis, tiks tev atklāts. Jo nekas nav apslēpts, kas netiks atklāts (nekļūs redzams).”

5.logions saistās ar Dieva valstības noslēpumu un uzsver “izziņas” nepieciešamību, kas nav Dieva dāvana, bet cilvēcisko pūļu rezultāts.¹⁸¹ Šeit parādās aicinājums “izzināt to, kas ir tavu acu priekšā”. Kas ir tas, kas ir tik tuvu cilvēka sejai un ir tik evidents, kādēļ viņam vispār ir nepieciešams šis izziņas aicinājums? Gerhard Martin norāda, ka “īstā pasaule ir pilna ar norādēm, šifriem un pēdām. Un tieši skatīšanās izšķir visu. Tas, kas atrodas mums vistuvāk, paliek mums visapslēptākais, visneizprastākais. Tuvākais ir visimanentākais, šajā “tuvākajā” slēpjas esamības noslēpums.”¹⁸² Izziņa, zināšana (gnosis) šajā logionā attiecas uz valstības atklāšanu cilvēkā un no tās izrietošo valstības redzēšanu, ievērošanu pasaulē.¹⁸³ Valstības atklāšana pasaulē nozīmē - izzināt cilvēka “ārpuses”, pasaules (to, kas ir viņa vaiga priekšā) būtību. Iegūstot šāda veida zināšanu, apslēptais tiek atklāts, valstība kļūst redzama. Jāatzīmē, ka Jēzus sludinātā izziņa Toma ev. nav kāda sistēma vai vēl viena ideoloģija, caur kuru cilvēks var interpretēt un saprast pasauli. Tieši otrādi, tā nozīmē atvērt acis tam, ko cilvēks jau redz, tieši sava vaiga priekšā, nemeklējot nekur citur. Valstība nav atrodama nekur citur, kā vien tur, kur cilvēks jau atrodas. Valstība ir tur, kur “es esmu”¹⁸⁴. Valstības atklāšanas atslēga ir izziņa (gnosis).¹⁸⁵ Pie tam šai izziņai ir jābūt vērstai vispirms uz sevi, uz šo brīdi, uz to vietu, kur “es esmu”. Šāda veida zināšana ir iespējama vienīgi tagadnē, tādēļ arī šeit ir sastopams valstības tagadnīguma aspekts.

181 Nordsieck, *Das Thomas Evangelium*, 47.

182 Martin, *Werdet Vorübergehende*, 37.

183 “Šis logions norāda uz valstības atklāšanu pasaulē, ikdienā, lietās ap mums. Tā ir uzmanīga vērtība, sevi, savu darbību un ikdienas apzināšanās. Galu galā garīgā dzīve ir ikdienišķā dzīve un vice versa.”, Powel, *Christian Zen*, 7.

184 “Meistars Eckharts: Acs, ar kuru es redzu Dievu, ir acs, ar kuru Dievs redz mani: viena acs, viena vīzija, viena zināšana, viena mīlestība.”, Leloup, *Thomas*, 73.

185 King, *Thomas*, 59.

24.logions – Viņa mācekļi sacīja: “Parādi mums to vietu, kur tu esi, jo mums vajag to uzmeklēt.” Viņš tiem sacīja: “Kam ausis dzirdēt, tas lai dzird. Gaisma ir gaismas cilvēkā un tā (viņš) apgaismo visu pasauli. Kad tā (viņš) neapgaismo, tad ir tumsa.”

Lasītāji šajā logionā tiek iedrošināti atzīt dievišķo gaismu paši sevī.¹⁸⁶ Gaisma¹⁸⁷ apzīmē cilvēka īsteno identitāti.¹⁸⁸ Gaisma ir sinonīma valstībai¹⁸⁹, tādejādi arī valstība ir cilvēka īstenās identitātes vieta. Cilvēks, kurš dzīvo gaismā, tiek apgaismots un caur to arī iedarbojas uz citiem cilvēkiem un apkārtējo pasauli. Turpretī tas, kas paliek “tumsā”, tas, kurš ir sevī sadalīts, t.i., nav izzinājis sevi, var izplatīt vienīgi tumsu.¹⁹⁰ Pie tam, tumsība šeit netiek raksturota kā gaismas iztrūkums, bet gan kā gaisma, kas nespīd. 61.logions piedēvē tumsību cilvēkam, kurš ir “sašķelts, sadalīts”, no tā mēs varam secināt, ka gaisma, kas nespīd ir tā pati gaisma, kas ir sašķelta, sadalīta.¹⁹¹ Gaisma šajā logionā var manifestēties vai arī ne, taču tā ir saistīta ar visu pasauli.¹⁹² Gaismas saistība ar visu pasauli norāda uz valstības saistību ar visu pasauli. Gaisma - tāpat kā valstība - ir it visur, tomēr, ja neatklāta vai neaktualizēta, tā neapgaismo cilvēku un pasauli, tādēļ cilvēkā valda tumsa, sašķeltība un nezināšana. Jēzus te norāda, lai jautājošie mācekļi meklē un atrod gaismu sevī. Turklāt jebkāda veida meklēšana ārpus sevis ir nevajadzīga, jo viņi paši ir gaismas cilvēki un gaisma ir viņos. Gaisma (valstība) šajā logionā, tāpat, ir gan cilvēkā, gan ārpus viņa – pasaulē. Izzinot sevi, to var piedzīvot un atklāt jau tagadnē. Cilvēks, kurš nav atklājis gaismu (valstību) sevī, citur Toma evaņģēlijā tiek raksturots kā ieskurbis, akls (28.log.), vai arī vienkārši kā nespējīgs redzēt (113.log.).

186 Šis motīvs, iespējams, parādās arī sinoptiskajos ev. Mt.6:22-23, Lk11:34-36.

187 Nordsieck norāda, ka “gnosticismā runa par Dievu kā “gaismu” un atbrīvotāju kā “gaismas vēstnesi”, kam ir gaisma un kas to izdala, ir ļoti izplatīta.”, Nordsieck, *Das Thomas Evangelium*, 116.

188 Helmut Koester, *Ancient Christian Gospels*, 117.

189 Tas parādās arī 33 un 61.logionā, kā arī Jaunajā Derība - Mk.4:21; Lk.8:16, Mt5:15, Lk.11:33 – Dieva valstības pasludināšana tiek salīdzināta ar gaismu.

190 Nordsieck, *Das Thomas Evangelium*, 118.

191 Novak, *Original Christianity*, 84-85.

192 Davies, *Thomas*, 64.

83.logions – Jēzus teica: “Attēli parādās cilvēkam, un gaisma, kas ir tajos, ir apslēpta Tēva gaismas tēlā. Viņš atklās pats sevi un viņa tēls ir apslēpts caur viņa gaismu.”

84.logions – Jēzus teica: “Kad jūs redzat savu attēlu, jūs priecājieties. Bet kad jūs redzat savus tēlus, kuri bija pirms jūs bijāt, kuri nedz mirst, nedz parādās, cik daudz jūs varēsiet izturēt?”

Šie logioni runā par cilvēka dievišķās būtības, valstības atklāšanu. Valstības atklāšana ir cilvēka pašizziņas mērķis. Tā šajos logionos ir jāsaprot kā cilvēka dievišķās, nemirstīgās būtības, tēla atklāšana. Cilvēka mērķis ir, lai dievišķā attēls viņā kļūst par patiesu tēlu kā 22.logions (skat.22.log.komentāru) to paskaidro. Izzinot sevi, radītie “attēli” transformēsies, jo tajos ir saglabājies sākotnējais tēls, kas bija iesākumā, pieder dievišķajai sfērai un ir identisks ar sākuma “gaismu” - valstību. Šiem sākotnējiem tēliem ir jākļūst atklātiem un jāparādās. Tas var notikt pat tagadnē “gaismas cilvēkā” (24log.), kas “apgaismo visu pasauli”.¹⁹³ Te vēlreiz tiek izcelta cilvēka dziļākās būtības piederība valstībai, dievišķajam, pie tam, piederība jau tagadnē, tikai ar vienu nosacījumu, ja vien cilvēks izzina sevi un atklāj sevi kā dievišķajai sfērai, valstībai piederīgu un jau tajā esošu. Pašizziņas rezultātā cilvēks izzina arī gaismu (tēlus), resp., attēlu apslēpto būtību, ne tikai sevī, bet arī pasaulē. Tad viņš redz gaismu gan sevī, gan ārpus sevis. Jēzus šeit runā par gaismas redzēšanu attēlos un cilvēka nemirstīgo tēlu atklāšanu tāpat kā viņš citos logionos runā par valstības atklāšanu cilvēkā un ārpus viņa (3.,113.log.).

84.logionā minētie sākotnējie tēli (“eikōn”- gr.val.) pieder dievišķajai sfērai, valstībai un sākumam; tie atšķiras no attēliem (“homoiōsis”- gr.val.), kas pieder pie ikdienas dzīves. Savas dievišķās (valstības) būtības, sākotnējā tēla atklāšana ir saistīta ar pašizziņas procesu cilvēkā. Stevan Davies 83. un 84.logionam vēl pievieno 24.logionu un balstoties uz šiem trim, viņš izveido savdabīgu Toma ev. filosofijas modeli, kuram raksturīgas sešas sekojošās pazīmes:

- a) cilvēki ir spējīgi redzēt attēlus. Šie attēli ir tie, kas sastāda, izveido redzamo pasauli.
- b) šajos attēlos ir gaisma, t.i. Tēva gaismas tēls.
- c) šo gaismu var padarīt redzamu, pieejamu.
- d) cilvēkos (tāpat kā citām redzamās pasaules sastāvdaļām) ir gaisma, un šo gaismu var arī padarīt redzamu, tā, lai apgaismotu pasauli.
- e) kad cilvēki manifestē šo gaismu sevī, tad tie aptvers visu pasaules lietu gaismu.
- f) tie, kuriem tas neizdodas, atrodas tumsībā, un tie atpazīst tikai savu redzamo attēlu (nevis

193 Nordsieck, *Das Thomas Evangelium*, 307.

sākotnējo, apslēpto tēlu) un tie ir nolemti “nogaršot” nāvi.¹⁹⁴

Paturot prāta Toma ev. valodas simboliku¹⁹⁵, ja gaisma ir identiska valstības konceptam, tad valstība (tēli, gaisma) ir atrodama it visur redzamajā pasaulē, visur tur, kur ir sastopami “attēli”. Bet no otras puses, valstība ir atrodama arī cilvēkā un to var aktualizēt, tas ir, ieiet un dzīvot tajā jau tagad. Kad valstība tiek atklāta cilvēkā, tad tā kļūst redzama, atklāta arī pasaulē, visos “attēlos”. Neatklājot valstību sevī, to nevar atklāt pasaulē un šāds stāvoklis ir salīdzināms ar atrašanos tumsībā un neziņū.

77.logions – Jēzus teica: “Es esmu gaisma, kas ir pāri visam. Es esmu viss; no manis viss nāk un pie manis viss atgriežas. Sacērt malku (koku): es tur esmu; pacel akmeni un jūs atradīsiet tur mani.”

Nav īsti skaidrs vai “viss” attiecas arī uz cilvēkiem (un tādejādi viņu dievišķo izcelsmi kā 50.log.) vai arī uz redzamo (dabas un lietu) pasauli.¹⁹⁶ Antti Marjanen uzskata, ka Jēzus šeit uzsver cilvēka dievišķo izcelsmi.¹⁹⁷ Jēzus minētā “gaisma”¹⁹⁸, iespējams, ir atsauce uz valstību. Tāpat arī šis “viss” šajā logionā var apzīmēt valstību.¹⁹⁹

Saturiski šis logions pauž, ka nav vietas, kur valstība nebūtu klātesoša. Ja cilvēks nevar atrast valstību zem akmens, kokā, ūdenī vai otra cilvēka acīs, tad viņš to neatradīs nekur citur. Valstības (gaismas) atklāšana te ir arī cilvēka dievišķuma atklāšana. Atklājot valstību, “visu” cilvēkā, to atklāj arī apkārteijā pasaulē.

194 Davies, *Thomas*, 65.

195“Toma ev. var runāt par nākšanu no gaismas (50), saturēt gaismu sevī, kuru realizē vai nerealizē (24) un par ienākšanu gaismā (11), tāpat Toma ev. runā arī par nākšanu no valstības (49), saturēt valstību sevī, kuru var realizēt un nerealizēt (3), atgriešanos valstībā (49) un ieiešanu valstībā (22). Gan gudrības literatūrā, gan Kumrāna tekstos valstība un gaisma ir ekvivalenti jēdzieni. ... šķiet, ka nabadzības un tumsības iespējamības ir tikpat atvērtas kā dārguma atrašanas vai gaismas atklāšana sevī iespējamības.”, Davies, *Thomas*, 56.

196 Dunderberg, *Thomas I-Sayings*, 59.

197 Marjanen, *Is Thomas a Gnostic Gospel*, 122.

198 “77.log – Gaismu mēs varam aplūkot arī kā Dieva gudrības sinonīmu.”, Davies, *Thomas*, 66.

199 Nordsieck, *Das Thomas Evangelium*, 293.

111.log. - Jēzus teica: “Debesis un zeme saritināsies (izklīdīs) jūsu priekšā un tas, kurš dzīvo no dzīvā (dzīvā viena), neredzēs nāvi.” Vai tad Jēzus neteica: “Tas, kurš atradīs sevi, pasaule nav tā cienīga.”

Dzīvība (Tas, kurš dzīvo no dzīvā) šeit ir kā “sevis atrašana”.²⁰⁰ Tas, kurš atrod pats sevi, atrod dzīvību (valstību) un nemirstību. Te ir sastopama norāde uz pašizziņu, kas ir kā process, kurā “debesis un zeme saritināsies”²⁰¹. “Sevis atrašana” ir tas pats, kas “nāves neredzēšana” un tā šeit tiek konfrontēta ar pasaules rakstura iepazīšanu. Pasaule šajā logionā ir jāsaprot kā apdraudējums “sevis atrašanai”, pašizziņai.

Šajā logionā ļoti būtisks ir arī tagadnes aspekts. Nemirstības, dzīvības (valstības) iespēja tiek uzskatīta kā jau klātesoša un eksistējoša. Šis logions runā par nemirstības un dzīvības sasniegšanu kā iespējamu realitāti jau tagadnē.²⁰²

200 Nordsieck, *Das Thomas Evangelium*, 379.

201 Debesi un zemes, t.i., laiks un telpa sabruks tagadnē. “Tā ir tieša norāde uz paša prāta transcendēšanu.”, Powel, *Christian Zen*, 103.

202 Davies, *Thomas*, 74.

2.2. Pasaule kā drauds valstībai (27.,42.log.)

27.logions - Jēzus teica: “Ja jūs neieturēsiet gavēni attiecībā pret pasauli (iepretim pasaulei), jūs nonāksiet valstībā; ja jūs patiesi nesvētīsiet sabatu, jūs neredzēsiet Tēvu.”

Šī nav gavēšanas pamācība, bet gan aicinājums stāties uz valstības ceļa.²⁰³ Antti Marjanen uzskata, ka pavēle “gavēt attiecībā pret pasauli” attaisno apdraudējumu cilvēka eksistencei. “Gavēņa neievērošana attiecībā pret pasauli” cilvēku attur no ieiešanas valstībā, t.i., pestīšanas iegūšanas.²⁰⁴ Frāzi “gavēt attiecībā pret pasaulei” - var saprast arī kā askētisma izteikumu²⁰⁵. Tomēr tā nav atteikšanās no ēdiena, bet jāatsakās ir no pasaulīgo bagātību vākšanas.²⁰⁶ “Gavēšana iepretim pasaulei” var nozīmēt arī atturību no materiālām lietām, kuras piedāvā pasaule. “Turēt sabatu²⁰⁷ par sabatu”, šķiet, nozīmē, ka cilvēkam vajag atpūsties savdabīgā veidā un nošķirties no pasaulīgām rūpēm.²⁰⁸

Reinhard Nordsieck šajā izteikumā saskata aicinājumu uz brīvību no īpašuma un atzinības, kas rezultējas priekā un mierā.²⁰⁹ Līdzīgi uzskata arī Klauss Berger: “Gavēšana šeit nav tikai ierobežota uz barību, nedz arī uz kādu noteiktu laiku, tā ir kā brīvība.”²¹⁰ Gavēņa ieturēšana attiecībā pret pasauli ir nepieķeršanās, “sirds nepiesiešana” pie pasaules “garāmejošās būtības” (42.log.). Logions runā par to, kā cilvēkam sakārtot attiecības ne tikai ar sevi, ar iekšējo realitāti, bet arī ar pasauli, ārējo realitāti un tādā veidā ieiet valstībā. Gavēņa turēšana un sabata ieviešana ir metaforas, kas norāda uz iespēju apstāties un atgriezties pie cilvēka dziļākās būtības.²¹¹ Valstības atrašana šeit tiek definēta kā “Tēva redzēšana”.²¹² “Tēva redzēšana” nav kādas vīzijas iegūšana²¹³, bet gan cilvēka aplēptās, dziļākās būtības un izcelsmes atklāšana. Atrast valstību - nozīmē atrast “realitāti, kas ir cilvēka iekšējais centrs un ārējais horizonts”²¹⁴.

Iespējams, ka šī gavēšana attiecas uz sava veida mentālo gavēšanu²¹⁵, kas ir atbrīvošanās no pasaules kārdinājumiem un piesaistījumiem- tādā gadījumā šis izteikums ir jāsaprot kā pašizziņas,

203 Martin, *Werdet Vorübergehende*, 133.

204 Marjanen, *Is Thomas a Gnostic Gospel*, 128-129.

205 “Tā ir skaidra norāde uz askētismu kā nosacījumu valstībai.” King, *Thomas*, 73.; arī Stephan Patterson šeit saskata askētisma aizmetņus, skat. Stephan F. Patterson, James M. Robinson, *The Fifth Gospel*, 62-63.

206 Marjanen, *Is Thomas a Gnostic Gospel*, 128-129.

207 April DeConick ievēro, ka vārds “sabats” šeit tiek lietots kā paralēls “pasaulei”, un ka “tas labi saskan ar gnostisko ticību, ka “sabats” ir vai nu Demiurģs vai Demiurģa radītais kosmos (šeit tātad kā pasaule). Tā kā valstība ir tā, kur eksistē patiesā gnostiķa izcelsme un mērķis, gavēšana un sabata ievērošana nozīmē gnostisko šīs pasaules nosodišanu.” De Conick, *Seek to See Him*, 129.

208 Meyer, *The Gospel of Thomas: The Hidden Sayings of Jesus*, 69.

209 Nordsieck, *Das Thomas Evangelium*, 125.

210 Berger, *Jesus*, 157.

211 Leloup, *Thomas*, 107

212 King, *Thomas*, 74.

213 Citādi uzskata April De Conick, skat. De Conick, *Seek to See Him*, 129.

214 Martin, *Werdet Vorübergehende*, 133.

215 Messing, *Das Thomasevangelium*, 52.

valstības atklāšanas priekšnoteikums.²¹⁶

42.logions - Jēzus teica: "Esiet garāmgājēji!"²¹⁷

Šim visīssākajam Toma ev. logionam ir iespējamās vairākas interpretācijas²¹⁸ un tās lielākoties ir atkarīgas no izvēlētā tulkojuma. Vairums pētnieku lieto augstākminēto tulkojumu (Esiet garāmgājēji! Be Passerby! Werdet Voruebergehende!). "Būt garāmgājējam", šķiet, nozīmē "kustēties pretim otrajam krastam, no ēnas uz gaismu, no šīs pasaules pie Tēva... kustēties no tā, kas vienmēr pāriet uz to, kas nekad nepāriet."²¹⁹

Iespējams, šis logions satur norādi arī uz radikālu dzīves veidu.²²⁰ "Paiet garām" vai pārvarēt pasauli ir labi apliecināta tēma Toma ev. (bez 27.logiona vēl 56.,80. logions). Pasaule šeit attiecas uz tās "sociālajiem sazarojumiem" - pasaulīgajām rūpēm, tādām kā ģimeniskajām saitēm un finansiālajām interesēm.²²¹ Tātad "jāiet garām" ir tieši šiem "sociālajiem sazarojumiem". Iespējams, šis logions norāda arī uz to, ka cilvēka īstā dzimtene nav atrodamā šajā pasaulē.²²²

216 Powel, *Christian Zen*, 28.

217 Šo logionu var tulkot šādi - "ienāc esamībā, kamēr tu aizej (Ienāc esamībā aizejot!)", "kļūstiet garāmgājēji!", tas ir, dzīvojiet kā svešinieki pasaulē., "Topiet tad,kad jūs ejiet pazušanā.", "Ienāc esamībā, aizejot!", Marvin Meyer norāda uz šādu tulkojumu neprecīzumu: "Toma ev. kristieši neienāk esamībā, jo tie jau pirms tam eksistē (19.log), un tie neaiziet no dzīves, jo tie ir nemirstīgi (1.,11.,18.,19.,85.,111.log.).", Marvin Meyer, "Be Passerby": Gospel of Thomas Saying 42, Jesus Traditions, and Islamic Literature", in *Secret Gospels: Essays on Thomas and the Secret Gospel of Mark*, ed. Marvin Meyer (Harrisburg, London, New York: Trinity Press International, 2003), 63; skat. arī Meyer, *The Secret Teachings of Jesus*, 102.

218 "Nav vienas skaidras autoritatīvas šī logiona interpretācijas. Toma ev. lasītājiem pašiem ir jāatklāj, ko nozīmē būt garāmgājējam.", Meyer, *Be Passerby*, 68.

219 Leloup, *Thomas*, 130; "Tas, kas nāk un iet, neesi tu.", Ekharts Tolle, *Klusums runā*, tulk. Līga Jonova (Rīga: Apgāds "Atēna", 2005), 22.; "Esiet garāmgājēji nozīmē būt tik dzīviem kā debesis, nepaliekot stāvēt pie kāda jēdziena vai kāda attēla, domas.", Martin, *Werdet Vorübergehende*, 174.; " Esiet garāmgājēji nozīmē nepaturēt veltas intereses, jo tās ir ego īpašums, limitācijas iezīme. Esi pilnīgi tukšs un dzīvo pašreizēja brīdī.", Powel, *Christian Zen*, 41.

220 Meyer, *Image of Jesus*, 26.

221 Davies, *Thomas*, 116.

222 Nordsieck, *Das Thomas Evangelium*, 173.; skat. arī Vēst. ebrejiem 11:13.

2.3. Kopsavilkums par valstības atklāšanu ārpus cilvēka (pasaulē)

Izzinot sevi, cilvēks vispirms atklāj savu dievišķo izcelsmi un būtību. Pašizziņas procesam turpinoties, cilvēks atklāj, ka pasaule, kas ir ap viņu savā pamatbūtībā ir ekvivalenta valstībai. To var atrast it visur uz zemes un tā ir pieejama jau tagadnē (3.,5.,24.,83.,84.,113.log.). Vairāki Toma ev. logioni (un ne tikai šeit tuvāk aplūkoti) uzsver valstības apslēpto klātbūtni pasaulē.²²³ Pasaule ir uztverama no pirmatnējā sākuma perspektīvas, proti, kā cilvēka reliģisko meklējumu objekts (Genesis 1:1-2:4 nozīmē), jo tā, atbilstoši radīšanas septītajai dienai, ir Dieva valstība, cilvēkiem vajag un tie var aktualizēt pirmatnējo gaismu (valstību) sevī, un kļūt kā Jēzus.²²⁴ Pasauli Toma ev. var aplūkot vēl no citas perspektīvas, proti, kā sabiedrības strukturētu sociālo pienākumu pasauli, kura traucē ieiet valstībā un tādēļ to vajadzētu noraidīt vai vismaz “ieturēt gavēni pret to”.²²⁵ Tādejādi sastopamies ar divām²²⁶ pasaules perspektīvām Toma evaņģēlijā, kas abas ir cieši saistītas ar valstības atklāšanu ārpus cilvēka, t.i., pasaulē.

Aplūkosim šīs abas perspektīvas nedaudz tuvāk:

1) Pasaule kā bezvērtīga iepretim valstībai un kā drauds tai.

Toma ev. pasaule kā tāda netiek attēlota kā ļauna, kā tas ir vēlākajā gnostiskajā dualismā. Tā ir Dieva radīta un pārvaldīta, nevis dēmonisko spēku kontrolē. Toma ev. vispār neparādās dēmoniski spēki (atšķirībā no Jaunās Derības ev.), ja vien tos nemēģina īpaši “ielasīt” kā “lauka saimniekus” un “laupītājus” (21.log.).²²⁷ Tikai pasaules “sociālie sazarojumi” - pasaulīgās rūpes tādas kā ģimeniskās saites un finansiālās intereses - var tikt aplūkoti negatīvā gaismā. Saskaņā ar Toma ev. no tām ir jāatsakās (27.,42.,56.,80.,110.log.).²²⁸ Ļauna ir nevis pasaule, bet cilvēka orientēšanās uz visu, kas novērš viņu no garīgās izziņas.²²⁹ Pasaule nav tikai kaut kas no kā būtu jāatsakās. Pasaule ir drauds, kas attur cilvēku no pestīšanas, ieiešanas valstībā, kas jau ir prezenta dzīvē (51.log.).²³⁰ Tā arī reprezentē draudus, no kuriem ir jāargājās, jo tie var atņemt cilvēkam viņa valstību (skat. 21.log.).²³¹ Cilvēks zaudē savu saikni ar valstību, ja viņš tiek pievilts pasaules kārdinājumos, tiecoties pēc tās labumiem un bagātībām (63.,64.,110.log.).²³² Svarīgi atzīmēt, ka pasaule nav tikai

223 Stevan Davies uzskata, ka tas pat ir Toma ev. centrālais punkts. Skat. Davies, *Thomas*, 30.

224 Marjanen, *Is Thomas a Gnostic Gospel*,116.

225 Davies, *Thomas*, 70-72.

226 110. logions ir tipisks piemērs, kur Toma ev. lieto jēdzienu “pasaule” divās dažādās nozīmēs.

227 Davies, *Thomas*, 71.

228 Marjanen, *Is Thomas a Gnostic Gospel*,116.

229 King, *Thomas*, 72.

230 Marjanen, *Is Thomas a Gnostic Gospel*,130.

231 E. Haenchen, *Die Botschaft des Thomas-Evangeliums*, (Berlin: Toepelmann, 1961), 51.

232 *Ibid.*, 55

teorētisks drauds cilvēkam. Valstība un dziļākā cilvēka būtība nav kaut kas ko cilvēks patur, kas viņam pieder visu laiku, mūžīgi. Toma ev. autors sludina, ka cilvēks var atgriezties pasaulē, nemaz pats to nemaz nemanot (97.log.), tādēļ ir ļoti svarīgi, ka viņam tiek pastāvīgi atgādināts : “gavēt iepret pasaulei” (27.log) un “kļūt par garāmgājēju” (42.log).²³³ Tas var nozīmēt arī to, ka viņam ir jāpārgiež ģimenes saites (101.,55.,16.log.), jāizzin sevi un jākļūst par “monachos” (16.,49.,75.log.).²³⁴

2) Pasaule kā valstība (Valstības atklāšana pasaulē caur pašizziņu)

Vairākums pētnieku akcentē pasaules pozitīvo nozīmi Toma evaņģēlijā un tās svarīgo lomu valstības atrašanā uz izzināšanā. Toma evaņģēlijs satur vairākus logionus (piem.12.un 89.log.), kur pasaules radīšana un cilvēka ķermenis²³⁵ tiek aplūkoti pozitīvā gaismā.²³⁶ Daudzi valstības stāsti, līdzības Toma ev. salīdzina valstību ar Palestīnas ikdienas dzīves iezīmēm. Piemēram, stāsti par sēklām un nezālēm, zemkopību (9.log.) un ganīšanu (107.log), pirkšanu un pārdošanu (76.log.), apslēpta dārguma atrašanu tūrumā (109.log.), ēdiena nešana (97.log.) un maizes cepšana (96.log.) un varena cilvēka nogalināšana (98.log). Ar to Jēzus Toma evaņģēlijā, iespējams, norāda, ka valstību ir jāatrod, jāatpazīst ikdienišķās dzīves notikumos, kas noriss vienmēr ap cilvēkiem.²³⁷

Pasaules īstā rakstura izziņa, ir cieši saistīta ar pašizziņu (skat.3.,5.,56.,80.log.) Apzinoties savu izcelsmi dievišķajā sfērā, cilvēks iegūst glābšanas iespēju.²³⁸ 111.logions parāda, ka atrast pasaules īsto raksturu, ir patiesībā sevis atrašanas otra puse. Abi divi ir būtiski elementi Toma ev. pestīšanas uzskatā. Cilvēks, kurš ir izzinājis pats sevi, neredz atšķirību starp šo pasauli un valstību²³⁹, jo viņš to spēj saskatīt it visur un it visā (“gaisma”, “attēli” ir rodami it visā – 83.,84.log.), gluži kā Jēzus 77.logionā.

Valstības atklāšana cilvēkā un ārpus viņa iesākas ar pašizziņas procesu (3.log.) Svarīgi ir šeit norādīt, kā tieši mēs varam mēģināt saprast šo valstības atklāšanas procesu. Mazlietiņ ieskicēsim pašizziņas norisi, kas raksturīga tam, kādā veidā cilvēks atklāj valstību ārpus sevis. Tātad, kad cilvēks mēģina izzināt sevi, viņš vienlaikus mēģina arī sevi atrast (2.log.). Izzinot sevi, cilvēks

233 Ibid.,50

234 Ibid.,55

235 “Toma ev. valoda par cilvēka ķermeni un pasauli varētu tikt diezgan viegli interpretēta no stoiķu skatu punkta.”, Risto Uro, “The Social World of the Gospel of Thomas”, in *Thomasine Traditions in Antiquity: The Social and Cultural World of the Gospel of Thomas*, ed.by Jon Ma Asgeirsson, April D. Deconick, Risto Uro (Leiden: Brill, 2006), 32.

236 Marjanen, *Is Thomas a Gnostic Gospel*, 120.

237 Marvin Meyer, *Image of Jesus*, 26.

238 Marjanen, *Is Thomas a Gnostic Gospel*, 123.

239 20.gadsimta ievērojamākais indiešu mistiķis Sri Maharashi ir teicis: “Debesu valstība, kas minēta Bībelē un šī pasaule nav divas atšķirīgas sfēras... Apskaidrotais redz šo pasauli kā debesu valstību, kamēr citi to redz kā “šo pasauli”. Atšķirība pastāv tikai redzes, skatījuma leņķī.”, Powel, *Christian Zen*, ievads xiii.

konstatē, ka viņš neatrodas un nav lokalizējams vienīgi ķermenī vai kādā citā viņa izpausmes formā; viņš atrod, pieredz sevi apkārtējā pasaulē²⁴⁰. Vēl vairāk, apkārtējā vide nav nošķirama no viņa dziļākās būtības. Valstības atklāšana pasaulē ir nesaraucjami vienota ar sevis atrašanu vai izzināšanu. Tā ir valstības redzēšana, ieraudzīšana ārpus sava ķermeņa, pieredžu robežām. Valstības atrašana ārpusē (pasaulē) norāda uz valstības atrašanu iekšpusē – cilvēkā. Valstība ir kaut kas, kas saviļņo un iespaido arī ārējo pasauli, to, šķietami, pavisam atšķirto visumu cilvēka ķermeņa otrajā pusē. Tiklīdz cilvēks atrod valstību “iekšienē” (sevī), viņš neizprotami atrod, ka viņa ārējā pasaule atrodas pilnīgā saskaņotībā, vienotībā ar iekšējo pasauli, un tās abas patiesībā ir viens vesels.²⁴¹ Var pat teikt, ka cilvēks atrod “savu iekšpusi ārpus sevis pašā”. Sasniedzot iekšpusi, viņš paradoksāli atrod sevi ārpusē.²⁴² Lai aprakstītu, izzinātu sevi, ir jāapraksta, jāizzin arī tā apkārtējā vide, kurā cilvēks atrodas. Lai izzinātu sevi, ir jāizzin arī tas visums, kurā cilvēks sevi atrod. Nevar redzēt, atrast sevi, ja vien neredz to fonu (pasauli), kurā var sevi ieraudzīt vai kas atrodas aiz cilvēka, ap viņu. Toma evaņģēlija autors apliecina, ka katrai iekšpusei ir sava ārpusē un katrai ārpusēi ir sava iekšpuse. Un lai arī tie atšķirīgi, tomēr tie ir viens vesels, jo bez ārpusē nav iekšpuses un vice versa (skat.43.log.).

Toma evaņģēlijā, izzinot sevi, cilvēks atklāj, ka viņš nav atšķirts no pasaules, ka tie ir tikai šķietami divu perspektīvu pretmeti – iekšpuses un ārpusē. Valstība, kuru cilvēks atrod sevī nav cita veida valstība, bet gan tā ir identiska ar valstību, kuru viņš atrod pasaulē. Nav divas dažādas valstības, bet ir divas perspektīvas, skatījumi, kā ieraudzīt visam pamatā esošo valstību (gaismu, tēlu – 83.,84.log.). Neatrodot valstību sevī, to neatrod arī pasaulē. Valstība kā visu iespēju sfēra, dievišķās klātbūtnes lokuss ir tikpat īsta, sastopama cilvēkā, kā tā ir ārpus viņa. Tā ir gan cilvēka, gan pasaules dziļākā būtība un eksistences pamats. Valstība neeksistē tikai iekšienē vai ārienē; tai ir jābūt gan iekšienei, gan ārienei, citādi tā neeksistē nemaz.

240 “Cilvēks nevar apzināties sevī neko, to neredzot ārpus sevis un tu nevari apzināties neko ārpus sevis, to neredzot sevī.”, Neale Donald Walsch, *Tomorrow's God* (New York: Atria Books, 2004), 53.

241 Novak, *Original Christianity*, 62.

242 Walter Wink, *Naming the Powers: The Language of Power in the New Testament* (Philadelphia: Fortress Press, 1984), 145; Ideja, ka cilvēks atrodas savā ķermenī un ka viņš tajā, kaut kur galvas smadzeņu centrā ir iekapsulēts, ir cilvēka lielākā halucinācija. Par to vairāk skat. Eckhart Tolle, *A New Earth: Awakening to Your Life's Purpose* (New York: Penguin Group, 2005).

3. Valstības atklāšana tagadnē

3.1. Valstības atklāšana caur pašizziņu tagadnē (51.,52.,91.,96.,97.,113.log.) – Vairāki Toma ev. logioni norāda uz valstības atklāšanas vietu, kas ir šeit un tās atklāšanas laiku, kas ir tagad.

51.log. – Viņa mācekļi tam teica: “Kurā dienā mirušie atdusēsies mierā? Un kurā dienā nāks jaunā pasaule?” Viņš tiem teica:”Tas, ko jūs gaidiet, ir atnācis, bet jūs to nezināt, (nepazīstiet).”

Šis logions uzsver valstības tagadnīgumu.²⁴³ Valstības tagadnīgai eksistencei ir izšķiroši svarīga nozīme Toma evaņģēlijā. Tas, kas ir tagadnīgs, saskaņā ar šo teicienu, ir “mirušo miers”. Šis “miers” ir ekvivalents jēdziens “valstībai”; iegūstot “mieru”, iegūst arī valstību. Nemirstība nav nākotnes stāvoklis Toma ev., bet gan tagadnīga iespēja, kas tiek piepildīta, atklājot valstības tagadnīgo eksistenci. ““Nākotnes valstībā” nevar ieiet neviens, kurš jau nav nācis no valstības, dzīvojot tajā tagadnē.”²⁴⁴

Jaunā pasaule, valstība, kuru mācekļi gaida ierodamies, jau ir atnākusi.²⁴⁵ Tā ir jau atrodama tagadnē. Tā nav kaut kas, kas nāks kādu dienu vai kādā vietā; tā ir vienmēr šeit un tagad²⁴⁶. Jēzus šajā logionā atgādina, ka mācekļiem nevajag ielaisties īpašās apokaliptiskās vai astroloģiski ezotēriskās datumu spekulācijās. 51.logions satur Dieva valstības saturisko skaidrojumu – no vienas puses tā ir kā “miers”, no otras puses- kā ārēja pasaules jaunatpšana.²⁴⁷ Citiem vārdiem, no vienas puses, tā ir cilvēkā esošs iekšējs fenomens, ko var raksturot kā mieru, pašizziņas nozīmē (2.log.). No otras puses, valstība ir ārpus cilvēka kā izpausme radītajā pasaulē. Un tā ir jau tagadnē atnākusi, tā ir cilvēka darbības laukā un atrodas cilvēka rīcībā. Tomēr te ir teikts, ka pat mācekļi (tiem, kuriem tā “būtu” jāredz; tiem, kuri saskaras ar Jēzus mācību Toma ev.), to “neuztver” un “neredz”. Šī neredzēšana attiecas arī uz cilvēka būtības nezināšanu, “apreibumu” (28.log.) un tā nepazīšanu, kas jau ir “viņu rokā” (41.log.). Šis logions atkārtoti pašizziņas nozīmīgo lomu valstības atklāšanā. Valstības gaidīšana nākotnē ir ekvivalenta neziņai. Vienīgā piekļuve valstībai iesākas šeit un tagad caur pašizziņu.

243 Nordsieck, *Das Thomas Evangelium*, 206.

244 Davies, *Thomas*, 60.

245 Skat. 113.log; 2Timoteja 2:17-18, “Jaunās pasaules dzīves tagadnīgā realitāte ir bieži sastopama tēma dažādos gnostiskos tekstos: pēdējā tiesa parādās tagadnē (Jņ.3:18-19) un arī augšāmcelšanās ir jau šeit (Jņ. 5:25, 1.Kor15:12).”, Meyer, *The Secret Teachings of Jesus*, 103.

246 “Mūžīgā dzīvība ir šīs dzīves pati sirds. Tā ir neradītā tagadnīgās dzīves dimensija, kura nevar nomirt. Meklēt to citur, nozīmē no tā aiziet.”, Leloup, *Thomas*, 145.; “Laiks nemaz nav, tikai tagadne ir mūžīgi. Tādēļ ir nederīgi skatīties uz priekšu vai atpakaļ; tikai tagadne ir nozīmīga. “mirušo miers” norisinās tieši tagad.”, Powel, *Christian Zen*, 50.

247 Nordsieck, *Das Thomas Evangelium*, 383.

52.log. - Viņa mācekļi sacīja tam: “Divdesmit četri pravieši runāja Israēlā, un visi viņi liecināja par tevi.” Viņš tiem teica: “Jūs esiet pametuši to dzīvo, kas ir jūsu priekšā, un jūs runāji par mirušajiem.”

Šis logions norāda, ka skatīšanās vispirms ārpusē, uz citiem avotiem, bet ne uz sevi un šo brīdi,- ir maldīga un pašizziņas trūkums.²⁴⁸ Vispirms cilvēkam ir jākoncentrējas uz tagadi, uz “dzīvo”, nevis pagājušo.²⁴⁹ Tikai izzinot šo brīdi, tagadni, netiek ignorēts šajā logionā minētais “dzīvais”. Reinhard Nordsieck uzskata, ka “dzīvā skatīšana” ir tas pats, kas valstības skatīšana.²⁵⁰ Skatoties pagātnē vai raugoties nākotnē, cilvēks neievēro valstību (“dzīvo”) ap viņu un viņā, kuru var atklāt un izzināt vienīgi tagadnē.

91.log. - Viņi teica tam: “Saki mums, kas tu esi, lai mēs varētu tev ticēt.” Viņš tiem teica: “Jūs pārbaudāt (izmeklējat) debesu un zemes vaigu, un (tomēr) jūs neziniat to, kas ir jūsu vaiga priekšā, un jūs neziniat, kā pārbaudīt (izmeklēt) šo laiku (brīdi).”

Šim logionam ir līdzīgs vēstījums kā 52.logionam. Cilvēki bieži visu dzīvi meklē sevi pasaulē, ārpus sevis.²⁵¹ Šajā logionā šis izziņas mehānisms, šāda veida pasaulīga meklēšana tiek noraidīta. Jēzus asi nosoda visa veida ārējo objektu meklēšanu laikā un telpā, ja vienlaikus cilvēks ignorē meklēt to, kas ir vistuvāk: pats sevi, kura klātbūtnē viņš vienmēr atrodas, šajā tagadnes brīdī.²⁵² Tikai caur pašizziņu, caur izziņu, kas vērsta uz sevi, ir iespējams atklāt valstību un tās klātesamību jau tagadnē. Mācekļi šajā logionā cenšas attaisnot tos, kuri nezina, kā apzināt tagadni, nezina, kas ir viņu priekšā (52.log. “Jūs esat pametuši dzīvo, kas ir jūsu priekšā!”). Jēzus šeit uzsver, ka ir svarīgi atklāt tagadnīgās realitātes dabu: to laiku, vietu vai cilvēku, kas ir tavā priekšā. Tieši šajā logionā visuzkrītošāk parādās Toma ev. valstības tagadnīgā orientācija, proti, valstība, ko cilvēks meklē un kuras atnākšanu viņš gaida, tā ir jau šeit un tagad (skat. arī 51.,52.,3. un 113.log.).

91.logionā valstību var redzēt debesīs un uz zemes, un to var atrast, aptverot “to, kas ir tava vaiga priekšā”, tagadnes izteiksmē. Tagadne ir kā platforma, kura sniedz pieeju valstības noslēpumam, t.i., atbilstoši izzinot tagadni un “to, kas ir tava vaiga priekšā”, cilvēks atklāj valstību. Zināt to, kas ir “tava vaiga priekšā” (vai to, kas ir klātesošs), izmeklēt šo laiku nozīmē – (iz)zināt pasauli un

248 Novak, *Original Christianity*, 107.

249 Nordsieck, *Das Thomas Evangelium*, 213.

250 Ibid.,235.

251 Novak, *Original Christianity*, 140.

252 Powel, *Christian Zen*, 85.

valstību tagadnē.²⁵³

96.log. - Jēzus teica: “Tēva valstība ir kā sieviete. Viņa ņēma nedaudz ierauga, ielika to mīklā un sataisīja lielus klaipus. Kam ausis dzirdēt, tas lai dzird!”

Līdzība norāda uz cilvēka saistību ar valstības atklāšanas procesu. Bez cilvēka darbības valstība nav sasniedzama. Ja pieņemam, ka pats cilvēks savā dziļākajā būtībā ir valstība, visi mēģinājumi sasniegt meklēt valstību ārpus paša cilvēka ir lemti neveiksmei, jo tie nevis tuvina valstības atklāšanai, bet gan tieši otrādi, attālina, novirza viņa uzmanību no sevis/valstības uz ko citu. Pārstājot meklēt valstību ārpus sevis, atrod to sevī.

Šajā logionā ne raugs (kā Jaunās Derības līdzības variantā), bet sieviete kļūst par rīcības nesēju. Runa vairs nav par valstības iedarbību, bet gan par cilvēka aktivitāti, kurš - no savas būtības - nosaka tās (valstības) eksistenci.²⁵⁴ Valstība ir vienmēr jau klātesoša, prezenta cilvēkā, tikai vajag to atklāt.²⁵⁵

97.log. - Jēzus teica: “Tēva valstība ir kā sieviete, kas nesa trauku, pilnu ar miltiem. Kamēr tā gāja tālu ceļu, trauka rokturis salūza un milti iztecēja aiz viņas ceļa. Viņa neko nemanīja (nezināja); viņa nenojauta (neapzinājās) šo negadījumu. Kad viņa sasniedza savu māju, tā nolika trauku un atrada to tukšu.”

Šī līdzība citur agrīnajā kristietības literatūrā nav pazīstama. Tā izsaka valstības apslēptību un tās izvairīgo, nenotveramo kvalitāti. Valstība ir apslēpta dzīves daļa cilvēkā. Tā noslēpumaini nāk un iet, var tikt viegli pazaudēta.²⁵⁶ Līdzība brīdina būt nomodā²⁵⁷, uzmanīgiem un apzinīgi dzīvot, lai nepalaistu garām valstību, kas ir šeit un tagad.²⁵⁸

Valstība šeit tiek aprakstīta kādas neveiksmes formā. Ceļa beigās ir izmisums, jo trauks ir tukšs; sieva nav neko pamanījusi garajā ceļā uz mājām. Milti izbiruši nemanot. Garajā ceļā sieva nevarēja nolikt trauku, bet tas bija tik smags, ka pakāpenisko miltu zaudējumu nevarēja pamanīt. Tā viņa redz tikai beigās to, kas ir pazudis. Tad viss jau ir par vēlu. Līdzīgi ir arī ar valstību. Tā ir kas tāds,

²⁵³ Davies, *Thomas*, 91.

²⁵⁴ Weder, *Gleichnisse*, 137.

²⁵⁵ King, *Thomas*, 56.

²⁵⁶ Meyer, *The Secret Teachings of Jesus*, 106.

²⁵⁷ Par nomodu Sal. ar Mt.25:1ff, Lk.13:25

²⁵⁸ Nordsieck, *Das Thomas Evangelium*, 341.

kas "no trauka nemanāmi iztek", un neviens to neredz. Pašizziņas trūkums noved pie valstības zaudēšanas. Valstība ir pieejama tieši tagad. Procesa nepamanāmība, attapšanās vien beigās šeit nozīmē katastrofu.²⁵⁹ Valstība ir tikusi pazaudēta jeb - nav tikusi ievērota. Sevi nepieciešams izzināt tagad, lai atklātu vienmēr klātesošo valstību. Citādi ceļa beigās valstības vietā sagaidāma katastrofa.

113.log. - Viņa mācekļi tam teica: "Kurā dienā nāks valstība?" Jēzus teica: "Tā nenāks, to gaidot. Tie nesacīs: "Lūk, šeit!" vai : "Lūk, tur!", bet Tēva valstība ir izplētusies pār zemi un cilvēki to neredz."

Šajā logionā jautājums "Kurā dienā nāks valstība?" rodas no nākotnē orientētas eshatalogijas. Valstība tiek gaidīta, tādēļ mācekļiem nav svarīgs jautājums par tās atrašanu, bet gan kad tā nāks. Tomēr atbilde izslēdz nākotnē orientēru eshatalogiju. Tā nedod nedz beigu datumu, nedz zīmi, bet pauž, ka valstība ir jau šeit uz zemes un tikai gaida tās atklāšanu; tā ir apslēpta, bet gatava atklāties. Jēzus atbilde šķiet apzināti sarkastiski formulēta pret valstības nākotnīgo vai laicīgo izpratni. Viņš novirza valstības uzsvaru no laika uz vietu ārpusē (uz zemes) un iekšpusē (cilvēkā).²⁶⁰ Valstība nav nekur citur kā vien šeit. Tā nenāks vēlāk kā vien tagad. Valstība nav nākotnes notikums, bet tagadnīga realitāte.²⁶¹ Tā ir kaut kas, kas eksistē tagadnē.²⁶² Tā nenāks to "gaidot" (kaut kad nākotnē), bet gan tā jau ir apslēpti klātesoša. Lai redzētu valstību uz zemes, ir nepieciešams izzināt sevi (3.log.). Neizzinot sevi, valstība paliek apslēpta gan uz zemes, gan cilvēkā.²⁶³ Valstība ir uz zemes klātesoša, tomēr tā ir pieejama tikai tiem, kuri zina sevi (2.,3.,50.log.) un zina, kas atrodas "viņu vaiga priekšā" (91.log.).

259 Berger, *Jesus*, 159-160.

260 King, *Thomas*, 64.

261 Davies, *Thomas*, 58.

262 Novak, *Original Christianity*, 155.; "Valstības nākšana netiek datēta nākotnes laikā, bet gan tā tiek skaidri saprasta kā tagadnīgā laika notikums.", Koester, *Ancient Christian Gospels*, 83.

263 "Valstība nav vieta, kuru var izpētīt vai novērot, bet gan esamības (apziņas) stāvoklis.", Ross, *Gospel of Thomas*, 114.

3.2. Kopsavilkums par valstības atklāšanu tagadnē

Toma evaņģēlijā gandrīz nemaz neparādās nekāda veida apokaliptiskā vai eshataloģiskā valoda un tā vēstījuma vēstures kulminācija atrodas tagadnē.²⁶⁴ Tas nesatur apokaliptiskus stāstus. Toma ev. autors drīzāk izsmej tos, kuri māca, ka valstība būs kāda konkrēta realitāte redzamajā pasaulē. Daži Toma ev. pētnieki²⁶⁵ šo tagadnīgo “valstības” aspektu Toma ev. ir nodevējuši par realizēto vai īstenoto eshataloģiju (realized eschatology) ar apokaliptiskām konotācijām. Pret šāda veida valstības izpratni Toma ev. iebilst vairāki citi pētnieki.²⁶⁶ Ir neadekvāti runāt par “realizēto eshataloģiju” Toma evaņģēlijā, jo tas izmanto jēdzienu “valstība” pilnīgi neapokaliptiskā veidā. Vienīgais iemesls, kādēļ jēdziens “valstība” Toma ev. dažiem pētniekiem “(iz)skan” apokaliptiskos vai eshataloģiskos toņos, ir tikai šo pētnieku sinoptisko ev. konteksta labā pārzināšana, kur tik tiešām “valstībai” ir eshataloģiskas konotācijas.²⁶⁷ Toma ev. “valstības” jēdziena neapokaliptiskais un neeshataloģiskais raksturs, šodien Jaunās Derības un vēsturiskā Jēzus pētniecībā²⁶⁸ ir ieviesis zināmu revolūciju un pat paradigmas maiņu – no eshataloģiskā uz neeshataloģisko, no futuristiskā uz prezentisko (tagadnīgo) valstības izpratni un interpretāciju.²⁶⁹

Valstība Toma ev. tiek skatīta centrāli tieši tagadnē (īpaši 3., 51., 113. log.). Daži pētnieki uzskata, ka 3. logions kopā ar 51 un 113. ir jāskata kā centrālais Toma ev. logions, kas attēlo Toma ev. galveno tematiku. Šie trīs logioni pamato ticību, ka Jēzus sludinātā valstība ir jau iestājusies tagadnē, šeit un tagad.²⁷⁰ Tagadnei ir izšķiroši svarīga nozīme valstības atrašanās. Valstība ir vienmēr klātesoša

264 Tomēr “Toma ev. satur arī pārsteidzoši daudz nākotnes izteikumi saistībā ar beidzamo “pestīšanu” (4,11,18,23,27,44,49,57,60,70,75,79,106,111.log) un šos visus nevar izskaidrot kā tikai retoriskās valodas “loģiskus” pievienojumus. Tas demonstrē, ka spriedze starp tagadnīgo un nākotni nav pilnīgi novērsta. Drīzāk gan, evaņģēlija eshataloģiskā valoda ir neskaidrība, kuru var pielīdzināt līdzīgai valodai daudzos agrīnās kristietības rakstos.”, Risto Uro, *Is Thomas an Encratite Gospel*, 155-156.

265 “Valstība ir šeit, nevis tuvu – jebšu “realizētā eshataloģija” (sich realisierende Eschatologie, realized Eschatology).... Šī Vēsts producē izvēli “tagad”, šajā brīdī, kurā tā tiek tēlainā veidā prezentēta.”, James M. Robinson, “Jesus Parables as God Happening” in. *Jesus and the Historian*, ed. By F. Thomas Tratter (Philadelphia: The Westminster Press), 137-138. Robinson šeit atsaucas uz Lūkas ev. 17:20-21; “Toma ev. attaino “realized eschatology””: Pestīšanas prezentie aspekti ir svarīgāki par tās futuristisko orientāciju.”, Dunderberg, *Thomas I-Sayings*, 34; “Toma ev. prezentē “realized eschatology” - papildījumu šeit un tagad.”, Ross, *Gospel of Thomas*, 86.

266 “Noslēpumainā valstības klātbūtnes (presence) atklāšana Toma ev. vairs nav eshataloģisks notikums, bet gan tā ir kļuvusi par Jēzus vārdu interpretācijas tematu, jautājumu (matter).”, Helmut Koester, *Trajectories through Early Christianity* (Philadelphia: Fortress Press, 1971), 175; “Valstība Toma ev. nav apokaliptisks fenomēns.”, Meyer, *Image of Jesus*, 24; “Toma ev. nav atrodama nekāda apokaliptiskā izdoma, ilustrācija par Cilvēka Dēla nākšanu vai kosmisku krīzi, kas noslēdzas ar Dieva tiesu pār Israēla vai citām tautām. Toma ev. tieši kritizē sinoptisko ev. apokaliptiskos scenārijus. (18, 51.logions).”, Philip H. Sellew, *Voice From Beyond the Grave*, 46.

267 Karen King apšauba vispār “valstības” apokaliptisko izpratni antīkajā pasaulē. Skat. King, *Thomas*, 51-52.

268 “Pēdējo desmit gadu laikā, Jēzus eshataloģiskā pravieša tēls, kas dominēja pētnieku vidū 20.gs vidū, ir kļuvis par minoritātes pozīciju.”, Marcus J. Borg, *Meeting Jesus again for the first time: The historical Jesus and the Heart of Contemporary Faith* (New York: HarperCollins Publishers, 1994), 29.

269 “20.gs. pētnieki parasti izprata valodu par “Dieva valstību” kā tādu, kas attiecas uz eshataloģisko vai apokaliptisko valstību, kā nākotnē nākošo valstību, kas nesīs pasaules galu... J.D.Crossan runā par apokaliptiskās valstības izpratnes galu (kolapsi). Mums, iespējams, vajadzētu redzēt Jēzus valstības valodu gudrības tradīcijas kontekstā. Valstība, par kuru runāja Jēzus, varēja būt gudrības valstība un nevis valstība, kas nāks ar uguns liesmām un pēdējo tiesu.”, Marcus J. Borg, *Meeting Jesus*, 103.

270 Nordsieck, *Das Thomas Evangelium*, 38; “Toma ev. tagadnīgie aspekti ir redzami izteicienos, kas saistīti ar “valstību” (3,113.log), beigām (18log) un “mirušo mieru” (51.log), kas visi ir jāsaprot kā tagadnīgas realitātes.”,

cilvēkā un ārpus viņa tieši tagadnē. Vienīgi, cilvēkam tā ir jāatklāj, jāpadara zināma. Tās atklāšana tagadnē ir pašizziņas procesa galarezultāts. Toma ev. vairākkārt norāda uz aktīvu pašizziņas procesa nepieciešamību. Valstības gaidīšana nākotnē un tagadnes ignorēšana, neievērošana Toma ev. tiek pietuvināta neziņai (51,91.log.), neredzēšanai (113.log.) un tukšumam (97.log.). Gaidot valstību, tajā neieiet un to neatrod. Mācekļu uzdotie jautājumi (51,113.log.) Jēzum norāda uz viņu nespēju saprast, viņu pašizziņas trūkumu. Šajos abos logionos Jēzus atbilde ir, ka tas, ko tie meklē, jau ir klātesošs, tagadnē. Viņu kļūda ir gaidīšanā, nevis meklēšanā to atrast.²⁷¹ Kamēr cilvēks vēl gaida, kad kaut kas nozīmīgs notiks viņa dzīvē, viņš nevar aptvert, ka visnozīmīgākā lieta, kas ar viņu var notikt, ir jau notikusi. Toma ev. autors atklāj, ka valstība ir jau klātesoša. Tā vienmēr tāda ir bijusi. Gan cilvēkā, gan ārpus viņa. Tagadne nav atdalāma no tā, kas ir cilvēks un pasaule savā dziļākajā būtībā, jo nevar izzināt sevi pagātnē vai nākotnē, kā vien tagadnē. Tikai pašizziņas trūkums, nezināšana kavē cilvēkam atklāt šo tagdnīgo valstību sevī un ārpus sevis.

Dunderberg, *Thomas I-Sayings*, 34.

²⁷¹ Davies, *Thomas*, 83.

Secinājumi

Toma evaņģēlija pētniecība ir tikai relatīvi nesens iesākums, vēl joprojām daudzi jautājumi, šķiet, vēl gaida pētnieku atbildes. Mums joprojām nav skaidrības par to, kas ir Toma evaņģēlija autors, ar kādu nolūku, kur un kad viņš rakstījis. Mēs nezīnam arī Toma ev. vietu pirmkristīgās draudzes un literatūras kontekstā²⁷². Mēs nezīnam gandrīz it neko par Toma ev. kopienu, kas lietoja šo tekstu. Vēl mazāk skaidrības ir par šī teksta interpretāciju. Idejas, kas tur aprakstītas, var skatīt gan Vecās Derības un Jēzus laika jūdaisma kontekstā, gan arī Jaunās Derības ietvaros, balstoties uz tiešajām un netiešajām paralēlēm sinoptiskajos un Jāņa evaņģēlijos, kā arī Pāvila vēstulēs. Var veikt salīdzinājumus arī ar gnostiskajām tradīcijām, ar Platona un Filona darbiem un vēl ar daudziem citiem reliģiskiem un filosofiskiem strāvojumiem. Tāpat nevaram izslēgt, ka Toma evaņģēlijs nesatur autentiskus Jēzus izteicienus (logionus). Toma ev. valodas vienkāršotais, ar paskaidrojumiem un naratīvajiem izvērsumiem nepiesārņotais stils liecina par labu kādai senai tradīcijai, kas, iespējams, datējama ar Jēzus dzīves laiku.²⁷³

“Izziņas”, “tēla un attēla”, “gaismas un tumsas”, “viss un viens”, “dzīvais viens”, “dzīvais Tēvs” retorikas aizmetņi, iespējams, ir meklējami ne tikai jūdeocentriskajā kultūrvidē. Vairākas no Toma ev. idejām rāda uz Ēģiptes pusi, senēģiptiešu reliģiskajiem priekšstatiem²⁷⁴. Turpmākajā pētniecībā, manuprāt, būtu svarīgi pievērsties Toma ev. saistībai ar ēģiptiešu rel. tekstiem un tajos aprakstītajiem priekšstatiem un mistēriju kultiem. Arī jēdzienu “valstība” var mēģināt skaidrot ne tikai jūdu tautas kultūras un rel. priekšstatos. Hugh McGregor Ross norāda, ka grieķu valodā runāt par “visu” vai “vienu” ir tas pats, kas runāt par valstību ebreju valodā. Šādam skaidrojumam atrodam pamatu arī Toma evaņģēlija 2.,61.,77.logionos, kur Jēzus runā par “nākšanu no viena (visa)”, tāpat kā citur viņš runā par “nākšanu no valstības” (49.log.). Turpmākajai pētniecībai būtu svarīgi arī pastiprināti pievērsties salīdzinājumiem un paralēlēm ar budisma mācību un filosofiju. “Atturība pret pasauli” (27.log.), “garāmiešana” (42.log.) ir motīvi, kuriem budisma filosofijā

272 “Atšķirībā no citas agrīnās kristietības literatūras, Toma ev. parāda intereses trūkumu saistīt Jēzu ar ebreju episko poēmu motīviem un laikmetiem; Toma ev. norāda parastās, vispārpieņemtās jūdu rituāla formas un prezentē ideju par “Dieva valstības” klātbūtni, kas izaicina agrīnās kristietības ideju par “otro atnākšanu”.”, Milton Moreland, *The Twenty-Four Prophets of Israel are Dead: Gospel of Thomas 52 as a Critique of Early Christian Hermeneutics in Thomasine Traditions in Antiquity: The Social and Cultural World of the Gospel of Thomas*, ed. by Jon Ma Asgeirsson, April D. Deconick, Risto Uro, (Leiden: Brill, 2006), 75.

273 Toma ev. tiek atzīts kā viens no svarīgākajiem kristīgajiem avotiem par vēsturisko Jēzu. Skat. Gerd Theissen, Annette Merz, *Der Historische Jesus: Ein Lehrbuch*, 2. Auflage (Goettingen: Vandenhoeck und Ruprecht, 1997).

274 Senēģiptiešu mistērijās attiecības starp Dievu un pasauli tiek aprakstītas ar vārdu “kļūšana”, “pārtapšana”, līdzīgi kā tas ir Toma ev., kur šis vārds tiek daudzkārtīgi lietots sākotnējās vienotības apzīmēšanai. Senēģiptiešu tekstos parādās arī “viss – viens” motīvs un ideja, ka cilvēks “savā sirdī nes Dievu”. Tāpat arī šajos rel. tekstos tiek runāts par visaptverošo vienību un tās noslēpumiem. Tiek runāts par apslēpto Dievu, kas pats sevi ir apslēpis pasaulē. Šādas un tamlīdzīgas idejas Toma ev. autors, iespējams, aizguvis tieši no ēģiptiešu rel. priekšstatiem.; skat. Assmann, *Moses der Ägypter*, 251-272.

atrodami ekvivalenti.²⁷⁵

Toma ev. valoda ir līdzību un metaforu valoda, kas tikpat kā neļauj lasītājam rakstīto vārdu izprast burtiski. Teksta neparasto izteikumu brīvību un nesistemātiskumu izsaka fakts ka tā idejas formulētas vairākās dažādās metaforās. Nevar lietot vienu metaforu, lai kategorizētu pārējās. Toma ev. var runāt par atrašanu/zināšanu/spīdēšanu/redzēšanu/kļūšanu utt., kā par ekvivalentiem transformācijas, izziņas veidiem, neviens no tiem nav jāskata kā primārais. Tādēļ nebūtu pareizi apgalvot, ka viss, par ko Toma ev. runā, ir tikai valstība, un tādējādi visu gudrības/gaismas tēlainību nevajadzētu saprast kā valstības valodu.²⁷⁶ Ir iespējami arī cita veida skaidrojumi, it īpaši kas attiecas uz “valstības” izpratni. Daudzi Toma ev. logioni runā par veidiem kā aizsniegt valstību, tie ir padomi vai ieteikumi kā valstību atrast, ne tās definējumi. Tas izteikts simboliski ar līdzībām (“Tēva valstība ir kā...”- 96.,97.,98log) un metaforām (“gavēt pret pasauli” -27.; “esiet garāmģājēji”-42; “Svētīts ir lauva, ko cilvēks ēdīs” -7. u.c.).²⁷⁷ Mēs nezinām, ko šādas līdzības vai metaforas nozīmēja Toma evaņģēlija autoram. Mēs nezinām, piemēram, vai sinepju graudiņš (20.log.) jāsaprot kā valstība vai kāda gnostiska atklāsme. Mēs nevaram noteikt, vai lielā zivs (8.log.), pērle (76.log) vai apslēptais dārgums (109.log) jāsaprot kā cilvēka dziļākā būtība. Šāda veida interpretācijas ir tikai katra paša pētnieka ierosmes (kas gan nenozīmē, ka tās ir aplamas).

Toma ev. valoda ir kā savdabīgs kods, kuram ir nepieciešams noteikts šifrs, lai teksti iegūtu uztveramu nozīmi.²⁷⁸ Taču uztvertā, saprastā jēga nekad nebūs šādas mistiskās valodas un teksta atslēga. Toma ev. rakstītajā vārdā nav sastopama pestīšana, atbrīvošana, zināšana vai valstība. Tekstā izlasītais, domāšanā apstrādātais, izpētītais un interpretētais nav tāda veida zināšana (gnosis), par kuru runā Jēzus Toma evaņģēlijā. Dziļākā Jēzus mācība nekad netiek izpausta, bet vienmēr uz to tiek netieši norādīts, gandrīz katrā logionā.²⁷⁹ Pēdējo īstenību, saucam to par “Dievu”, “valstību” vai kā savādāk, nevar vispār attēlot, izteikt. To var tikai piedzīvot, pieredzēt.²⁸⁰ Tieši uz šāda veida uztveres mehānismu cilvēku mudina Toma ev. autors. Tā ir pašizziņa. Un pašizziņa ir tas, kas parādās ne teksta analīzē, interpretācijā vai domāšanā, bet savstarpējās attiecībās - gan ar cilvēkiem, gan ar pārējo pasauli.

Tā kā reliģiskās idejas gnosticismā reprezentē eksistenciāla nevis faktuāla veida realitātes²⁸¹, idejas par valstības atklāšanu, tās pieredzēšanu, apzināšanos vai ieiešanu tajā ir saistītas ar pašizziņas procesu cilvēkā. Valstība, faktiski, nemaz nepastāv, pirms cilvēks nav izzinājis pats sevi. Izziņot

275 Skat. Marcus J. Borg, *Jesus and Buddha: The Parallel Sayings* (Seastone: Ulysses Press, 1997); Thomas Ragland, *The Nobel Eightfold Path of Christ: Jesus Teaches the Dharma of Buddhism* (Victoria, Canada: Trafford Publishing, 2003); Iespējams, ka šādi paralēli motīvi norāda uz Toma ev. autora eklekticistisko pieeju teksta izveidē, t.i., dažādu filosofisko sistēmu elementu patvaļīgu kompilāciju.

276 Davies, *Thomas*, 61.

277 Ross, *Gospel of Thomas*, 115.

278 Skat. ievadu.

279 Meyer, *The Gospel of Thomas: The Hidden Sayings of Jesus*, 112.

280 Enamiya-Lassalle, *Das Neue Bewusstsein*, 59.

281 J. Michael LaFargue, *Language and Gnosis* (Philadelphia: Fortress Press, 1985), 211.

sevi, valstība kļūst par cilvēka personīgās pieredzes faktu. Valstības nākšanu Toma ev. autors aplūko, galvenokārt, kā notikumu, kas risinās vispirms cilvēkā, kad viņš iegūst jaunu izpratni (gnosis) par sevi, t.i., atklāj savu īsteno būtību. Jēdziens “valstība” norāda uz tiem, kuri pieder valstībai, nevis uz telpisku vai laicīgu konotāciju, kas saistīta ar šo jēdzienu citur, piem. Jaunajā Derībā. Kā norāda 3. un 113.logions, valstība nav laika vai vietas, bet gan cilvēka izpratnes, saprašanas jautājums.²⁸² Tātad, valstība ir kaut kas, kas norisinās pašā cilvēkā, kas bez paša cilvēka līdzdalības nemaz nepastāv. Tomēr tā nav jāskata kā vēl viens objekts cilvēka prātā. Cilvēka prāts, viņa ķermenis, domas, fantāzijas vai vēlmes – tas viss ir viņa īstā būtība ne vairāk kā koki, akmeņi (77.log.), zvaigznes, mākoņi vai kalni,- jo tos visus viņš pieredz identiski kā objektus.²⁸³ Tikai tas, kurš pieredz pats savu dabu (cilvēka dabu) kā “visu lietu avotu”, sākotnējo realitāti, atklāj valstību sevī. Toma evaņģēlijā valstība tiek atklāta caur šāda veida izziņu – pašizziņu. Tā ir transformējoša zināšana (gnosis), un tai ir divas puses: tā ir atklājoša un atbrīvojoša. Tā atklāj dievišķo, valstību cilvēkā un ārpus viņa (3,51,113.log.) un tā atbrīvo cilvēku no nāves (111.log.) un sekojoši arī no laikatelpas ierobežojumiem (91.log). Valstība tiek personificēta, jo, izzinot sevi, cilvēks atklāj valstību sevī un ārpus sevis, šī zināšana viņu atbrīvo no nāves. Tā nav kaut kas, kas ienāks pasaulē kā jauna fizikāla būtība vai stāvoklis. Valstības atklāšana ir cilvēka dievišķās identitātes atklāšana. Doma, ka cilvēka būtība ir identiska dievišķajai valstībai, var šķist paradoksāla. Vecās Derības reliģijas (jūdaisms, kristietība un islāms) uzsver, ka cilvēku no tās Radītāja šķir īpaša shizma²⁸⁴: Dievs ir pilnīgi cits, citādāks. Toma evaņģēlijs tam iebilst, norādot ka pašizziņa ir ekvivalenta Dievizziņai, un cilvēka būtība un dievišķais ir identiski.²⁸⁵ Valstības atklāšana cilvēkā tiek aprakstīta kā cilvēka dievišķās būtības atklāšana (8,13,61,108.log. u.c.). Izzinot sevi, cilvēks atklāj sevī dievišķo (to, ka viņš ir “dzīvā Tēva dēls” - 3.log.), kas ir identisks ar valstību. Pie tam, starp dievišķo valstību un cilvēka būtību nav nekādu starpnieku, tikai nezināšana kavē atklāt šo sākotnējo vienību. Valstība ir kaut kas tāds, kas potenciāli piemīt ikvienam cilvēkam, tomēr, kamēr tā netiek atklāta, t.i., kamēr cilvēks neizzina pats sevi, tā paliek aplēpta. Cilvēks, kurš nav izzinājis sevi, tiek

282 King, *Thomas*, 55.

283 Ken Wilber, *No Boundary: Eastern and Western Approaches to Personal Growth* (Boston: Shambhala Publications, 1979), 53.

284 Jaunā Derība vairāk runā par grēku, kas cilvēku šķir no Dieva; “Toma evaņģēlijā Jēzus nerunā par Israēla Dievu, par grēku pret Dievu un vajadzību pēc grēknožēlas. Tā nav Jēzus nāve un augšāmcelšanās, kas nes pestīšanu.”, Ehrman, *Lost Christianity*, 64.

285 ““Dzīvais Jēzus” Toma ev. runā par ilūziju un apgaismību, nevis grēkiem un nožēlu kā Jaunās Derības Jēzus. Tā vietā, lai izglābtu mūs no grēka, viņš nāk kā ceļa rādītājs, kurš atver pieeju garīgajai saprašanai. Bet kad mācekļi iegūst apgaismību, Jēzus vairs nekalpo kā viņa garīgais skolotājs, jo tie divi ir kļuvuši vienādi – pat identiski.”, Pagels, *The Gnostic Gospels*, ievads xix-xx; “Ticība uz Jēzu kā pestītāju ir pilnīgi sveša ideja Toma ev. Pie tam 91.logionā mācekļu prasība: “Stāsti mums, kas tu esi, tā lai mēs varētu tev ticēt!”, šķiet, attaino pilnīgu pārprašanu vai pārpratumu. Un kas attiecas uz izcelsmi, dabu un pozīciju saistībā ar pestīšanu, mācekļi un Jēzus neatšķiras nekādā veidā viens no otra.”, Marjanen, *The Portret of Jesus*, 216.

apzīmēts kā ir tukšs (28.,97.log.), nabadzība (3.log.), tumsība (24.log.). Katram no šiem negatīvajiem jēdzieniem ir pozitīvs pretstats, un kustība starp katra jēdzienu pāra locekļiem ir šī pašizziņa, kuru propagandē Toma ev.

Valstības vieta Toma ev. nav tikai iekšējs fenomēns, bet arī ārējs.²⁸⁶ Tā netiek atklāta vien cilvēkā, bet arī ārpus viņa. Šī valodas forma “ārpus viņa” tikai daļēji norāda uz redzamo, caur maņu orgāniem uztveramo pasauli. Pasauli var pielīdzināt valstības redzamajai daļai, tomēr, lai atklātu valstības klātbūtni ārpus cilvēka, svarīga ir perspektīva, jebšu tas veids, kā viņš redz, aplūko, uztver pasauli, notikumus un lietas ap viņu. Ikviens āriene ir arī iekšiene no citas perspektīvas. “Viss ārpus mums atrodas “mūsu” bezgalīgās telpas iekšienē.”²⁸⁷ Valstības atklāšana “ārpusē” saistās ar pašizziņas procesu, kas maina, pārveido cilvēka uzskatu un izpratni gan par iekšējo, gan arī par ārējo pasauli. Pašizziņa ļauj skatīt valstību ne tikai sevī, bet arī ārpus sevis – pasaulē. Ārpuse ir saistīta ar iekšpusi, tāpat kā iekšpuse ir saistīta ar ārpusi. Bez viena nav otra. Tātad, principā, tie abi ir neatdalāmi. Ja reiz cilvēka “iekšpuse” nav atdalāma no viņa uztvertās “ārpuses”, tad rodas jautājums – vai tie nav viens un tas pats? Paradoxāli, bet valstības atklāšana “ārpusē” ir tā pati atklāšana, ka notiek “iekšpusē”.²⁸⁸ Izzinot sevi, cilvēks atklāj, ka viņš neatrodas tikai iekšpusē (ķermenī), bet arī ārpusē (pasaulē). Viņš atrod savu ārpusi iekšpusē un savu iekšpusi ārpusē. Ārpuse un iekšpuse šeit saplūst vienā traukā (89.log.), vienā būtībā, vienā valstībā. Šādas skaidrības ieguve ir pašizziņas jautājums. Pašizziņas galarezultātā valstība atklājas kā vienotība²⁸⁹ starp ārpusi un iekšpusi. Valstība, kas ir cilvēkā, un valstība ārpus viņa, nav divas atšķirīgas valstības, bet gan vienas valstības divas dažādas izpratnes.²⁹⁰

Ļoti svarīgi, ka Toma evaņģēlijā parādās abas šīs perspektīvas. Ja Toma evaņģēlijā būtu vienkārši sacīts: “Valstība ir jūsos!”, -tā būtu vienpusīga privilēģija iekšējām pieredzēm un meditācijām. Tas cilvēku iedrošinātu bēgt no pasaules un ignorēt to, kas notiek ap viņu. Pasaule, citi un pati matērija tad tiktu reducēta uz kārdinājumiem un apdraudējumiem, kas ložņā ap cilvēka iekšējo būtību. Savukārt, ja Toma evaņģēlijs teiktu: “pasaule ir ārpus jums”, tad cilvēks tiktu iedrošināts transformēt pasauli un pārveidot citus “par katru cenu”, un sēdēšana klusumā, saskārsme ar “dzīvo vienu” (111.log.) cilvēka dvēselē būtu kā savtība, egoisms. “Toma ev. ir cilvēka ārpuses/iekšpuses

²⁸⁶ King, *Thomas*, 62.
²⁸⁷ Leloup, *Thomas*, 68.

²⁸⁸ “Šķietami pretmetu pāri kā iekšiene un āriene valstībā nemaz nepastāv. Tie pastāv tikai cilvēka strikti lineārajā domāšanā, kas balstās uz tamlīdzīgiem pretstatu pāriem kā augsts/zems, labs/slikts, iekšējs/ārējs utt.”, Powel, *Christian Zen*, ievads viii

²⁸⁹ Vairāki logioni norāda uz visa veida dualitāšu, pretmetu transcendēšanu (divu padarīšanu par vienu – 22,106.log.; kļūšana par vienu – 4,22,23,48.log.; kļūšana par “monachoi” - 16,49,75.log.), kas ir atgriešanās sākotnējā valstības stāvoklī.; “Viņpus dualitātes atrodas neradītā vienībā – valstībā.”, .Messing, *Das Thomasevangelium*, 33.; “Tiekšanās pēc pretmetu vienotības noved pie valstības.”, Ross, *Thomas*, 148.

²⁹⁰ Davies, *Thomas*, 58.

šizofrēniskā dalījuma dziedināšanas līdzeklis, jo tas saka, ka valstība ietver abus šos aspektus. Nav nekādu pretstatu, jo ārējā un iekšējā realitāte valstībā notiek vienlaikus, tā saiet kopā. Valstība nav nedz iekšpuse, nedz ārpusē. Tā ir vienlaikus gan iekšpuse, gan ārpusē. Tā ir tā, kas mēs visi jau esam.”²⁹¹

Valstība nav nošķirta no tā, kas cilvēks un pasaule ir savā dziļākajā būtībā. Faktiski, runāt par valstību ir tas pats, kas runāt par cilvēku un pasauli. Cilvēks izzina sevi, runā par sevi tieši tādā pašā veidā, kā viņš izzina un apraksta apkārtējo pasauli, dievišķo, transcendentu valstību. Var pat sacīt, ka cilvēks pieredz pats sevi tieši tāpat kā viņš pieredz arī apkārtējo pasauli, “ārpusi”, transcendentu, valstību. Viņš pieredz pats sevi kā “ārpusi” vai “transcendentu” savam ķermenim, kaut arī viņa būtība (vismaz vairums tā uzskata^{292!}) ir nepārprotami šī ķermeņa iekšpusē. Cilvēks pieredz sevi ķermenī tieši tādā pašā veidā, kādā viņš pieredz valstību, dievišķo vispār.²⁹³

Valstība ir kaut kas, kas neizbēgami saistīts ar cilvēku, ar viņa dziļāko būtību. Tā nav vieta, bet gan atsauce uz šo būtību, kamēr “āriene”, pasaule ir tās ārējā manifestācija, forma, kura vienmēr atspoguļo “iekšējo” valstību. Tiklīdz cilvēks izzina sevi, viņš ieiet valstībā. Jo valstība eksistē gan viņā, gan ārpus viņa, tā nav nedz notikums, kas būtu jāgaida, nedz vieta, kurā var ieiet. Tā jau šobrīd aizklāti eksistē visur ap cilvēku un viņā, to vajag tikai atrast. Tas nozīmē, ka viss, ko cilvēks meklē, jau atrodas pie viņa un viņā. Viss cilvēkam ir atvērts. Vajag tikai piekļaut (94.log.) un ieiet. Valstība ir pieejama tieši šeit un tagad. Tā ir klātesoša tagadnē- cilvēkā un ārpus viņa.²⁹⁴ Pašizziņa, valstības atklāšana var notikt tikai tagadnē. Nekas nekad nav bijis pagātnē un nekas nekad nenotiks nākotnē; viss notiek tagadnē.²⁹⁵ Jēzus Toma ev. nerunā par kādu nākotnīgu visaptverošu notikumu, kurā pēkšņi tiks atceltas visas pretišķības un to vietā stāsies mūžīgā vienotība. Pestīšanas, valstības atrašanas laiks ir ievietots tagadnē. Toma ev. autors aicina nevis

291 Leloup, *Thomas*, 68-69.

292 Šādas uztveres ilūziju, manuprāt, lieliski apraksta Alan Watts. Cik jocīgi mēs bieži lietojam vārdu “es”. Mēs nesakām: “Es esmu ķermenis”, bet gan “man ir ķermenis”. Mēs nesakām: “es darbinu savu sirdi”, tādā pašā veidā, kā mēs sakām: “es domāju, es runāju, es daru.” Mēs domājam, ka mūsu sirds pukst pati, un ka tam ir ļoti maz sakara ar “es”. Citiem vārdiem, mēs neuzskatām sevi, “es” kā identisku ar visu mūsu fizisko ķermeni. Mēs uzskatām sevi kā kaut ko, kas atrodas tajā. Mums liekas, ka mēs esam kāda dvēsele, gars, kas ir ieslodzīts ķermenī un kas piedzīvo pasauli kā kaut ko mums svešu.... Tas, kas ir ārpus manis, tas neesmu es... Tādēļ tāds svešums iepretim pasaulei.; Skat. Alan Watts, *Myth and Religion* (Boston, Massachusetts: Eden Grove Editions, 1996); Alan Watts, *Behold the Spirit: A study in the Necessity of Mystical Religion*, (New York: Random House, 1971).

293 Šodien cilvēka apziņas pētnieki runā par to, ka cilvēka būtība ir visa viņa ķermeņa apziņa. Tas tiek dēvēts par “Mind-body” fenomenu, kas cilvēka apziņu ievieto pat vissīkākajās visa ķermeņa šūnās un molekulās. Tuvāk ar to iepazīties var pie viena no šī uzskata aizsācējiem Wilder Penfield. Wilder Penfield, *Herbert Jasper, Epilepsy and the Functional Anatomy of the Human Brain* (Boston: Little, Brown, 1954); skat. arī Deepak Chopra, *Ageless Body, Timeless Mind: The Quantum Alternative to Growing Old* (New York: Three Rivers Press, 1993).

294 “Dieva radītā pasaule satur sevī gaismu, vai arī ir sastādīta no tēliem, kuri satur gaismu vai arī satur valstību, un to var attiecināt arī uz cilvēkiem. Šīs gaismas vai valstības atklāšana notiek caur savas dabas atklāšanu un visas radības dabas atklāšanu. Šī atklāšana sagrauj laiku vienotībā; tagadne ir gan sākums, gan arī beigas. Tagadnē, kas ir arī paradīzes iesākums, cilvēks var aizstāt savu tēlu vai līdzību ar Dieva tēlu....Cilvēks var tad atrast savu gaismu apgaismojot pasauli un tajā arī atrast valstību.”, Davies, *Thomas*, 70.

295 “Tas, ko jūs uzskatāt par pagātni, ir prātā saglabājušās atmiņas par agrāku tagadni. Domājot par pagātni, jūs aktivizējat atmiņas – un darāt to šobrīd. Nākotne ir iedomāta tagadne, prāta projekcija. Kad tā pienāk, tā pienāk kā tagadne. Arī par nākotni jūs domājat tieši šobrīd. Ir skaidrs, ka pagātnei un nākotnei nav pašām savas realitātes.”, Ekharts Tolle, *Tagadnes spēks: Ceļvedis uz garīgu apskaidrību*, tulk. Paula Prauliņa (Rīga: Arka, 2003), 72.

gaidīt uz valstības nākšanu (valstības gaidīšana ir līdzvērtīga nezināšanai- 113.log.), bet gan cilvēkam pašam atklāt to, kas jau vienmēr ir bijis viņam blakus un viņā. Uzskats, ka valstība ir kaut kur citur, nevis šeit, un ka tā nāks kaut kad nākotnē, nevis tagad, rodas tad, kad cilvēks apraksta valstību kā kaut ko atšķirīgu no sevis. Toma ev. valstība un cilvēks nav nošķirti viens no otra, valstība jau tagad ir sastopama cilvēkā un cilvēks jau tagad ir valstībā. Kad cilvēks izzina to, kas ir viņa vaiga priekšā (91.log.) un saprot to, ko novēro, viņš “transcendēs laiku un telpu un pieredzēs realitāti, kurā nekas nenotiek. Viņš sapratīs, ka valstība nav attālināta no viņa, ka tā ir viņa būtība. Tad frāzes “jūsos” vai “ārpus jums” zaudēs savu nozīmi, lai kāda tā arī būtu.”²⁹⁶

Izmantotā literatūra un avoti

Asgeirsson, Jon Ma. *Conflicting Epic Worlds*. In: *Thomasine Traditions in Antiquity: The Social and Cultural World of the Gospel of Thomas*. ed.by Jon Ma Asgeirsson, April D. Deconick, Risto Uro. Leiden: Brill, 2006.

Assmann, Jan. *Moses der Ägypter: Entzifferung einer Gedächtnisspur*. Frankfurt am Main: S. Fischer Verlag, 2000.

Berger, Klaus. *Wer war Jesus wirklich?* Stuttgart: Quell Verlag, 1995.

Borg, Marcus J. *Jesus in Contemporary Scholarship*. Valley Forge, Pennsylvania: Trinity Press International, 1994.

Borg, Marcus J. *Meeting Jesus again for the first time: The historical Jesus and the Heart of Contemporary Faith*. New York: HarperCollins Publishers, 1994.

Davies, Stevan L. *The Gospel of Thoams and Christian Wisdom*. New York: The Seabury Press, 1983.

De Conick, April D. *Seek to See Him: Ascent and Vison mysticism in the Gospel of Thomas*. Leiden; New York; Koeln: Brill, 1996.

Dunderberg, Ismo. *Thomas I-Sayings and the Gospel of John*. In *Thomas at the Crossroads: Essays on the Gospel of Thomas*. ed.by Risto Uro. Edinburgh: T&T Clark, 1998.

Dunderberg, Ismo. *Thomas and the Beloved Disciple*. In: *Thomas at the Crossroads: Essays on the Gospel of Thomas*. ed.by Risto Uro. Edinburgh: T&T Clark, 1998.

Ehrman, Bart D. *Lost Christianities: The Battle for Scripture and the Faiths We Never Knew*. London: Oxfon University Press, 2003.

Enamiya-Lassalle, Hugo M. *Das Neue Bewusstsein, die Neue Physik und Zen*. In *Oestliches-westliches: Studien zur vergleichenden Geistes- und Religionsgeschichte*. ed. Mirko Sladek. Heidelberg: Marutius Verlag, 1995.

Flusser, David. *Jesus*. Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag, 1968.

Grant, Robert M. *A Historical Introduction to the New Testament*. New York: Harper&Row, 1963.

Greaves, Georges B. Gestalttherapie, Tantrischer Buddhismus und der Weg den Zen. In: *Psychotherapie, Meditation, Gestalt*. Paderborn: Hilarion Petzold (Hrsg.), 1983, 183-206.

Haenchen, E. *Die Botschaft des Thomas-Evangeliums*. Berlin: Toepelmann, 1961.

Jeremias, Joachim. *Die Gleichnisse Jesu*. Berlin: Evangelische Verlagsanstalt, 1966.

Jonas, Hans. *The Gnostic Religion*, 2nd ed. Boston: Beacon, 1963.

King, Karen Kingdom in the Gospel of Thomas. *Foundations & Facets Forum* 3.1 March, 1987.

Koester, Helmut. *Ancient Christian Gospels: Their History and Development*. Philadelphia: Trinity Press International, 1990.

Koester, Helmut. *Introduction to the New Testament: History and Literature of Early Christianity*, 2.ed., New York, Berlin: Walter de Gruyter, 2000.

Koester, Helmut. *Trajectories through Early Christianity*. Philadelphia: Fortress Press, 1971.

LaFargue, J.Michael. *Language and Gnosis*. Philadelphia: Fortress Press, 1985.

Leloup, Jean-Yves. *The Gospel of Thomas: The Gnostic Wisdom of Jesus*. English translation Joseph Rowe, Rochester, Vermont: Inner Traditions, 2005.

Malina, Bruce. *The New Testament World: Insights from Cultural Anthropology*. Atlanta: John Knox Press, 1981.

Marjanen, Antti. Is Thomas a Gnostic Gospel? In *Thomas at the Crossroads: Essays on the Gospel of Thomas*. ed.by Risto Uro. Edinburgh: T&T Clark, 1998.

Marjanen, Antti. The Portret of Jesus in the Gospel of Thomas. In: *Thomasine Traditions in Antiquity: The Social and Cultural World of the Gospel of Thomas*. ed.by Jon Ma Asgeirsson, April D. Deconick, Risto Uro. Leiden: Brill, 2006.

Marjanen, Antti. Woman Disciples in the Gospel of Thomas. In *Thomas at the Crossroads: Essays on the Gospel of Thomas*. ed.by Risto Uro. Edinburgh: T&T Clark, 1998.

Martin, Gerhard Marcel. *Werdet Vorübergehende: Das Thomas-Evangelium zwischen Alter Kirche und New Age*. Stuttgart: Radius Verlag, 1988.

Messing, Marcel, van Ruyesbeek E. *Das Thomasevangelium: Seine östliche Spiritualität*. Düsseldorf, Zürich: Patmos Verlag, 1993.

Meyer, Marvin. Albert Schweitzer and the Image of Jesus in the Gospel of Thomas. In: *Secret Gospels: Essays on Thomas and the Secret Gospel of Mark* ed. Marvin Meyer. Harrisburg, London, New York: Trinity Press International, 2003.

Meyer, Marvin. "Be Passerby": Gospel of Thomas Saying 42, Jesus Traditions, and Islamic Literature. In *Secret Gospels: Essays on Thomas and the Secret Gospel of Mark*,. ed. Marvin Meyer. Harrisburg, London, New York: Trinity Press International, 2003.

Meyer, Marvin. Making Mary Male: The Categories "Male" and "Female" in the Gospel of Thomas. In *Secret Gospels: Essays on Thomas and the Secret Gospel of Mark*. ed. Marvin Meyer. Harrisburg, London, New York: Trinity Press International, 2003.

Meyer, Marvin. Seeing or Coming to the Child of the Living One?: More on Gospel of Thomas Saying 37. In *Secret Gospels: Essays on Thomas and the Secret Gospel of Mark*. ed. Marvin Meyer. Harrisburg, London, New York: Trinity Press International, 2003.

Meyer, Marvin. *The Gospel of Thomas: The Hidden Sayings of Jesus, translation with introduction and notes by Marvin Meyer, interpretation by Harold Bloom*. New York: Harper Collins, 1992.

Meyer, Marvin. *The Secret Teachings of Jesus: Four Gnostic Gospels*. New York: Random House, 1984.

Moreland, Milton. The Twenty-Four Prophets of Israel are Dead: Gospel of Thomas 52 as a Critique of Early Christian Hermeneutics. In *Thomasine Traditions in Antiquity: The Social and Cultural World of the Gospel of Thomas*. ed.by Jon Ma Asgeirsson, April D. Deconick, Risto Uro. Leiden: Brill, 2006.

Nordsieck, Reinhard. *Das Thomas Evangelium: Einleitung zur Frage des historischen Jesus, Kommentierung aller 114 Logien*. Bruehl: Neukirchener Verlag, 2004.

Novak, Peter. *Original Christianity: A New Key to Understanding the Gospel of Thomas and Other Lost Scriptures*. Charlottesville, VA: Hampton Roads Publishing Company, 2005.

Pagels, Elaine. *Das Geheimnis des Fuenften Evangeliums: Warum die Bibel nur die Halbe Wahrheit Sagt*. Muenchen: C.H.Beck Verlag, 2004.

Pagels, Elaine. *The Gnostic Gospels*. New York: Random House, 1979.

Patterson, Stephan F., Robinson, James M. *The Fifth Gospel: The Gospel of Thomas of Age*. Harrisburg, Pennsylvania: Trinity Press International, 1998.

Pearson, Birger A. Philo, Gnosis and the New Testament. In *The New Testament and Gnosis: Essays in honour of Robert Mclachlan Wilson*. Edinburgh: T&T. Clark Limited, 1983.

Perrin, Norman. *Rediscovering the Teaching of Jesus*. New York: Harper & Row, 1976.

Powel, Robert. *Christian Zen: The Essential Teachings of Jesus Christ, the Secret Sayings of Jesus as Related in the Gospel of Thomas*. Berkeley, California: North Atlantic Books, 2003.

Price, Robert M. *Deconstructing Jesus*. New York: Prometheus Books, 2000.

Raynolds, Brad. *Embracing Reality: The Integral Vison of Ken Wilber, A Historical Survey and Chapter-by-Chapter Guide to Wilber's Major Works*. New York: Jeremy P. Tarcher (Penguin), 2004

Robinson, James M. Jesus Parables as God Happening. In: *Jesus and the Historian*. ed. By F. Thomas Tratter, Philadelphia: The Westminster Press, 1968.

Ross, Hugh McGregor. *Thirty Essays on the Gospel of Thomas*. Longmead, Shaftsbury, Dorset: Element Books, 1990.

Schenke, Ludger. Die Botschaft vom Kommenden "Reich Gottes". In *Jesus von Nazaret: Spuren und Konturen*. hrsg. Ludger Schenke u.a., Stuttgart: Kohlhammer, 2004.

Sanders, E.P. *The Historical Figure of Jesus*. New York: Penguin Books, 1993.

Schoedel, William R. Gleichnisse im Thomasevangelium: Mündliche Tradition oder gnostische Exegese?. In *Gleichnisse Jesu: Positionen der Auslegung von Adolf Jülicher bis zur Formgeschichte*. hrsg. von Wolfgang Harnisch. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1982.

Sellew, Philip H. Jesus and the Voice From Beyond the Grave: Gospel of Thomas 42 in the Context of Funerary Epigraphy. In *Thomasine Traditions in Antiquity: The Social and Cultural World of the Gospel of Thomas*. ed.by Jon Ma Asgeirsson, April D. Deconick, Risto Uro. Leiden: Brill, 2006.

Tolle, Eckhart. *A New Earth: Awakening to Your Life's Purpose*. New York: Penguin Group, 2005.

Tolle, Eckharts. *Tagadnes spēks: Ceļvedis uz garīgu apskaidrību*. tulk. Paula Prauliņa. Rīga: Arka, 2003.

Tolle, Eckharts. *Klusums runā*, tulk. Līga Jonova, Rīga: Apgāds "Atēna", 2005.

Uro, Risto. Is Thomas an Encratite Gospel? In: *Thomas at the Crossroads: Essays on the Gospel of Thomas*. ed.by Risto Uro. Edinburgh: T&T Clark, 1998.

Uro, Risto. The Social World of the Gospel of Thomas. In *Thomasine Traditions in Antiquity: The Social and Cultural World of the Gospel of Thomas*. ed.by Jon Ma Asgeirsson, April D. Deconick, Risto Uro. Leiden: Brill, 2006.

Vējš, Jānis Nameisis. Toma ev.-apokrifs // *Literatūra un Māksla*, 25.Dec. 1992:15.

Walsch, Neale Donald. *Tomorrow's God*. New York: Atria Books, 2004.

Weder, Hans. *Die Gleichnisse Jesu als Metaphern: Traditions- und Religionsgeschichtliche Analysen und Interpretationen*. Goettingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1990.

Weder, Hans. *Gegenwart und Gottesherrschaft: Ueberlegungen zum Zeitverstaendnis bei Jesus und im fruehen*

Wilber, Ken. *Eye to Eye: The Quest for the New Paradigm*. Garden City, NY: Anchor Press, 1983.

Wilber, Ken. *No Boundary: Eastern and Western Approaches to Personal Growth*. Boston: Shambhala Publications, 1979.

Wilson, Robert Mclachlan. *Gnosis und Neues Testament*. Stuttgart: Kohlhammer, 1971.

Wink, Walter. *Naming the Powers: The Language of Power in the New Testament*. Philadelphia: Fortess Press, 1984.

1. Pielikums – Toma evaņģēlija tulkojums²⁹⁷

Šie ir apslēptie vārdi, kurus teica dzīvais Jēzus un kurus Didīms (aram.val. - dvīnis) Jūda Toms (gr.val. - dvīnis) pierakstīja.

1. Un viņš teica: “Tas, kurš atradīs šo vārdu nozīmi, neizgaršos nāvi.”

2. Jēzus teica: “Lai tas, kurš meklē, nepagurst meklēt, kamēr viņš atrod; un kad viņš atradīs, viņš būs satraukts, un kad viņš ir satraukts, viņš brīnīsies un valdīs (būs ķēniņš) pār Visu. Un kad viņš būs valdījis, viņš iegūs mieru.”

3. Jēzus teica: “Ja tie, kas jūs vada (jums iet pa priekšu), saka jums: “Lūk, valstība ir debesīs!”, tad debesu putni būs jums priekšā. Ja tie saka jums: “Tā ir jūrā!”, tad zivis būs jums priekšā. Bet valstība ir jūsos (jūsos iekšā) un ārpus jums. Kad jūs zināsiet sevi, jūs kļūsiet zināmi, un jūs zināsiet, ka esat dzīvā Tēva dēli. Bet ja jūs nezināt sevi, tad jūs esat nabadzībā un jūs esat nabadzība.”

4. Jēzus teica: “Vecs vīrs savu dienu galā nesvārstīsies (nevilcināsies) jautāt septiņas dienas vecam bērnam par dzīvības vietu, un viņš dzīvos. Jo daudzi, kuri ir pirmie, būs pēdējie. Un viņi kļūs Viens un tas pats.”

5. Jēzus teica: “Zini to, kas ir tava vaiga (sejas) priekšā, un tas, kas ir apslēpts no tevis, tiks tev atklāts. Jo nekas nav apslēpts, kas netiks atklāts (nekļūs redzams).”

6. Viņa mācekļi prasīja viņam: “Vai tu vēlies, lai mēs gavējam, un kādā veidā lai mēs lūdzam un sniedzam žēlsirdības dāvanas? Un kādi ēšanas noteikumi (rituāli) mums jāievēro? Jēzus teica: “Nemelojiet. Un nedariet to, ko jūs ienīstat, jo viss ir atklāts debesu priekšā. Jo nekas nav apslēpts, kas netaps zināms. Un nekas nav aizklāts, kas paliks tāds un netiks atklāts.”

7. Jēzus teica: “Svētīts ir lauva, ko cilvēks ēdīs, un lauvu kļūs par cilvēku; un nolādēts ir cilvēks, ko lauva ēdīs, un lauva kļūs par cilvēku.”

297 Tulkots no David R. Cartlidge and David L. Dungan, “A Translation of the Gospel of Thomas” in *The Gospel of Thomas and Christian Wisdom*, Stevan L. Davies (New York: The Seabury Press, 1983), 157-171.; kā arī vietām izmatots Jāņa Nemeiša Vēja tulkojums. Skat. Jānis Nameisis Vējš “Toma ev.-apokrifš” // *Literatūra un Māksla*, 25.Dec. 1992:15

8. Un viņš teica: “Cilvēks ir kā gudrs zvejnieks, kurš izmet tīklu jūrā. Viņš izvilka to ārā no jūras; tas bija pilns ar mazām zivīm. Starp tām gudrais zvejnieks atrada vienu lielu labu zivi. Viņš aizmeta visas mazās zivis atpakaļ jūrā; viņš izvēlējās lielo zivi bez nožēlas (pūlēm). Kam ausis dzirdēt, tas lai dzird!”

9. Jēzus teica: “Raugi, sējējs izgāja laukā, viņš piepildīja sauju, viņš meta. Daži krita uz ceļa. Putni nāca un tās uzlasīja. Citas uz klints (akmens) un tās neielaida saknes zemē un nepacēla vārpas pret debesīm. Citas krita ērkšķos. Tie nožņaudza sēklu un tārps to apēda. Un citas krita auglīgā (labā) zemē un nesa labu ražu pret debesīm. Tā bija sešdesmitkārtīga un simtdivdesmitkārtīga.”

10. Jēzus teica: “Es esmu metis uguni pasaulē, un, raugi, es to sargāju līdz tā degs.”

11. Jēzus teica: “Šīs debesi pazudīs un debesis virs tām arī pazudīs. Un mirušie nedzīvo un dzīvie nemirs. Dienās, kad jūs ēdāt mirušo, jūs padarījāt to dzīvu; Kad jūs esat gaismā, ko jūs darīsiet? Dienā, kad jūs bijāt viens, jūs kļūvāt divi. Bet kad jūs būsiet divi, ko jūs darīsiet?”

12. Mācekļi teica Jēzum: “Mēs zinām, ka tu aiziesi no mums. Kurš valdīs pār mums?” Jēzus viņiem sacīja: “Tanī vietā, kur jūs noiesiet, jūs iesiet pie Jēkaba Taisnīgā, kura dēļ ir radītas debesis un zeme.”

13. Jēzus teica saviem mācekļiem: “Salīdziniet un sakiet kam es esmu līdzīgs.” Sīmanis Pēteris viņam teica: “Tu esi kā taisnīgs eņģelis.” Matejs viņam teica: “Tu esi kā gudrs filozofs (vīrs).” Toms viņam teica: “Skolotāj, mana mute nespēj to pateikt, kam tu esi līdzīgs.” Jēzus teica: “Es neesmu tavs skolotājs. Jo tu esi dzēris; tu esi dzēris no mutuļojošā avota, kuru es esmu novērtējis.” Un viņš paņēma viņu, paveda sāņus, un sacīja viņam trīs vārdus. Kad Toms atgriezās pie saviem ceļabiedriem viņi jautāja tam: “Ko Jēzus tev teica?” Toms sacīja viņiem: “Ja es jums pateikšu vienu no vārdiem, ko viņš man teica, jūs ņemsiet un uz mani metīsiet. Un uguns celsies no tiem akmeņiem un iznīcinās jūs.”

14. Jēzus teica viņiem: “Ja jūs gavējiet, jūs uzņematies grēku, un ja jūs lūdziet, jūs tapsiet nosodīti un ja jūs dodiet žēlastības dāvanas, jūs nodarīsiet ļaunu saviem gariem. Un ja jūs kādā zemē ieejat un ceļojiet pa to, ja tie jūs pieņem, ēdiet visu, ko viņu jums ceļ priekšā. Dziediniet slimos viņu vidū. Jo tas, kas ieiet jūsu mutē, jūs neapgānīs, bet tas, kas nāk ārā no jūsu mutes – tas jūs apgānīs.”

15. Jēzus teica: “Kad jūs redzat to, kas nav dzimis no sievietes, krīti uz vaiga un pielūdziet viņu;

Viņš ir jūsu tēvs.”

16. Jēzus teica: “Varbūt cilvēki domā, ka es esmu nācis mest mieru pasaulē, un viņi nezina, kas es esmu nācis mest sabrukumu uz zemes: uguni, zobenu, karu. Jo pieci būs mājā: trīs būs pret diviem un divi pret trim, tēvs pret dēlu un dēls pret tēvu, un viņi pastāvēs kā vieni.”

17. Jēzus teica: “Es jums došu, ko neviena acs nav skatījusi un neviena auss nav dzirdējusi un neviena roka nav skārusi, un kas nav nācis cilvēku sirdīs.”

18. Mācekļi sacīja Jēzum: “Pasaki mums kādā veidā pienāks mūsu gals.” Jēzus teica: “Vai tad jūs esat atklājuši sākumu, ka jūs jau tagad meklējat galu? Jo vietā, kur ir sākums, tur būs arī gals. Svētīts ir tas, kurš stāvēs sākumā un viņš zinās galu un viņš neizgaršos nāvi.”

19. Jēzus teica: “Svētīts ir tas, kurš bija pirms viņš kļuva (bija). Ja jūs kļūstat par maniem mācekļiem (un) dzirdiet manus vārdus, šie akmeņi jums kalpos. Jo jums ir pieci koki paradīzē, kuri ne vasarā ne ziemā nemainās, un viņu lapas nenokrīt. Tas, kurš viņus zinās (izzinās, pazīs), neizgaršos nāvi.”

20. Mācekļi sacīja Jēzum: “Saki mums, kam līdzinās debesu valstība?” Viņš tiem teica: “Tā ir kā sinepju graudiņš, mazāks par visām sēklām. Bet, kad tas iekrīt koptā zemē, tas izplaukst par lielu zaru un kļūst par patvērumu debesu putniem.”

21. Marija teica Jēzum: “Kam līdzinās tavi mācekļi?” Viņš teica: “Viņi ir kā mazi bērni; tie ir apmetušies laukā, kas tiem nepieder. Kad lauka saimnieki nāk, viņi tiem saka: “Atstājiet mūsu lauku mums.” Tie izģērbjas (tie ir kaili) viņu priekšā un atstāj to viņiem un tā atdod tiem viņu lauku. Tāpēc es jums saku: “Ja mājas saimnieks zin, ka zaglis nāks, viņš būs nomodā pirms tas nāk un neļaus tam ielauzties savas valstības mājā un aiznest līdzī īpašumus. Bet jūs sargieties (esiet nomodā) īpaši pasaulē; apjoziet savus gurnus ar lielu spēku, lai zaglis nevarētu atrast pieeju jums. Jo tas vajadzīgais, ko jūs gaidat, tiks atrasts. Kaut jūsu vidū būtu cilvēks, kas zin. Kad augļi bija gatavi, viņš steidzīgi nāca ar sirpi rokās un novāca tos. Kam ausis dzirdēt, tas lai dzird.”

22. Jēzus redzēja mazus bērnus zīžam pienu. Viņš teica saviem mācekļiem: “Šie bērni, kas zīž pienu, ir kā tie, kas ieiet valstībā.” Tie sacīja viņam: “Vai mēs ieiesim valstībā kā mazi bērni?” Jēzus viņiem teica: “Kad jūs padarīsiet divus par vienu un iekšpusi par ārpusi, un ārpusi par iekšpusi, un augšu par apakšu, un tādā veidā jūs padarīsiet vīrieti un sievieti par vienu, tā vīrietis

nebūs vīrietis un sieviete nebūs sieviete. Kad jūs acs vietā liksiet acis un rokas vietā roku, un pēdas vietā pēdu, un attēla vietā attēlu, tad jūs ieiesiet valstībā.”

24. Viņa mācekļi sacīja: “Parādi mums to vietu, kur tu esi, jo mums vajag to uzmeklēt.” Viņš tiem sacīja: “Kam ausis dzirdēt, tas lai dzird. Gaisma ir gaismas cilvēkā un tā (viņš) apgaismo visu pasauli. Kad tā (viņš) nespīd (neapgaismo), tad ir tumsa.”

25. Jēzus teica: “Mīliet savu brāli kā savu dvēseli; turiet viņu kā acuraugu.”

26. Jēzus teica: “Jūs redziet skabargu sava brāļa acī, bet neredziet baļķi sava paša acī. Kad jūs izņemsiet baļķi no savas acs, tad jūs saskatīsiet kā izņemt skabargu no jūsu brāļa acs.”

27. Jēzus teica: “Ja jūs neieturēsiet gavēni attiecībā pret pasauli, jūs nenonāksiet valstībā; ja jūs patiesi nesvētīsiet sabatu, jūs neredzēsiet Tēvu.”

28. Jēzus teica: “Es stāvēju pasaules vidū, un es parādījos viņiem miesā; es atradu viņus visus dzērušus; es neatradu nevienu izslāpušu, un mana dvēsele sāpēja cilvēka bērnu dēļ, jo viņi ir akli savās sirdīs, un viņi neredz, ka ir nākuši tukši šajā pasaulē un cenšas arī tukši no šīs pasaules iziet. Bet tagad viņi ir dzēruši. Kad viņi atteiksies no sava vīna, viņi nožēlos grēkus.”

29. Jēzus teica: “Ja miesa eksistē gara dēļ, tas ir brīnums; bet ja gars eksistē ķermeņa dēļ, tas ir brīnumu brīnums. Bet es brīnos, kā šī lielā bagātība ir iekārtojusies (iesakņojusies) šajā nabadzībā.”

30. Jēzus teica: “Kur ir trīs dievi, viņi ir dievi; Kur ir divi vai viens, es esmu ar viņu.”

31. Jēzus teica: “Neviens pravietis netiek cienīts savā ciemā; Ārsts nedziedina tos, kas viņu pazīst.”

32. Jēzus teica: “Pilsēta, kas uzcelta augstā kalnā un kas ir nostiprināta, nevar tikt ieņemta un nevar palikt apslēpta.”

33. Jēzus teica: “Ko jūs dzirdiet ar savu ausi, sludiniet to citām ausīm no māju jumtiem. Jo neviens neaizdedzina lampu un neliek zem pūra, nedz arī to like apslēptā vietā, bet viņš liek to lampas tureklī, lai visi, kas nāk iekšā un nāk ārā, var redzēt tās gaismu.”

34. Jēzus teica: “Ja aklais vada aklo, tie abi iekrīt bedrē.”

35. Jēzus teica: “Nav iespējams ieiet stipra cilvēka mājā un saņemt to ar varu, ja vien viņš nenasien tā rokas; tad viņš izlaupīs viņa māju.”

36. Jēzus teica: “Neraizējieties no rīta līdz vakaram un no vakara līdz rītam par to, ko jūs ģērbsiet mugurā.”

37. Viņa mācekļi teica: “Kurā dienā tu mums parādīsies un kurā dienā mēs tevi redzēsim? Jēzus teica: “Kad jūs noģērbsities un nejutīsiet kauna, un ņemsiet savas drēbes un liksiet tās sev zem kājām kā mazi bērni un mīdīsiet tās; tad jūs redzēsiet dzīvā dēlu un jums nebūs bailes.”

38. Jēzus teica: “Daudzas reizes jūs esiet gribējuši dzirdēt šos vārdus, ko es jums saku un jums nav neviena cita, no kā tos dzirdēt. Nāks dienas, kad jūs mani meklēsiet un kad jūs mani neatradīsiet.”

39. Jēzus teica: “Farizeji un rakstu mācītāji ir saņēmuši zināšanas atslēgas; viņi noslēpa tās. Viņi paši negāja iekšā un tie nelaida tos, kuri vēlējās iekļūt iekšā. Bet jūs esiet gudri kā čūskas un bez viltus kā baloži.”

40. Jēzus teica: “Vīna koku stādīja ārpus Tēva (vīnakalna), un tas nekļuva stiprs; to izraus ar saknēm un tas pazudīs.”

41. Jēzus teica: “Tam, kuram ir kaut kas rokā, tam tiks dots; Un tam, kam nav nekā, no tā pat tas mazums, kas viņam ir, tiks atņemts.”

42. Jēzus teica: “Esiet garāmgājēji!”

43. Viņa mācekļi sacīja tam: “Kas tu tāds esi, ka saki mums tādas lietas? Jēzus teica: “No tā, ko es jums saku, jūs nesaprotiet, kas es esmu. Bet jūs esat kļuvuši kā jūdi; jo tie mīl koku, un nīst viņa augļus, un viņi mīl augļus un nīst koku.”

44. Jēzus teica: “Tam, kurš zaimo Tēvu, tiks piedots, un tam, kurš zaimo dēlu, tiks piedots, bet tam, kurš zaimo Svēto garu, tam netiks piedots, nedz virs zemes, nedz debesīs.”

45. Jēzus teica: “Vīna ogas nevāc no ērkšķiem, un vīģes neplūc no dadziem. Tie nenes augļus. Jo labs cilvēks nes labus augļus no savas mantas; ļauns cilvēks nes ļaunu no savas mantas, kas ir viņa

sirdī, un viņš saka ļaunas lietas. Jo no savas sirds pārpilnības viņš nes ļaunu.”

46. Jēzus teica: “No Ādama līdz Jānim Kristītājam, neviens, kas dzimis no sievietes, nav lielāks par Jāni Kristītāju, tā ka viņa acis... Bet es saku, ka tas no jums kļūs par mazu bērnu, zinās valstību un viņš būs lielāks par Jāni.”

47. Jēzus teica: “Cilvēkam nevar jāt uz diviem zirgiem; viņš nevar uzvilkt divus lokus. Kalps nespēj kalpot diviem saimniekiem. Vai nu viņš godā vienu un nicinās otru, vai viņš nīdīs pirmo un mīlēs otro. Neviens nedzer vecu vīnu un tūlīt pat nealkst pēc jauna; un jaunu vīnu nelej vecos traukos, lai tas nesabojājas. Vecu ielāpu neliek uz jaunām drānām, jo tur parādīsies plīsums.”

48. Jēzus teica: “Ja divi salīgs mieru vienā mājā, viņi sacīs kalniem: Pārvietojies. Un tie pārvietosies.”

49. Jēzus teica: “Svētīti ir tie, kas ir vieni un tie, kas ir izredzēti, jo jūs atradīsiet valstību. Jo jūs esat nākuši no tās un jūs tanī atkal ieiesiet.”

50. Jēzus teica: Ja viņi jums saka: “No kurienes jūs nākat?, tad atbildiet viņiem: “Mēs nākam no gaismas, no vietas, kur gaisma radās pati no sevis, tā atklāj pati sevi savā attēlā.” Ja viņi prasa jums: “Kas jūs esat?”, tad atbildiet: “Mēs esam viņa dēli un mēs esam dzīvā Tēva izredzētie.” Ja viņi jums prasa: “Kāda ir jūsu Tēva zīme, kas ir jūsos?”, sakiet viņiem: “Tā ir kustība un miers.”

51. Viņa mācekļi tam teica: “Kurā dienā mirušie atdusēsies mierā? Un kurā dienā nāks jaunā pasaule?” Viņš tiem teica: Tas, ko jūs gaidiet, ir atnācis, bet jūs to nezinat, (nepazīstiet).”

52. Viņa mācekļi sacīja tam: “Divdesmitčetri pravieši runāja Israēlā, un visi viņi liecināja par tevi.” Viņš tiem teica: “Jūs esat pametuši to dzīvo, kas ir jūsu priekšā un jūs runāji par mirušajiem.”

53. Viņa mācekļi tam teica: “Vai apgraizīšana ir vērtīga, vai nav?” Viņš tiem teica: “Ja tā būtu vērtīga, viņu tēvs būtu tos radījis apgarizītos no viņu mātes. Bet patiesā apgarizīšana garā ir pilnīgi noderīga.”

54. Jēzus teica: “Svētīti ir nabagie, jo jums pieder debesu valstība.”

55. Jēzus teica: “Tas, kurš neienīdīs savu tēvu un savu māti, nevar būt mans māceklis. Un tas, kurš

neienīdīs savus brāļus un savas māšas, un nenesīs savu krustu, kā es daru, nebūs manis cienīgs.”

56. Jēzus teica: “Tas, kurš ir zinājis pasauli, ir atradis līķi, un tas, kurš ir atradis līķi, pasaule nav viņa cienīga.”

57. Jēzus teica: “Tēva valstība ir kā cilvēks, kam bija laba sēkla. Viņa ienaidnieks nāca pa nakti un sasēja nezāles labajai sēklai virsū. Cilvēks neļāva izravēt nezāles. Viņš tiem sacīja: “Lai nenotiek tā, ka jūs ejat un izraujat nezāles, un jūs izraujat kviešus līdz ar tām.” Jo pļaujas dienā parādīsies nezāles; tie izraus tās un sadedzinās.”

58. Jēzus teica: “Svētīts ir cilvēks, kas ir cietis; viņš ir atradis dzīvi.”

59. Jēzus teica: “Skatieties uz dzīvo, kamēr jūs dzīvojiet, tā lai jūs nemirtu, un meklējat viņu redzēt un neredzat to.”

60. Viņi redzēja samarieti, kas nesa jēru ieejot Jūdejā. Viņš teica mācekļiem: “Kāpēc viņš nesa jēru?” Viņi tam teica: “Lai nokautu to un apēstu.” Viņš tiem teica: “Kamēr tas dzīvos, viņš to neēdīs, bet vienīgi tad, kad viņš to nokaus un tas kļūs par līķi.” Viņi teica: “Nekādā citādā veidā viņš to nedarīs.” Viņš tiem teica: “Jūs arī meklējiet sev miera (atpūtas) vietu, tā lai jūs nekļūstat par līķi un netiekat apēsti.”

61. Jēzus teica: “Divi atpūtīsies vienā gultā, viens mirs un otrs dzīvos.” Salome teica: “Kas gan tu esi, cilvēk? Tu biji manā gultā un ēdi no mana galda, tā it kā tu būtu no viena.” Jēzus viņai teica: “Es esmu tas, kas ir, no tā, kas ir vienāds (līdzīgs) (Es esmu tapis no tā, kas ir vienlīdzīgs). Man ir dotas mana Tēva lietas. “ Salome teica: “Es esmu tava mācekle.” Jēzus teica: “Tāpēc es saku, ja kāds būs vienāds (līdzīgs){Dievam}, viņš būs pilns ar gaismu, bet , ja viņš ir sašķelts (sadalīts) {atdalīts no Dieva}, viņš būs pilns ar tumsu.”

62. Jēzus teica: “Es stāstu savus noslēpumus tiem, kuri ir manu noslēpumu cienīgi. Raugi, ko tava labā roka darīs, lai tava kreisā roka nezin, ko tā dara.”

63. Jēzus teica: “Reiz dzīvoja bagāts cilvēks, kam bija daudz mantas. Viņš teica: “Es izlietošu savu mantu, tā, lai es varu sēt un pļaut un stādīt un piepildīt savas klētis ar augļiem, tā ka man netrūks ne nieka.” Viņš teica to savā sirdī. Un tanī pat naktī viņš nomira. Kam ausis dzirdēt, tas lai dzird.”

64. Jēzus teica: “Kādam cilvēkam bija viesi, un kad viņš bija sagatavojis mielastu, viņš sūtīja savu kalpu, lai aicina viesus. Tas aizgāja pie pirmā, viņš teica tam: “Mans kungs tevi aicina.” Tas teica: “Man ir dodama nauda tirgotājiem; viņi nāks pie manis šovakar; es iešu un došu viņiem pavēles; Lūdzu, aizbildini mani. Viņš gāja pie nākošā un sacīja tam: “Mans kungs tevi aicina.” Tas atteica viņam: “Es esmu nopircis namu un man šodien tanī jābut. Man nebūs laika.” Viņš aizgāja pie cita un teica tam: “Mans kungs tevi aicina.” Tas atteica viņam: “Manam draugam ir kāzas un es gatavošu ēdienu, es nevarēšu ierasties. Lūdzu, aizbildini mani.” Viņš gāja pie cita un teica tam: “Mans kungs tevi aicina.” Tas atbildēja: “Es esmu nopircis ciematu; es došos ievākt renti. Es nevarēšu atnākt. Lūdzu, aizbildini mani.” Kalps atgriezās un teica savam kungam: “Tie, kurus tu ielūdzi uz mielastu, nevar ierasties (aizbīdinās).” Kungs teica: “Ej ārā uz ielām; aicini tos, kurus tu atrod, lai viņi var piedalīties mielastā.” Pircēji un tirgotāji neienāks mana Tēva vietās.”

65. Viņš teica: “Kādam labam cilvēkam bija vīna dārzs. Viņš to izdeva zemniekiem apstrādāt, lai varētu saņemt augļus no viņiem. Viņš sūtīja savu kalpu, lai zemnieki dotu tam vīna dārza augļus. Tie sagraba kalpu un sita viņu. Tie gandrīz nogalināja viņu. Kalps atnāca pie sava kunga un izstāstīja. Viņa kungs teica: “Varbūt viņi nepazīna to.” Viņš aizsūtīja citu kalpu; zemnieki piekāva arī otru. Tad kungs sūtīja savu dēlu. Viņš teica: “Varbūt viņi godās manu dēlu.” Zemnieki zināja, ka viņš ir vīna dārza mantinieks, tāpēc tie sagraba viņu un nogalināja. Kam ausis dzirdēt, tas lai dzird.”

66. Jēzus teica: “Parādiet man akmeni, kuru celtnieki atmeta. Tas ir stūrakmenis.”

67. Jēzus teica: “Tas, kurš zin Visu, bet kam trūkst sevis (nezin sevi), tam trūkst visa (visas lietas).”

68. Jēzus teica: “Svētīti esat jūs, kad tie jūs ienīst un vajā; un nevarēs atrast tādu vietu, kur jūs netikāt vajāti.”

69. Jēzus teica: “Svētīti tie, kurus tie vajā savās sardīs; viņi ir tie, kuri zinājuši Tēvu patiesībā. Svētīti tie, kas izsalkuši, lai tā ķermenis, kam ir vēlmes, tiek apmierināts.”

70. Jēzus teica: “Kad jūs apliecināt (atrodāt) to, kas ir jūsos, tad tas, kas jums ir, jūs izglābs. Ja tā nav jūsos, tad tas, kas jums nav, jūs pazudinās (nogalinās).”

71. Jēzus teica: “Es nopostīšu šo namu un neviens to nevarēs par jaunu uzcelt.”

72. Kāds cilvēks teica viņam: “Runā ar maniem brāļiem, tā lai viņi sadala man tēva īpašumus ar mani.” Viņš tam teica: “Ak, cilvēk, kas mani padarījis par dalītāju?” Viņš pievērsās saviem mācekļiem un teica tiem: “Es taču neesmu dalītājs?”

73. Jēzus teica: “Raža ir liela, bet strādnieku maz. Lūdziet to kungu, lai viņš sūta strādniekus pļaujai.”

74. Viņš teica: “Kungs, daudzi stāv apkārt akai, bet neviena nav akā iekšā.”

75. Jēzus teica: “Daudzi stāv pie durvīm, bet tikai tie, kas ir vieni, ieies līgavas (kāzu) istabā”.

76. Jēzus teica: “Tēva valstība ir kā tirgotājs, kam bija preces un kas atrada pērli. Viņš bija gudrs tirgotājs. Viņš pārdeva preces un nopirka vienu pašu pērli. Jūs arī meklējiet to dārgumu (bagātību), kas neaiziet bojā, kas atrodas tur, kur kodes neiekļūst un tārpi neko neiznīcina.”

77. Jēzus teica: “Es esmu gaisma, kas ir pāri visam. Es esmu viss; no manis viss nāk un pie manis viss atgriežas. Sacērt malku (koku): es tur esmu; pacel akmeni un jūs atradīsiet tur mani.”

78. Jēzus teica: 'Kādēļ jūs izgājāt laukā? Lai redzētu niedri lokāmos vējā? Un redzētu vīru valkājam mīkstas drānas? Raugiet, jūsu valdnieki un jūsu dižie vīri valkā mīkstas drānas un viņi nezinās patiesību.”

79. Sieviete pūlī teica viņam: “Svētīts ir klēpis, kas tevi nēsājis un krūtis, kas tevi zīdījušas.” Viņš teica tai: “Svētīti ir tie, kas ir dzirdējuši Tēva vārdu un to ir turējuši patiesībā. Jo nāks dienas, kas jūs sacīsiet: “Svētīts ir klēpis, kas nav dzemdējis un krūtis, kas nav zīdījušas.”

80. Jēzus teica: “Tas, kurš ir zinājis pasauli, ir atradis miesu, bet tas, kurš ir atradis miesu, pasaule nav viņa cienīga.”

81. Jēzus teica: “Lai tas, kas ir kļuvis bagāts, top par valdnieku, un lai tas, kam ir vara, atsakās no tās.”

82. Jēzus teica: “Tas, kurš ir man tuvu, ir tuvu ugunij, un tas, kurš ir tālu no manis, ir tālu no valstības.”

83. Jēzus teica: “Attēli parādās cilvēkam, un gaisma, kas ir tajos, ir apslēpta Tēva gaismas tēlā. Viņš atklās pats sevi un viņa tēls ir apslēpts caur viņa gaismu.”

84. Jēzus teica: “Kad jūs redzat savu attēlu, jūs priecājieties. Bet kad jūs redzat savus tēlus, kuri bija pirms jūs bijāt, kuri nedz mirst, nedz parādās, cik daudz jūs varēsiet izturēt?”

85. Jēzus teica: “Ādams radās no liela spēka un lielas bagātības, un viņš nebija jūsu cienīgs. Jo, ja viņš būtu bijis cienīgs, viņš nebūtu nogaršojis nāvi.”

86. Jēzus teica: “Lapsām ir alas un putniem savas ligzdas, bet Cilvēka Dēlam nav vietas, kur nolikt galvu un atpūsties.”

87. Jēzus teica: “Nožēlojama ir miesa, kas paļaujas uz ķermeni. Un nožēlojama ir dvēsele, kas paļaujas uz tiem abiem.”

88. Jēzus teica: “Eņģeļi un pravieši nāk pie jums, un viņi dos jums to, kas ir jūsu, un jūs dodiet viņiem to, kas ir jūsu rokās, un sakiet sev: “Kurā dienā viņi nāks un saņems to, kas ir ir viņu?”

89. Jēzus teica: “Kāpēc jūs mazgājat trauka ārpusi? Vai jūs neziniat, ka tas, kas taisīja iekšpusi, ir tas pats, kas taisīja ārpusi?”

90. Jēzus teica: “Nāciet pie manis, jo mans jūgs ir viegls un mana nasta ir viegla un mana valdīšana ir maiga, un jūs atradīsiet sev mieru.”

91. Viņi teica tam: “Saki mums, kas tu esi, lai mēs varētu tev ticēt.” Viņš tiem teica: “Jūs pārbaudiet (izmeklējat) debesu un zemes vaigu, un (tomēr) jūs neziniat to, kas ir jūsu vaiga priekšā, un jūs neziniat kā pārbaudīt (izmeklēt) šo laiku (brīdi).”

92. Jēzus teica: “Meklējiet, un jūs atradīsiet. Bet tās lietas, kuras jūs man tajās dienās vaicājāt, es jums toreiz nesacīju. Tagad es tās gribu sacīt un jūs vairs tās nevaicājat.”

93. “Nedodiet svētumu suņiem, jo tie to izmetīs mēslainē. Nemetiet pērles cūkām, jo tās to....”

94. Jēzus teica: “Tas, kurš meklē, atradīs, un tas, kurš klauvē, tam tiks atvērts.”

95. Jēzus teica: “Ja jums ir nauda, neaizdodiet to par augļiem, bet dodiet tiem, no kuriem jūs to neatgūsiet.”

96. Jēzus teica: “Tēva valstība ir kā sieviete. Viņa ņēma nedaudz ierauga, ielika to mīklā un sataisīja lielus klaipus. Kam ausis dzirdēt, tas lai dzird!”

97. Jēzus teica: “Tēva valstība ir kā sieviete, kas nesa trauku pilnu ar miltiem. Kamēr tā gāja tālu ceļu, trauka rokturis salūza un milti iztecēja aiz viņas ceļa. Viņa neko nemanīja (nezināja); viņa nenojauta (neapzinājās) šo negadījumu. Kad viņa sasniedza savu māju, tā nolika trauku un atrada to tukšu.”

98. Jēzus teica: “Tēva valstība ir kā vīrs, kas gribēja nogalināt varenu (lielo) vīru. Viņš izvilka zobenu savā mājā un izdūra to cauri sienai, lai viņš zinātu vai viņa roka ir stipra diezgan. Tad viņš nogalināja vareno (lielo).”

99. Mācekļi sacīja viņam: “Tavi brāļi un tava māte stāv ārpusē.” Viņš tiem teica: “Tie, kas dara (pilda) mana Tēva gribu, ir mani brāļi un mana māte; viņi ir tie, kas ieies mana Tēva valstībā.”

100. Viņi parādīja Jēzum zelta monētu un sacīja viņam: “Ķeizara ļaudis prasa no mums nodevas.” Viņš tiem sacīja: “Dodiet ķeizaram, kas pienākas ķeizaram. Dodiet Dievam, kas pienākas Dievam. Un kas ir mans, to dodiet man.”

101. “Tas, kurš neienīdīs savu tēvu un savu māti, kā es to daru, nevar būt mans māceklis. Un tas, kurš nemīlēs savu tēvu un savu māti, kā es to daru, nevar būt mans māceklis. Jo mana māte deva man nāvi, bet mana patiesā māte deva man dzīvību.”

102. Jēzus teica: “Bēdas (vai), tiem farizejiem, jo viņi ir kā suns, kas guļ vērša barības silē. Viņš neēd pats un neļauj ēst vēršiem.”

103. Jēzus teica: “Svētīts ir cilvēks, kas zina, kurā vietā nāks laupītāji, tāpēc viņš celsies un gatavosies savā spēkā un apjož savus gurnus, pirms viņi nāk.”

104. Viņi tam teica: “Nāc, lūgsim šodien un gavēsīm!” Jēzus teica: “Kādu gan grēku es esmu darījis un kāda lieta (pārkāpums) ir mani uzvarējusi (iekarojusi)? Bet, kad līgavainis būs pametis (iznācis ārā no) līgavas istabu, tad lai tie gavē un lūdz.”

105. Jēzus teica: “Tas, kurš apliecinās (zinās) savu tēvu un māti, tiks saukts par maukas dēlu²⁹⁸.”
106. Jēzus teica: “Kad jūs divus padarīsiet par vienu, jūs kļūsiet Cilvēka Dēli un kad jūs sacīsiet: “Kalns, pārvietojies!”, tas pārvietosies.”
107. Jēzus teica: “Valstība ir kā cilvēks, gans, kam bija simts avis. Viena no tām, pati lielākā, nomaldījās (pazuda). Viņš atstāja deviņdesmit deviņas un meklēja to vienu līdz viņš to atrada. Kad viņš tā bija nopūlējies, tas sacīja avij: “Es tevi mīlu vairāk nekā deviņdesmit deviņas.”
108. Jēzus teica: “Tas, kurš dzers no manas mutes, kļūs tāds kāds es esmu, un es būšu viņš, un apslēptās lietas tiks viņam atklātas.”
109. Jēzus teica: “Valstība ir kā cilvēks, kuram ir lauks ar apslēptu dārgumu (bagātību), par kuru viņš neko nezina. Un kad viņš nomira, viņš atstāja to savam dēlam. Viņa dēls neko nezina, kad saņēma lauku. Viņš pārdeva to un tas, kas to nopirka, lauku uzardams, atrada dārgumu (bagātību). Viņš sāka aizdot naudu uz augļiem visiem, kam viņš gribēja.”
110. Jēzus teica: “Lai tas, kas ir atradis pasauli un kļuvis bagāts, noliedz pasauli.”
111. Jēzus teica: “Debesis un zeme saritināsies (izklīdīs) jūsu priekšā un tas, kurš dzīvo no dzīvā (dzīvā viena), neredzēs nāvi.” Vai tad Jēzus neteica: “Tas, kurš atradis sevi, pasaule nav tā cienīga”? - Pašizziņa, cilvēks
112. Jēzus teica: “Bēdas (vai) miesai, kas paļaujas uz (ir atkarīg no) dvēseli; bēdas (vai) dvēselei, kas paļaujas uz (ir atkarīga no) miesu.”
113. Viņa mācekļi tam teica: “Kurā dienā nāks valstība?” Jēzus teica: “Tā nenāks, to gaidot. Tie nesacīs: “Lūk, šeit!” vai : “Lūk, tur!”, bet Tēva valstība ir izplētusies pār zemi un cilvēki to neredz.”
- 114.²⁹⁹ Sīmanis Pēteris teica tiem: “Lai Marija atstāj mūs, jo sievietē nav dzīvības vērtā (cienīga).”

298 “koptiskais “p’sere m’porne” (maukas dēls) ir ļoti līdzīgs “p’sere m’prome” (cilvēka dēls).”, Jean-Yves Leloup, *The Gospel of Thomas: The Gnostic Wisdom of Jesus*, English translation Joseph Rowe, (Rochester, Vermont: Inner Traditions, 2005), 209

299 “114.log iespējams ir vēlāks Toma ev. papildinājums.”, Antti Marjanen, “Woman Disciples in the Gospel of Thomas” in *Thomas at the Crossroads: Essays on the Gospel of Thomas*, (Edinburgh: T&T Clark, 1998), ed. by Risto Uro, 103; līdzīgi uzskata arī Stevan Davies, skat. Stevan L. Davies, *The Gospel of Thomas and Christian Wisdom*, (New York: The Seabury Press, 1983), 22

Jēzus teica: “Raugi, es viņu vadīšu, tā ka es viņu padarīšu par vīrieti, lai arī viņa var kļūt par dzīvu garu, būdama tāda kā jūs vīrieši. Jo katra sieviete, kas padara sevi par vīrieti, ieies debesu valstībā.”

2. Pielikums – Valstība Vecajā Derībā

Vairumā gadījumu “valstības” jēdziens Vecajā Derībā tiek attiecināts uz kādu noteiktu valdnieku. Nevis zemes vai tautas robežas, bet gan ķēniņa vara un persona definē “ķēniņa valstību”.

Etimoloģiski grieķu jēdziens “Basileia” var nozīmēt - “ķēniņa valstība vai vara” vai arī “ķēniņvalsts”. Ebrejiskajam/aramejiskajam analogjēdzienam “Malkut/Malkuta”³⁰⁰ profānā lietojumā ir līdzīga nozīme – “valstība” vai “ķēniņvalsts” vietas nozīmē, kurā valda kāds noteikts valdnieks (1.Sam. 20:31; 2.Laiku 20:30.,36:22.utt.).³⁰¹ Vispārīgi valstības retoriskā valoda jūdaismā funkcionēja, lai attēlotu Dieva valdīšanu vai politiskās figūras valdīšanu.³⁰² Jūdaismā bija vispārējs uzskats, ka Dieva valstība bija kaut kas “liels” un ka tā vispirms bija “Israēlam”. Israēla praviešu vīzijas par godpilno nākamības laiku, tomēr neizslēdza arī pagānus, jo dažas no šīm vīzijām attēlo pagānus, kuri tiecas uz Jeruzalemi. Tomēr arī šajās vīzijās saglabājās Israēla centralitāte attiecībā uz nokļūšanu valstībā. Nākamā pasaule galvenokārt nāks Israēla Dievam un Israēla ļaudīm.³⁰³

Ludger Schenke saskata trīs veida priekšstatus jūdaismā par Dieva valstību:

- 1) kā Dieva mūžīgā ķēniņvalsts³⁰⁴
- 2) eshatalogiskās “Dieva valstības” gaidības
- 3) transcendentās “Dieva valstības” apokaliptiskā gaidīšana.³⁰⁵

Schenke arī atzīmē, ka Jēzum ir līdzīgs uzskats ar Vecās Derības agrīnā jūdaisma pārstāvjiem, ka Dievs jau tagad valda pār pasauli kā Radītājs un Ķēniņš (Daniela 3:33, 4:31, 6:27 un TgJes 33:22, 41:2, 43:15, 44:6 u.c.).³⁰⁶ E.P.Sanders iedala Dieva valstības izpratni jūdaismā sekojoši:

- 1)Valstība kā “derība”
- 2)Valstība kā tā, kas vēl ir pilnībā jānodibina
- 3)Valstība kā no citas pasaules negaidīts notikums, ieskaitot tiesu
- 4)Valstība kā izšķirošs nākotnes notikums, ieskaitot jaunu sociālu kārtību

300 ““malkuta shamajim” (debesu valstība) neapzīmē Dieva ķēniņvalsti kā Viņa pārvaldīto vietu. Šis izteikums apraksta faktu, ka Dievs ir ķēniņš, tātad apzīmē Dieva “ķēniņību”....tāpat šis rabīniskais izteikums norāda uz vispārēju tendenci vēlinajā jūdaismā, proti, izvairīties no verbāliem izteikumiem par Dievu un to vietā lietot abstraktus tēlus, līdzības.”; Ludger Schenke, “Die Botschaft vom Kommenden “Reich Gottes”” in *Jesus von Nazaret: Spuren und Konturen*, hrsg. Ludger Schenke u.a. (Stuttgart: Kohlhammer, 2004), 108.

301Ibid., 107.

302 Meyer, *The Gospel of Thomas: The Hidden Sayings of Jesus*, 17.

303 Borg, *Meeting Jesus*, 92.

304 “Dieva valstība jūdiem ir mūžīga valstība. Dievs vienmēr ir bijis un vienmēr būs karalis, un viņa aktivitāte kā Viņš sevi mainīst tiek pieredzēta un gaidīta mūžīgi (Exodus 15:18, psalms 145:13).”, Perrin, *Teaching of Jesus*, 55.

305 Schenke, *Reich Gottes*, 111.

306 Ibid., 110.

5)Valstība kā tagadne

6)Valstības izteicieni runā par valstības vai tās karaļa raksturu.³⁰⁷

Pirmā gadsimta jūdaismā pastāvēja vienlaikus ļoti dažādas “valstības” izpratnes un interpretācijas un mēs nezinām, vai kāda no šīm izpratnēm vairāk dominēja pār citām. Marcus J. Borg šīs daudzās “valstības” izpratnes sasummē divās pamatizpratnēs, kas bija raksturīgas tieši Jēzus laika jūdaismā³⁰⁸:

1) pasaulīgā valstība, kas tiek atvesta ar sacelšanos/karu pret Romu

2) caur tiešu dievišķu iejaušanos pilnīgi pārdabiska valstība aizstājot šo pasauli, iespējams, pat mistiska valstība.³⁰⁹

307 E.P.Sanders, *The Historical Figure of Jesus* (New York: Penguin Books, 1993), 141-150.

308Vairāk par Jēzus laika jūdaisma izpratni skat. Martin Karrer, *Jesus Christus im Neuen Testament* (Göttingen: Vandenhoeck&Ruprecht, 1998).

309 Borg, *Meeting Jesus*, 92.

3.Pielikums - Valstība Jaunajā Derībā

Tas, ko Toma ev. "dzīvais Jēzus" (1.log.) noraida kā naivu ideju - Dieva valstība kā aktuāls notikums, kas gaidāms vēsturē – tieši tas ir temats par valstību, kuru Jaunās Derības sinoptiskie ev. bieži piedēvē Jēzum kā viņa mācību. Marka evaņģēlija autors vēsta, ka mācekļi gaidīja, ka valstība nāks kā kataklizmātisks notikums viņu dzīves laikā, jo Jēzus bija teicis, ka daži no viņiem vēl dzīvos, lai redzētu Dieva valstību "nākam ar spēku" (Mk.9:1, 14:62). Pirms sava aresta Jēzus brīdināja, ka, lai arī "beigas vēl nav" (Mk.13:5-7), tomēr tiem tās ir jāgaida ikbrīdi. Visi trīs sinoptiskie ev. galvenokārt uzstāj, ka valstība nāks tuvākajā nākotnē.

Ciešā sasaistē ar izteikumu "Dieva valstība" sinoptisko evaņģēliju tradīcijā mēs atrodam vārdus ar laiktelpas konotācijām (skat. arī Mk.1:15.,9:1.,12:34.,15:43; Mt.5:20.,6:33.,7:21.,16:19.,18:3.,23:13; Lk.14:15). Piem., valstībai ir jānāk (Lk.11:2), tā ir tuvu pienākusi (Lk.10:9; Mk.1:15)³¹⁰; jau ir iespiedusies, jau ir redzama (Lk.11:20); tajā var ieiet iekšā (Mk.9:47, 10:15.23ff); tā ir "ielauzusies" (Mt 11:12); vai arī personas, kas tai ir piederīgas tiek no tās izsviestas ārā (Mt.8:12), un nokļūst antvalstībā - "ellē" (Mk. 9:47); debesu valstībai piederīgie valstībā sēdēs pie viena galda (Mt.8:11), dzers vīnu (Mk.14:25, Lk.6:21), pie tam, valstībā ir arī noteiktas hierarhijas pakāpes (Mt.11:11). Minētās rakstu vietas norāda, ka "Dieva valstību" sinoptiskajos ev. nav jāsaprot kā Dieva valdīšana (atšķirībā no Vecās Derības).³¹¹

Tomēr, "valstības" jēdziena lietojums Jaunajā Derībā dažviet ir ļoti līdzīgs tam, ko mēs sastopam Toma ev. Piemēram, priekšstats par tagadnīgo Dieva valstību ir klātesošs Lk.17:20-21³¹², kas ir paralēls Toma 3. un 113.logionam. Jēzus lieto izteiksmi "Basileia tou theou" (gr.val.), resp., tās arameisko ekvivalentu "malkuta dejahwa" - eshatalogiskās nākotnes nozīmē. Jēzus kanoniskajos evaņģēlijos nerunā par to, ka Dievs jau tagad valda kā ķēniņš. Dieva valstības uzcelšanas laikpunktu Jēzus redz kā tūlīt-klātpienākušu. Tomēr Jēzus runā par nākotni, kad viņš atsaucas uz Dieva tuvupienākušo "Basileia". "Dieva valstība" Jaunajā Derībā ir jāsaprot kā kaut kas pabeigts un pilnīgs, un kā tāda tā vēl nav te (tagadnē), bet gan nākotnē³¹³, pat ja Jēzus darbībā tiek iezīmēts tās

310 "Lk.10:9, Mk 1:15 – jāsaprot laika nevis eksistenciālā nozīmē", Schenke, *Reich Gottes*, 128.

311 Ibid., 107.

312 Lk.17:20- Dieva valstība ir jūsu vidū (Toma. 3 un 113 logions) – "slepenā valstības tagadne". Dieva valstība nenāk ārēji redzamā veidā (Lk.17:19); valstības nākšana nav process, kura beigas var aprēķināt un izziņāt. Tomēr tā ir vēl priekšastāvošs nākotnes lielums. Šī perikope iziet ārpus jautājuma: "kad?", jo tā noraida to, ka valstība ir lokāli iegrožojama: "šeit vai tur." Ludger Schenke uzsver: "Ja valstība pie savas nākšanas nav "šeit vai tur" lielums, tad tā būs visaptveroša un kā visa tai blakus neeksistē nekas cits. Tā nāks drīzāk ar triecienu un aptvers tad visu. Un tas nozīmē: No runātāja skatpunkta – valstība ir vēl priekšastāvošs nākotnes lielums.... tagdnei ir nākotnīga nozīme (Lk.17:24). Lk. 17:21 izteikums "entos hymon" (gr.val) gan norāda uz ko citu, proti, Dieva valstība atrodas "iekšā, iekšpus, iekš", tas ir, cilvēkā. Šādā nozīmē to saprata arī Toma ev. (3.log). Šāds skaidrojums arī atrodams pie baznīctēviem un viduslaikos. Valstība tika aplūkota kā iekšēja, sirdīs dzīvojoša žēlastības valstība.", Schenke, *Reich Gottes*, 122-124; " "entos hymon" - Dieva valstība ir tajā apvidū, kur atrodaties jūs, jums pieejama, jūsu pieredzes laukā iestājusies.", Hans Weder, *Gegenwart und Gottesherrschaft: Ueberlegungen zum Zeitverstaendnis bei Jesus und im fruehen Christentum* (Neukirchen- Vluyn: Neukirchener Verlag, 1993), 39.; Prezentā pestīšanas iespēja ir sastopama arī Jāņa 11:26 (11.log.); Jāņa 8:52 (111.log); skat. arī Gal.5:21; Rom.14:17; 1.Kor.4:20; Kol.4:11; 2.Kor. 6:2.

313 Valstība kā imanents eshatons – Mk.9:1; 13:24-30, 1:15; Marcus J. Borg, *Jesus in Contemporary Scholarship*

(valstības) iesākums un tagadnīgums.³¹⁴

Marcus J. Borg iedala “valstības” izpratnes Jaunajā Derībā sekojoši³¹⁵:

- 1) Valstība kā Dieva “dunamis” (gr.val. - “spēks”).
- 2) Valstība kā Dieva klātbūtne (Lk.17:20f) – būt Dieva klātbūtnē nozīmē pieredzēt valstību, kas vienlaikus ir “Dieva epifānija”.
- 3) Valstība kā dzīve zem Dieva valdīšanas.
- 4) Valstība kā realitāte, kurā var atrasties “iekšā” vai “ārā” (iziet un ieiet).
- 5) Valstība kā teoloģiski politiska.
- 6) Valstība kā idēlais lietu, notikumu stāvoklis.

(Valley Forge, Pennsylvania: Trinity Press International, 1994), 86.

314 Schenke, *Reich Gottes*, 106.

315 Borg, *Jesus in Contemporary Scholarship*, 87-88.

4. Pielikums - Gnosticisms un Toma evaņģēlijs

Toma evaņģēlijā ir vairāki logioni, kuri norāda, ka valstība sastopama cilvēkā. Vēl vairāk, pats cilvēks ir kā valstība, kura gan vispirms ir jāatklāj un jāpiedzīvo. Cilvēks tiek aicināts izzināt sevi, atklāt savu dziļāko būtību, kas ir identiska ar valstību. Aiciājums “izzināt sevi” parādās ne tikai Toma ev., bet arī citur antīkajā gnostiķu literatūrā. Var šķist, ka Toma ev. šajā sakarībā turpina jau zināmo gnostiķu ceļu, kas uzsver pašizziņas nepieciešamību pestīšanas iegūšanai. Tomēr vairums³¹⁶ Toma ev. pētnieku šodien pasvīturo, ka, lai arī Toma evaņģēlijs runā par pašizziņu, tas nav gnostisks³¹⁷ teksts. Mēs varam runāt tikai par gnostiskām tendencēm Toma ev., kā to formulējis Hans Jonas: “Gnostisko tieksmju mērķis ir “iekšējā cilvēka” atbrīvošanās no šīs pasaules jūga, saitēm un atgriešanās viņa dzimtajā gaismas pasaulē. Tam nepieciešamie apstākļi : lai viņš “zina” par savu ikdienišķo, transpasaulīgo (trans-mundane) Dievu un par sevi, tas ir, par savu dievišķo izcelsmi tāpat kā par savu pašreizējo, tagadnīgo stāvokli un tādējādi attiecīgi arī par pasaules dabu, kas nosaka, determinē viņa stāvokli.”³¹⁸ Šādu tendenču klātbūtne Toma ev. vēl nenozīmē, ka pats teksts būtu klasificējams kā gnostisks.

Toma ev. trūkst tipiskās gnošis iezīmes³¹⁹ – “piemēram, gnostiskais Sofijas mīts, atsauksme par “gudrības krišanu” no “pleromas” (dievišķās pilnības) goda un sekojošais demiurga pasaules radīšanas stāsts ar ievērojamu Genesis pārinterpretāciju... Gudrība Toma ev. atšķirībā no gnostiskajiem tekstiem, nav personificēta kā dievišķa figūra traģiskā drāmā.”³²⁰ Toma ev. lieto vārdu “gnošis” tikai 39.logionā (paralēls Lk.11:52). April DeConick norāda Toma ev. paralēles ar hermētisma tradīciju (sena grieķu-ēģiptiešu rel. kustība, kas ticēja cilvēces dievišķībai.).Arī hermētismā parādās uzsvars – izzināt sevi, t.i. savu dievišķo dabu. Arī hermētismā nemirstība ir pašizziņas³²¹ rezultāts, kas ir tā pati Dievizziņa, tādējādi hermētiķi runā par to, kā kļūt par “Dievu”.³²² Tas arī ir gnošis noslēpums, ka izzinot sevi dziļāk, tas nozīmē vienlaicīgi izzināt Dievu. Gnostiķu skolotājs Monoimus saka: “Pamet Dieva un tamlīdzīgu lietu meklēšanu. Meklē Viņu, iesākot ar sevi. Uzzini, kas tas ir tevī, kas padara visu par savu un saka: “Mans Dievs, mans prāts, mana doma, mana dvēsele, mans ķermenis.” Ja tu uzmanīgi šīs lietas izpētīsi, tu atradīsi Viņu sevī.”³²³ Toma evaņģēlijā mēs atrodam līdzīgus uzskatus par pašizziņas saistību ar Dievizziņu. Kas

316 King, *Thomas*, 49.

317 “Kas bija gnosticisms – līdz šai dienai nav pilnīgi nekādas vienprātības, (skaidrības).”, Meyer, *Image of Jesus*, 32.,

318 Hans Jonas, *The Gnostic Religion*, 2nd ed. (Boston: Beacon, 1963), 44.

319 “Toma ev. nav gandrīz nevienas gnostiskas iezīmes.”, Davies, *Thomas*, 23.

320 Meyer, *Image of Jesus*, 4.

321 “Hermētismā delfiskā maksima “izzini sevi” ir aicinājums atzīt savu patieso dievišķo būtību.”, De Conick, *Seek to See Him*, 119.

322 Ibid., 9-10.

323 Pagels, *The Gnostic Gospels*, ievads xix.

attiecas uz pašizziņu un gnosis, Toma evaņģēlijā mēs atrodam paralēles ar citiem apokrifajiem ev.³²⁴, Platona³²⁵ un arī ar Filona³²⁶ filosofiju.

324 Piem., Patiesības apliecinājums (44:50-45:6) (Testimony of Truth) no Nag Hammadi atraduma: “Kad cilvēks zinās, pazīs sevi un Dievu, kas ir pāri patiesībai, viņš tiks izglābts.”, Birger A. Pearson, “Philo, Gnosis and the New Testament” in *The New Testament and Gnosis: Essays in honour of Robert Mclachlan Wilson* (Edinburgh: T&T. Clark Limited, 1983), 80.

325 Jon Ma. Asgeirsson atrod paralēlus motīvus platoniskajā tradīcijā un Toma ev., kas var tikt iedalīti četrās kategorijās: 1) motīvi, kas attiecas uz cilvēka dabu kā tādu (īpaši dvēseles sastāvdaļas); 2) motīvi, kas saistīti ar cilvēka likteni, mērķi (vienatnes stāvoklis pret atšķirtību); 3) motīvi par pasaules izcelsmi un mācekļu saistību ar šo izcelsmi (kosmogonija); 4) motīvi par pasaules radīšanu un cilvēka saistību ar šo radīšanu (kosmoloģija). 83,84. logionā gaismas koncepts ir līdzīgs Platona idejas konceptam. Skat. Asgeirsson, *Conflicting Epic Worlds*, 164-165.

326 Pie Filona parādās vairākas līdzīgas idejas kā Toma ev. Piem., par pašizziņu, kas ir savas garīgās būtības izziņošana. Līdzīgi kā Toma ev. pie Filona dievišķā izziņa ir cieši saistīta ar materiālās būtībasniecīguma zināšanu., skat. April D. De Conick, *Seek to See Him: Ascent and Vision mysticism in the Gospel of Thomas*, (Leiden; New York; Koeln: Brill, 1996), 121-122. Tomēr pie Filona pašizziņa nav tas pats, kas Dievizziņa, skat., Birger A. Pearson, “Philo, Gnosis and the New Testament” in *The New Testament and Gnosis: Essays in honour of Robert Mclachlan Wilson* (Edinburgh: T&T. Clark Limited, 1983), 89.

Maģistra darbs „Valstība” Toma evaņģēlijā” izstrādāts LU Teoloģijas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Marks Plāte

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: Dr. theol. Ralfs Kokins

Recenzents: Dr.theol. Dace Balode

Darbs iesniegts Teoloģijas fakultātē 01.07.2007.

Metodiķe:

Darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē

13.07.2007. prot. Nr. 11, vērtējums

Komisijas sekretāre: